

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE
SİCİLİNİN (H. 1256/M. 1840) TRANSKRİPSİYON
VE DEĞERLENDİRMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

GAMZE BOZOKLU

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ERCAN ÇELEBİ

KASTAMONU 2021

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE SİCİLİNİN (H.
1256/M. 1840) TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ**

Gamze BOZOKLU

Danışman	Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Aydın EFE
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Sibel KUNDAKÇI

KASTAMONU – 2021

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün belgelerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz olarak atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza

Gamze Bozoklu

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE SİCİLİNİN (H.1256 / M. 1840) TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ

Gamze BOZOKLU
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ

Şer'îye Sicilleri sosyo-kültürel, iktisadî, askerî, idarî ve ticarî vb. alanlarda çok önemli bilgiler ihtiva ederler. Bu sebeple tarih bilimi için olduğu kadar hukuk tarihi, şehir tarihi, yerel tarih, iktisat tarihi, tıp tarihi, yine yer ve kişi adları, diplomasi ve diplomasi tarihi bakımlarından da büyük önem arz ederler. Çalışma konusu olarak ele alınan 104 Numaralı Kastamonu Şer'îyye Sicili, Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin almış olduğu kararları ihtiva eder. Bu çerçevede Meclis ve Meclisin çalışma esasları, Büyük Meclis dışında diğer kazalarda kurulan diğer meclisler, Küre bakır madeninde çalışan usta ve amelelerin yevmiyeleri ve yevmiyelerine yapılan zamlar, diğer kazalar ve kazalara bağlı köyler, muhtarlar ve muhtar maaşları, bir kısım askerî konular ile bölgede cereyan eden ırza geçme, hırsızlık gibi asayiş olayları, 104 Numaralı Kastamonu Şer'îyye Sicili'ne yansıyan olaylar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı'da Hukuk, Muhassıllık, Şer'îyye Sicili, Kastamonu.

2021, 171 sayfa

ABSTRACT

Master Thesis

TRANSCRIPTION AND ANALYZES OF KASTAMONU COURT RECORD
(A.H. 1256 / A.D. 1840) NO: 104

Gamze BOZOKLU
Kastamonu Universty
Institute of Social Sciences

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ercan ÇELEBİ

Court Records involve extremely important know ledge in the fields of socio-cultural, economic, military, administrative,commercial etc. Therefore, they have great importance as much as the science of history from the aspect of history of law, city history, local history, economic history, medical history, recuiring place and person names, diplomacy and history of diplomacy.Number 104 Kastamonu Court Records,handed as a subject of study, in volve the decisions made by Küre-i Nühas Tax Collection Council.In this context, council and council's working principles, the other councils except for Great Council, the wages and wage increases of craftsmen and workers work in Küre- Bakır Copper Mine, the other accidents and villages connected with these accidents, headmen and salaries of them, the abuse accured in this region with some military issues, security events such as theft are among the incidents reflected to the Number 104 Kastamonu Court Records.

Key Words: Law in Ottoman, Tax Collection, Court Records, Kastamonu.

2021, 171 pages

ÖNSÖZ

Bu çalışmada 104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyon ve değerlendirilmesinin yapılması düşünülmüştür. Sicil 50 sayfa ve 30 varaktan ibâret olup, H. 1256/ M.1840 yılını kapsamaktadır. Her ne kadar açık bir dille yazılmış olsa da bazı belgelerin soluk ve silinmiş olması Sicilin çevirisini zorlaştırmıştır. Bu sebeple tez içerisinde okunamayan kelimeler (...) şeklinde gösterilmiş olup, emin olunamayan kelimeler için (?) işareti konulmuştur. Tezde incelemeye tabi tutulan Sicil, Küre Muhassıllık Meclisi kararlarını ihtiva etmektedir. Yapılan incelemeler Meclis'te alınan kararların belirli bir sıralamaya göre tutulmadığını göstermektedir. Bu sebeple H. 1256 (M. 1840) yılında Meclis'te görüşülen ve karara bağlanan konular Meclis: 56/15, Meclis: 56/7 şeklinde numaralandırılmıştır. Sicilin 36. ve 37. sayfaları bulunmamaktadır. Sayfa numaraları dışında yazıların üstünde bulunan numaralar, mecliste alınan kararları kapsamaktadır.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Osmanlı Devleti'nde hukuk, Şer'iye Mahkemeleri, mahkeme görevlileri, belge çeşitleri, Muhassıllık ve Muhassıllık Meclisleri üzerine temel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde 104 Numaralı Şer'iye Sicili'nin transkripsiyon çalışması yer almıştır. Tezin üçüncü bölümünde ise 104 Numaralı Şer'iye Sicili'nin değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın her aşamasında vermiş olduğu destek ve katkılardan dolayı danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Ercan ÇELEBİ'ye, Sicil'in transkripsiyonu esnasında desteklerini esirgemeyen Fazıl ÇİFÇİ Beye ve değerli eşim Yılmaz BOZOKLU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Gamze BOZOKLU

Kastamonu, Haziran 2021.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. OSMANLI DEVLETİ'NDE HUKUK SİSTEMİ.....	4
1.1. Osmanlı Devleti'nde Şer'i ve Örfi Hukuk	5
1.2. Şer'i Mahkemeler ve Adli Teşkilât Görevlileri	6
1.2.1.Şeyhü'l-İslâm.....	8
1.2.2.Kazasker.....	8
1.2.3. Kadı.....	9
1.3. Şer'iyye Sicili ve Belge Çeşitleri	12
1.4. Osmanlı'da İdarî Birimler.....	19
1.4.1. Eyalet Yönetimi.....	19
1.4.2. Sancak Yönetimi.....	21
1.4.3. Kaza Yönetimi.....	22
1.5. Muhassıllık ve Muhassıllık Meclisleri.....	22
1.5.1. Muhassıl	22
1.5.2. Muhassıl Seçimi ve Görev Yetkileri.....	25
1.5.3. Muhassıl Meclisleri.....	28
II.BÖLÜM	
2. 104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE SİCİLİ	
.....	32
2.1. TRANSKRİPSİYON	33
III. BÖLÜM	
3. 104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE SİCİLİNİN	
DEĞERLENDİRMESİ.....	113

3.1. Meclis-i Küre-i Nühas'ın Çalışma Sistemi ve Meclise Seçilen Reis ve Azalar.....	113
3.2. Büyük Meclisin Dışında Bir Kısım Kazalarda Meclis Kurulması.....	116
3.3. Meclis Kararlarında Adı Geçen Önemli Kişiler	118
3.4. Osmanlı'da Madencilik.....	118
3.4.1. Küre Madenleri.....	120
3.4.2. Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunundaki Usta ve Amelelerin Yevmiyeleri ve Yapılan Zamlar.....	121
3.5. Yerleşim Birimleri (Kaza ve Divanlar).....	123
3.5.1. Kastamonu Vilâyetinin İdarî Yapısı.....	123
3.5.2. Azdavay Kazasına Bağlı Köyler.....	124
3.5.3. Zarı (Pınarbaşı) Kazasına Bağlı Köyler.....	125
3.5.4. Çiğlene (Selalmaz/Daday) Kazasına Bağlı Köyler.....	125
3.5.5. Eflâni (Karabük) Kazasına Bağlı Köyler.....	125
3.5.6. Cide Kazasına Bağlı Köyler.....	126
3.5.7. Hoşalay (Doğanyurt) Kazasına Bağlı Köyler.....	126
3.5.8. İnebolu Kazasına Bağlı Köyler.....	126
3.5.9. Ginolu (Çatalzeytin) Kazasına Bağlı Köyler.....	127
3.5.10. Ayandon (Türkeli) Kazasına Bağlı Köyler.....	127
3.5.11. Akkaya Kazasına Bağlı Köyler.....	128
3.5.12. İstefan (Sinop) Kazasına Bağlı Köyler.....	128
3.5.13. Gökçeada (Hanönü) Kazasına Bağlı Köyler.....	128
3.6. Muhtar Maaşları.....	128
3.7. Mecliste Görüşülen Sorunlar	139
3.7.1. Asayiş Olayları.....	139
3.7.2. Askerî Olaylar	146
3.7.3. Vergi İle İlgili Konular	148
SONUÇ	150
KAYNAKÇA	153
EKLER	157
ÖZGEÇMİŞ	161

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
A. Ü. D. T. C. F.	: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi
B.	: Belge
C.	: Cilt
H.	: Hicri
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
KŞS.	: Kastamonu Şer'iyye Sicili
M.	: Milâdi
OTAM	: Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SB.	: Sosyal Bilimler
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.C .	: Türkiye Cumhuriyeti
TDV	: Türkiye Diyanet İşleri Vakfı
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, İslâmiyet sonrası oluşan Türk-İslâm sentezli bir hukuk sistemini örnek almış ve kendisinden önceki Türk-İslâm Devletleri'nin bırakmış olduğu hukuk mirasını devr alarak ve geliştirerek kendi hukuk yapısını oluşturmuştur. Tek hâkimli ve tek dereceli olan mahkemeler, klâsik yapısını Tanzimat'ın ilânı sonrasındaki Batılılaştırma sürecine kadar korumuştur.¹

Osmanlı idarî yapısı merkezî idareye bağlı kadıların idarelerine verilen nahiye, kaza ve eyaletlerden oluşmaktaydı. Kadıların yetişemediği çok büyük kazalarda bazı yerlere kadı tarafından Kadı Naibi adında yardımcıları gönderilirdi. Merkezden ilgili kaza ve o yöre ile ilgili davalarda çeşitli yazılar gönderilir ve bu yazılar deftere kaydedilirdi. Defterin başına Allah'a ve Hz. Muhammed'e saygıyı belirten bir giriş yazılır, daha sonra sicili tutan kadının ismi yazılırdı.²

Şer'i mahkemelerde görülen davaların, şahitlerin, delillerin ve kadının verdiği hükümlerin yer aldığı defter olan Şer'iyye Sicilleri, Osmanlı Devleti'nin geçmişine ışık tutan en önemli kaynaklardır. Şer'iyye Sicilleri'nde bulunan kayıtların konu çeşitliliği oldukça fazladır. Cinayetler, nikâh ve vergi kayıtları, narh uygulamaları, tayinler, lonca davaları, vakfiye ve vakıf muhasebe verileri bunlardan bir kısmını oluşturur. Belge ve konu çeşitliliği Şer'iyye Sicilleri'nin, tarih biliminin yanı sıra hukuk, iktisat gibi birçok disiplinin anakaynakları arasına girmesini sağlamıştır.³

Şer'iyye Sicilleri ferman, berat, buyruldu, temessük, hüccet, i'lâm, tereke kaydı, emir, tezkere gibi belge çeşitlerini içinde barındırır.⁴ Şer'iyye Sicilleri'nde sosyal, iktisadî, idarî, hukukî bilgilerin yanı sıra yangın, sel, deprem, fırtına, kar, dolu gibi yaşanan doğal afetler hakkında da bilgiler mevcuttur.

Şer'iyye Sicilleri'nin önemi aşağıda şekilde sıralamak mümkündür:

¹ Mehmet Akif Aydın, "Mahkeme", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 27, 2003, s. 341.

² Halis Adnan Arslantaş, "Tarihsel Sosyoloji Araştırmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Şer'iyye Sicilleri", *Hikmet Yurdu*, S. 3, 2009, s. 243-244.

³ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2010, C. 39, s. 9

⁴ Uğur, *a.g.m.*, s. 9.

- 1- Osmanlı devlet teşkilâtı içerisinde yer alan en yüksek rütbeliden en alt rütbeliye kadar olan bütün devlet görevlileri hakkında geniş bilgiler içerir,
- 2- Halkın mensup oldukları meslekler ve bunların mal varlıkları, ekonomik durumları, geçim kaynakları, yetiştirilen ürünler ve fiyatları gibi konularda bilgiler verir,
- 3- Sicilde geçen mahalle, köy, sokak, kaza, divân isimleri ve yine bu saydığımız idarî birimlerde yaşanan hukukî olaylar ve halkın olaylar karşısındaki tutumu hakkında bilgiler verir,
- 4- Osmanlı Devleti'nde mahkeme, müftülük, vakıflar, camiler gibi bazı kuruluşların işleyişi hakkında bilgiler verir,
- 5- Sicilin ait olduğu bölgede yaşayan halkın kullandığı giysiler, soy ve unvanlar, para ve ölçüler, ev eşyaları hakkında bilgiler vererek, bölge insanının sosyal hayatı hakkında çıkarımlarda bulunmamızı sağlar,
- 6- Efendi, molla, hafız, bey, ağa gibi unvanlar taşıyanlarla, sıradan halk arasındaki farklılıkları ortaya koyar,
- 7- Mahkeme kayıtlarında ve diğer resmî evraklarda geçen terimler, devlet dairelerinde ve halk arasında kullanılan kelime ve sözcükler ile yine varsa aralarındaki farklılıklar hakkında bilgi verir,
- 8- Müslim ve Gayrimüslim halk arasındaki ilişkiyi ve bunlar arasındaki benzerlikler ve farklılar, üretim ve tüketim biçimleri, ticarî ve ziraî hayatları ve kullandıkları evlerin ana malzemelerine kadar daha birçok bilgiye ulaşmamızı sağlar.

Siciller XV. yüzyılın sonundan XIX. yüzyılın sonuna kadarki yaklaşık dört asırlık Türk Tarihi'nin sosyo-kültürel, iktisadî ve idarî hayatını bünyesinde toplayan Tarih Bilimi'nin ana kaynakları arasındadır.⁵ Bu sebeple Şer'iye Sicilleri Türk Tarihi kadar o dönemde Osmanlı hâkimiyeti altında bulunan ülkelerin tarihi hakkında da bilgiler içerdikleri için büyük önem arz eder. Şer'iyye Sicilleri Tahrir ve Mühimme Defterleri'ne kıyasla içerik olarak daha zengin olması sebebiyle, araştırmacılar için daha cazip gelmektedir.⁶

⁵ Arslantaş, **a.g.m.**, s. 246.

⁶ Fethi Gedikli, "Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'iyye Sicilleri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5, 2005, s. 191.

Fetva örnekleri ve kadıların şahsî notları da sicillerde bulunabilmektedir. Sicil Defterleri'nin hacmi, ait oldukları şehre ve kazaya göre değişmektedir.⁷ Sicil kayıtları tutulurken kronolojik sıraya her zaman dikkat edilmemiştir. Kayıtlar arasındaki kronolojik düzensizliğin sebepleri arasında, dava kayıtlarının önce müsvedde olarak yazılıp daha sonra Sicil Defterleri'ne geçirilmesi, İstanbul'dan gelen belgelerin de i'lâm ve hüccet kayıtları arasına girmesi ve bazı defterlerin muhafaza edildikleri yerlerden çıkarılırken yeniden ciltlenmesi sırasında oluşan karışıklıklar yer almaktadır.⁸

Sicillerin kültür ve folklor tarihi açısından da önemli birer belge oldukları kuşkusuzdur. Onların birer hazine olacak derecedeki önemi, içinde yer alan ferman, berat, mektup, hüccet, i'lâm, tereke, narhlar ve esnaf teftişlerini içermiş olmasıdır. Bu da Şer'îye Sicilleri'nin içerik olarak orijinallik taşıdığını göstermektedir.⁹

Hicri 1321 yılından önceki zamanlara ait olan siciller, Maarif ve Adliye Vekâletleri'nin ortak kararı ile ilk olarak Etnografya Müzeleri'nde koruma altına alınmıştır. Daha sonra Prof. Dr. Zahit Aksu'nun 1990 yılında Kültür Bakanlığı bünyesinde yapmış olduğu çalışma ile Ankara'da Milli Kütüphane'de toplanmıştır. Milli Kütüphane'nin İbni Sina Bölümü'nde Anadolu'nun çeşitli eyaletlerinden yaklaşık 10.000 defter koruma altında alınmıştır. Yine II. Abdülhamit dönemine ait İstanbul ve Rumeli'ye ait sayısı 10.000'i bulan sicil mevcut olup, bunlar da İstanbul Müftülüğü'nde açılan özel bir kütüphanede koruma altına alınmıştır.¹⁰ Çeşitli sebeplerle ulaşılamayan birçok Sicil Defteri'nin mevcut olduğu da bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin yaklaşık altı yüz yıllık bir geçmişi ve devletin bu zaman zarfında ulaştığı geniş sınırlar düşünülecek olursa, bu defterlerin sayılarının daha da artacağı muhakkaktır. Bazı siciller çeşitli sebeplerle yok olmuş, fakat günümüze ulaşmayı başaran siciller de gerekli değere kavuşmuş olup, araştırmacılar tarafından çalışılmaya başlanmıştır.

⁷ Uğur, **a.g.m.**, s. 9.

⁸ Uğur, **a.g.m.**, s. 9.

⁹ Arslantaş, **a.g.m.**, s. 244-245.

¹⁰ Arslantaş, **a.g.m.**, s. 244.

I. BÖLÜM

1. OSMANLI DEVLETİ'NDE HUKUK SİSTEMİ

Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren kendisinden önceki Türk Devletleri'nin mirası olan adalet anlayışını temel alarak bir hukuk sistemi oluşturmaya çalışmıştır. Devlet kurulup hâkimiyet alanını genişletmeye başladığında, bu durum teşkilâtlanmayı ve adaletli bir yönetim kurma zorunluğunu beraberinde getirmiştir.

Oldukça geç bir dönemde yazılmasına rağmen kendi dönemine kadar süregelen geleneği aksettirmesi bakımından dikkate değer bir kaynak olan Kâbusnâme'de (H. 1082) hükümdarın askerle, askerin altınla güç bulduğu, altının bayındırlıkla kazanıldığı, bayındırlığın ise adalet ve insafla yayıldığı belirtilmektedir. Bu gerçek Kutadgu Bilig'de de daha açık ifade edilmiştir. Memleket tutmak için çok ordu ve asker lazımdır, askeri beslemek için de çok mal ve servete ihtiyaç vardır, bu malı elde etmek için halkın zengin olması gerektir. Halkın zengin olması için de doğru kanunlar konmalıdır. Aynı eserde hukuk ve adaletin önemini vurgulayan bir çok beyit vardır: Beylik kanun ile ayakta durur. Adil kanunlar koyma ve onları tarafsızlıkla uygulama yoluyla ki bir hükümdar, uzun süre egemenliğini koruyabilir. Beylik iyi bir şeydir; fakat daha iyi olan kanundur ve onu doğru tatbik etmek lazımdır.¹¹ Buradan da anlaşıldığı üzere bir hükümdarın devlet siyasetindeki otorite ve gücünün sürekliliği için bünyesinde barındırdığı halkın dinini, dilini, ırkını gözetmeksizin adil bir yönetim sergilemesi gerekmektedir.

Bulunduğu coğrafya üzerinde farklı ve zengin din ve kültürlerle sahip olan Osmanlı Devleti, yaklaşık altı asrı aşan bir sürevarlığını sürdürmüştür. Bu başarının altında yatan en temel faktör, sahip olduğu hukukî yapı ve bu sistemin işleyiş biçimidir.¹²

Osmanlı Devleti hâkim olduğu bölgeler itibariyle milletler arası etkileşim ve kendinden önceki Türk Devletleri'nden devraldığı kültürel mirası geliştirip, kendine ait bir hukuk yapısı oluşturmayı başarmıştır.

¹¹ Halil İnalcık, "Kutadgu Bilig'de Türk ve İran Siyaset Nazariye ve Gelenekleri", *Reşit Rahmeti Arat İçin*, Ankara, 1966, s. 263.

¹² Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK, Ankara, 1988, s. 104.

Osmanlı hukuk geleneğinde hükümdarın halkın şikâyetlerini dinlemesi ve yargılama yaparak adaletin sağlanması adına gösterdiği çaba, halkın hükümdarı adil bir yönetici olarak görmesini sağlamıştır. Sâsânilerde her ayın ilk haftasında herhangi birinin hükümdarın huzuruna çıkarak şikâyetini bildirme hakkı vardır. Büyük Selçuklu Devleti'nde ise hükümdarın haftada iki gün mezalim dinleme şartı vardı. Anadolu Selçuklu Devleti'nde sultan senede bir defa mahkemeye gider ve kendisinden şikâyetçi olan varsa, hâkim huzurunda şikâyetleri dinlerdi. Halkın şikâyetlerini bizzat dinleyerek adaletin sağlanması hususu, kuruluş devri hükümdarları için de bir gelenek haline gelmiştir.

1.1. Osmanlı Devleti'nde Şer'i ve Örfî Hukuk

Bir İslâm devleti olan Osmanlı Devleti, hukukunun temellerini İslâm hukukuna dayandırmış ve halkı genel anlamda Hanefî mezhebine tabii olması sebebiyle hükümler de bu mezhep doğrultusunda verilmiştir. Osmanlı'da ikiye ayrılan hukuk sistemi şer'i hukuk ve örfî hukuk olarak ikiye ayrılmıştır. Padişah şer'i konulardaki hüküm verme yetkisini kadılarına vermiş, kadıların verdiği hükümler ise kesinlik taşımıştır. Örfî hukukta hüküm vermeyle yetkili kişi ise padişahın kendisi olmuştur.¹³ Osmanlı'da şer'i hukuk: Kur'an, sünnet, icma, kıyas gibi İslâm'ın ana kaynakları aracılığıyla oluşturulan hukukî hükümlerin genel adıdır.¹⁴

Örfî hukuk Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren ihtiyaç halinde teker teker konan ferman, emir ve yasak hükümlerinden oluşan kurallar bütünüdür. Padişah irade ve fermanlarıyla oluşan Örfî Hukuk'ta dönemin hukukçularının da önemli rolleri bulunmaktadır. Kuralları Osmanlı padişahları tarafından yürürlüğe konmuştur.¹⁵ Bakıldığında dönemin hukukçularının katkıları ve padişahın onayının Örfî Hukuk'a bir kanun hukuku olma özelliği kazandırmıştır da denilebilir. Kaynağını daha çok insan ve onun iradesinden alan Örfî Hukuk'u Şer'i Hukuk'tan tamamen ayrı görmek çok da doğru bir yaklaşım değildir. Sonuçta ne kadar ihtiyaçlar ve padişahın emir ve

¹³ Şeniz Anbarlı Bozatatay-Konur Alp Demir, "Osmanlı Adli ve İdari Sistemde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, S. 10, 2014, s. 75.

¹⁴ Ahmed Akgündüz, "Osmanlı Hukuku'nda Şer'i Hukuk-Örfî Hukuk İkilemi ve Yasama Organı'nın Yetkileri", *İslâm Araştırma Dergisi*, C. 12, S. 2, 1999, s. 117.

¹⁵ Yunus Koç-Murat Tuğluca, "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Yargılama ve Toplumsal Yapı", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, S. 2, 2006, s. 7-24.

fermanlarıyla oluşmuş kurallar olsa da, padişahlar yasama yetkilerini kullanırken İslâm Hukuku'nun çizgileri dışına çıkmamaya özen göstermişlerdir.

Devlet içinde uygulama alanı bulunan İslâm Hukuku'nun Örfî Hukuk ile ters düşmemesi gerekmektedir. Şer'i Hukuk'tan farklı olarak Örfî Hukuk'taki yasalar, akılcı ilkelere dayanır ve öncelikle kamu ve yönetim hukuku alanlarını ilgilendirir.¹⁶

Örfî Hukuk ve Şer'i Hukuk arasında bir takım farklılıklar vardır. Şer'i Hukuk kaynağını ilâhî kaynaktan almıştır, onun bu özelliği koyulan kuralların insan eli ve iradesiyle değiştirilmesi ve yok edilmesinin önüne geçilmesini sağlamıştır. Fakat değiştirilemeyen bu hükümler, daha anlaşılır olabilmesi açısından yorumlanıp uygulanabilir hale getirilebilirdi. Örfî Hukuk ise daha çok irade ve ihtiyaç üzerine olduğu için üzerinde bir takım değişiklik ve düzenlemeler yapılabilmektedir. Şer'i Hukuk'taki dokunulmazlık özelliği, Örfî Hukuk için geçerli değildir.¹⁷

1.2. Şer'i Mahkemeler ve Adli Teşkilât Görevlileri

Osmanlı Devleti büyük oranda Müslüman tebaya sahip olması sebebiyle temel hukuk kaynağı olarak İslâm Hukuku'nu kullanmaktaydı. Bu hukukun en önemli uygulayıcısı ise kadılardı. Osmanlı Devleti'nde Osman Gazi'nin ilk tayin ettiği memurlar arasında kadılar bulunmaktadır. Kuruluş döneminde kadıları yetiştirecek bir kaynak olmadığı için Osmanlı kadıları Anadolu, İran, Suriye, Mısır gibi yerlerden getirilmiştir. Daha sonra her fethedilen bölgenin merkezine bir kadı tayin edilerek, adlî teşkilât içerisinde Kadıların başında bulunduğu Şer'îye Mahkemeleri oluşturulmuştur.¹⁸

Gerçekte İslâmiyetle birlikte ortaya çıkan ve Hz. Ömer döneminde kazâ işlerini yürütmek üzere kadıların Şer'îye Mahkemeleri'ne tayin edildiği bilinmekteir. Şer'i

¹⁶ Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, (Çev. Ruşen Sezer), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 76; Ömer Lütfi Barkan, "Kanunnâme", *İslam Ansiklopedisi*, C. 7, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1999, s. 117.

¹⁷ İbrahim Durhan, "Osmanlı Hukukunun Yapısı Üzerine Bir Etüd", *Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1, 1999, s. 218-219.

¹⁸ Ahmet Akgündüz, "İslâm Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicili", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 14, 2009, s. 14.

Mahkemeler Abbasiler döneminde de devam ettirilmiş ve daha sonra Samanoğulları, Gazneliler, Selçuklular ve Memlûklere intikal etmiştir.¹⁹

Birden fazla din ve mezhebin bulunduğu Osmanlı Devleti'nde çoğunluğun Hanefî mezhebine bağlı olması sebebiyle yargı işleri bu mezhebe göre yapılmıştır. Başka mezhebe mensup kişiler arasındaki davalar için taraflar o mezhebin alimlerinden birini hakem olarak seçebiliyordu. Seçilen hakem, kendi mezhebine göre kararını bildirip, mahkemede hâkime onaylatabiliyordu.²⁰ Osmanlı Devleti'nde farklı mezheplerin içinde yargı işlerinde tek mezhep olan Hanefî mezhebi esas alınıyor olsa da, diğer din ve mezheplere sahip kişiler arasındaki anlaşmazlıklar da en iyi şekilde giderilmeye ve alınan kararlarda ise adil olunmaya çalışıldığı görülmüyordu. Osmanlı Devleti'ni bu kadar güçlü ve uzun ömürlü kılan en önemli faktör de bu konudaki hassasiyeti idi.

Kadı herhangi bir konuda karar verdikten sonra bu kararın bulunduğu belgeyi iki nüsha halinde hazırlayarak içinde hüccet, İ'lâm gibi belgelerin yanında merkezden yollanan hükümlerin de yer aldığı sicil adı verilen defterlere kaydediyordu.²¹ Şer'iyye Mahkemeleri için davaların görüşüldüğü, halkın dinlendiği belli bir makam binası bulunmuyordu. Kadılar ev, mescit, medrese ve camileri davaların görülmesi için kullanabilmişlerdir. Kadılar bayramlar ve cuma günleri dışında görevlerini yerine getirmekteydiler.²²

İslâm Hukuku'nda çok hâkimli hukuk yapısı uygun bulunmasına nazaran, genel olarak tek hâkimli hukuk yapısına sahip olan Osmanlı Devleti'nde Yüksek Mahkeme olan Divan-ı Hümayun'da yargılama işlemini Rumeli Kazaskeri yerine getirmekteydi.²³

Şer'i Mahkemeler üzerinde birçok kez düzeltmeler yapılmış fakat en önemli düzenleme Şeyhü'l-İslâm Ürgüplü Hayri Bey döneminde yapılmıştır. 1914 tarihli Usûl-i Muhakemât-ı Şer'îye Kararnamesi ile şer'i konular genel olarak belirlenmiş, diğer konular ise tümüyle Nizâmiye Mahkemeleri'ne devredilmiştir. Cumhuriyetin

¹⁹ Münir Atalar, "Şer'iyye Mahkemelerine Dâir Kısa Bir Târihçe", *Ankara İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 4, C. 4, 1980, s. 305.

²⁰ Abdülkadir Erçin, "Osmanlı Devleti'nde Kadı ve Şer'i Mahkemeler", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, C. 2, S. 1, 2015, s. 18-19.

²¹ Erçin, *a.g.m.*, s. 20.

²² Akgündüz, *İslâm Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki*, s. 14.

²³ Erçin, *a.g.m.*, s. 19.

ilânı hukuk tarihi açısından bir dönüm noktası olurken, bu durum Şer'îyye Mahkemeleri'nin ve kadılık sisteminin ortadan kaldırılmasına neden olmuştur.²⁴

1.2.1. Şeyhü'l-İslâm

Ulema arasında tanınan ve II. Murat zamanında göreve getirilen Molla Fenari, Osmanlı Devleti'nin ilk şeyhü'l-İslâmı olmuştur. Fatih Kanunnâmesi şeyhü'l-İslâm, ve müftü tabirlerine yer vermiş, bu tabiri padişah hocası ile birlikte ulemanın reisi olarak nitelendirmiştir. Kanuni zamanında ise şeyhü'l-İslâmların statüsü gittikçe güçlenmiş ve şeyhü'l-İslâmlar ilmiye teşkilâtının reisi halini almıştır. Osmanlı Devleti içinde önemli bir yere sahip olan şeyhü'l-İslâm'ın protokoldeki yeri ise veziriazamın önünde olmuştur. şeyhü'l-İslâmgene olarak bakıldığında bütün müftülerin başı yani başkent müftüsü olarak ilmiye teşkilâtının başında yer almıştır.²⁵ En temel ifadeyle şeyhü'l-İslâmlar şeriatın uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve diğer dinî meselelerin çözümünde yetkili kişidir. Bu sorunları dinin gerektirdiği şekilde çözümleyip fetva verirdi. Padişahlarında bazı durumlarda konunun dine uygun olup olmadığı hususunda şeyhü'l-İslâmlardan fetva istediği bilinmektedir.

Osmanlı Devleti'nde müftüler ise ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi ilmiye sınıfının başı aynı zamanda merkez müftüsü olan şeyhü'l-İslâm'dır. İkincisi ise kenar müftüleri olarak da bilinen diğer müftülerdir. II. Mahmut'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırıp Ağa Kapısı'nı şeyhü'l-İslâmlık haline getirmesine kadar belirli bir makamları yoktur. Daha sonra Fetvâhane-i Âli adıyla anılan ve başına Fetva Emni adıyla bir amir atanan bu daire, zamanla hem İslâm aleminin hem de Avrupa devletlerinin bazı hukukî konularda müracaat ettiği bir merkez olarak gelişme göstermiştir.²⁶

1.2.2. Kazasker

Kazaskerler İslâm Tarihi'nde askerler arasındaki davalara bakan ordu kadısı olarak bilinir. Kazaskerlik makamı Hz. Peygamber dönemine kadar dayanır. Hz. Ömer'in Ebü'd-Derda'yı Suriye'de bulunan bir askeri birliğe kazasker tayin etmesiyle

²⁴ Atalar, **a.g.m.**, s. 308.

²⁵ Akgündüz, **Osmanlı Hukuku'nda Şer'î Hukuk-Örfî Hukuk İkilimi**, s. 93.

²⁶ Akgündüz, **İslâm Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki**, s. 14-15.

kazaskerlik bir müessese özelliği kazanmıştır. Osmanlı'da Divan-ı Hümayun üyesi olan kazaskerin karşılığı ise yargı ve eğitim teşkilâtından sorumlu kişi olmasıdır.²⁷

Osmanlı Devleti'nin kazaskerlik müessesini Anadolu Selçuklu Devleti'nden aldığı bilinmektedir. Kazaskerlik, I. Murat zamanında resmî bir kurum halini almış ve bu müessesenin başına ilk getirilen kişi Çandarlı Kara Halil olmuştur. Çandarlı Kara Halil Bursa kadılığından kazaskerliğe geçmiştir.²⁸

Divan-ı Hümayun'un aslî üyesi olan kazaskerler Divan'a mutlaka katılırlardı. Divan'daki davaları dinleme yetkisi daha çok Rumeli Kazaskeri'ne verilirdi. Cuma günleri sadrazam konağında Cuma Divanı'na katılan kazaskerlerin, Salı ve Çarşamba günleri hariç kendi konaklarında da dava dinleme yetkileri vardı.²⁹ Şer'i Hukuk ve yargı kazaskerin görevleri arasındaydı. Ayrıca cinayet, hırsızlık, zina, öldürmeye teşebbüs gibi suçlara da kazaskerler bakar ve Divan'da onay vermesi ile işlenen suça göre çeşitli cezalar verilirdi. 1914'te Anadolu ve Rumeli Kazaskerliği bir mahkeme haline getirildi ve bu mahkeme imparatorluğun sonuna kadar varlığını sürdürdü.³⁰

1.2.3. Kadı

İslâm Hukuku'na göre halkın dava ve sorunlarının çözülmesi ve karara bağlanması durumuna kazâdenilmektedir.³¹ Diğer devletlerde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de kazâ işlerinden sorumlu olan bir devlet memuru vardı ki, bu memurlar kadı ismiyle anılırdı. Kaza yetkisi genel anlamda padişahın elindeydi. Padişah, kadı ve naibler aracılığıyla taşrada kazâ yetkisini yürütürdü.³²

Kadının tarihi sürecine bakıldığında dört halife dönemine kadar dayanır. İslâm devletlerinden olan Abbasi, Emevi gibi devletlerde de bu müessesenin varlığı

²⁷ Mehmet İpşirli, "Kazasker", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 25, 2002, s. 140- 143.

²⁸ İpşirli, *a.g.m.*, s. 141- 143.

²⁹ Akgündüz, *İslâm Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki*, s. 15.

³⁰ İpşirli, *a.g.m.*, s. 141-143.

³¹ Atalar, *a.g.m.*, s. 309.

³² Gedikli, *a.g.m.*, s. 117.

bilinmektedir.³³ Anadolu’da daha beylikler döneminde fethedilen yerlere hukuku temsilen bir kadı, idareyi temsilen ise bir subaşı ataması yapıldığı bilinmektedir.³⁴

Adliye teşkilâtının temel taşı olan kadılar, Osmanlı Devleti içinde ilmiye sınıfına mensupturlar. Devletin kuruluşundan itibaren varolan medreseler ilmiye sınıfına insan yetiştiren en önemli kaynak olmuştur. Fatih medreseleri, medreseler içinde önemli bir yere sahiptir. Bu medreselerin öğrencilerine danışment, medreseyi bitirenlere ise mülâzım ismi verilmekteydi. Medreseyi bitiren ve kadılığı seçen öğrenciler, ilk olarak kaza kadısı olurlar, daha sonra ilerleyerek şeyhü’l-İslamlığa kadar yükselebilmelerdi.³⁵

Hükümdarın beratıyla atanan kadıların atamalarını bizzat padişah ya da yetkili kıldığı kişiler yapmıştır. Daha sonra II. Mehmed’in devletin başına geçmesiyle tâyin konusunda birtakım düzenlemeler yapılmış ve kadı atamasında kazaskerin önemi artmıştır. Kazaskerin teklifi veziriazam tarafından değerlendirilmekte ve kadı ataması işlemi bu şekilde tamamlanmaktadır.³⁶ Kadı atamalarında detaylı bir inceleme yapılmakta ve eleme usulüne başvurulmaktadır. Ataması yapılacak olan kadılarda aranan en önemli şartlar arasında, medrese eğitimi alması ve gerekli hukuk bilgisine sahip olması gelmektedir. Bu şartları bulundurmayanların ataması yapılmamıştır. Bunun yanında İslâm dinine mensup bir erkek olması ve olaylar karşısında tarafsız bir tutum sergilemesi de kadıda aranan diğer özellikler arasındadır.³⁷

Osmanlı Devleti’nde kadılar iki büyük kısma ayrılmaktaydı. Bunlardan ilki vilâyet, sancak ve eyaletlere tayin edilen ve Mevleviyet adı verilen büyük kadılıklardı. İkinci kısım ise önemli eyaletlere gönderilen kaza kadıları idi.³⁸ Kuruluş yıllarında süresiz olarak göreve başlayan kadıların daha sonra görev süreleri kısıtlanmıştır.³⁹ Mevleviyet kadıları görev yerlerine bir yıllığına tayin edilirlerken, kaza kadıları ise önce iki yıllığına daha sonra 20 aylığına tayin edilmiştir. Görev süreleri son bulan kadılar, yeni

³³ Fahrettin Atar, “Kadı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, 2001, s. 66-67.

³⁴ İlber Ortaylı, “Osmanlı Devleti’nde Kadı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, 2001, s. 69.

³⁵ Erçin, *a.g.m.*, s. 16.

³⁶ Ekrem Buğra Ekinci, “Osmanlı Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü (Klasik Devir)”, *Belleten*, 2001, C. 65, S. 244, 2001, s. 962-963.

³⁷ Erçin, *a.g.m.*, s. 16.

³⁸ Erçin, *a.g.m.*, s. 17.

³⁹ Mehmet Akif Aydın, “Mahkeme”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 27, 2003, s. 343; Hasan Tahsin Fendoğlu, “Osmanlı Kadılık Kurumu ve Yargı Bağımsızlığı”, *Osmanlı 6*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 456.

görev yerleri açıklanana kadar merkezde bekletilmiştir.⁴⁰ Devletin bu tutumu kadıların görev yerlerindeki halkla samimiyet kurması ve kendilerinde aranan tarafsız olma özelliğinin kaybolmasını engellemek amaçlıdır.

Kazalarda adlî, idarî, beledî olmak üzere üç temel görev bulunmaktaydı. Kadılar ise bu birimlerde mülkî amirlik, hâkimlik, belediye başkanlığı gibi önemli görevleri yerine getirmekteydi. Böylece kadı, yalnız şer'î değil hukukî hükümlerin de uygulayıcısı olmakta ve yine merkezden gelen emirleri yerine getiren bir me'mur konumunda bulunmaktaydı.⁴¹ Kadı bulunduğu merkezde şer'î hükümleri yerine getirmiş, davaları dinleyip hüküm verdikten sonra mahkeme hükümlerini Şer'îyye Sicili adı verilen defterlere kaydetmiştir. Bunun yanında vakıfları denetleme, yetim ve gaiblerin mallarını koruma altına alma, muhasebe gelirlerini kontrol etme ve evlenmek isteyenlerin nikâh akdini yapmak gibi birçok görevle ilgilenmişlerdir.⁴² İmar kontrolü, pazarda satılan ürünlerin fiyat kontrolü, şehrin alt yapısını denetleme gibi görevler de yine kadıya aittir. Ayrıca müteveli, sipahi ve şehrin güvenliğinden sorumlu subaşılar da kadının denetimi altında çalışan görevlilerdir.⁴³

Zamanla kadıların görevlerini kötüye kullanmaları, yönetim işlerine karışmaları, bulundukları bölgedeki karışıklıklarda isimlerinin geçmesi, fermanlarla kendilerinin uyarılmasına sebep olmuştur.⁴⁴ 1826'da yeniçeriliğin kaldırılması ve sonrasında bazı idarî kurumlarda meydana gelen değişim, Osmanlı kadısını da etkilemiştir. Kadıların fiili görevlerinin sona ermesi Ankara'da Hukuk Mektebi'nin açılması, ardından Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Darü'l-fünun'un ıslâhıyla gerçekleşmiştir.⁴⁵

⁴⁰ Ekrem Buğra Ekinci, "Osmanlı Devleti'nde Mahkemeler ve Kadılık Müessesesi Litaratürü", *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, C. 3, S. 5, 2005, s. 418; Feda Şamil Arık, "Osmanlılarda Kadılık Müessesesi", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 8, 1997, s. 7; İlber Ortaylı, "Osmanlı Kadısı: Tarihi Temeli ve Yargı Görevi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 30, S.1, 1975, s. 122; Mehmet Akif Aydın, "Mahkeme", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 27, 2003, s. 343.

⁴¹ Anıl Yaşar Şahin, *Osmanlı'da Kadılık*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 43-46; Murat Sezgin, *Türkiye'de Belediyeleşme Süreci (1854-1997)*, Tablet Yayınları, I. Baskı, Konya, 2008, s. 27.

⁴² Akgündüz, *İslâm Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki*, s. 16; Abdülaziz Bayındır, "Osmanlı'da Yargının İşleyişi", *Osmanlı* 6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 429.

⁴³ Fendoğlu, *a.g.m.*, s. 456; Bozatay-Demir, *a.g.m.*, s. 77.

⁴⁴ Erçin, *a.g.m.*, s. 18.

⁴⁵ Atar, *a.g.m.*, s. 72.

1.3. Şer'iyye Sicili ve Belge Çeşitleri

Şer'iyye Sicili, mahkemelerde alınan kararların kaydedildiği defterlere verilen isimdir. Bu defterler, kadı veya naibi tarafından tutulur ve içinde çeşitli türden belgeler bulunurdu. Osmanlı Devleti içinde yaşayan her tabakadan insanlar arasındaki hukukî sorunlar ve bunların çözümüne dair kayıtları içeren bu belgeler, aynı zamanda sosyo-kültürel ve iktisadî vb. birçok alanın tarihî açısından da önemli kaynağını oluşturmaktadır. Şer'iyye Sicilleri'nin ne zamandan beri var olduğu sorusu henüz açıklığa kavuşmamıştır. İslâm tarihi kaynaklarında ve daha eski dönemlerde Şer'iyye Sicilleri'ne rastlanmaması, bu defterlerin Osmanlı döneminde tutulan defterler olduğu yorumunun yapılmasını neden olmuştur.⁴⁶

Şer'iyye Sicilleri kadılar tarafından belli bir düzen, usûl ve dil ile yazılmıştır. Bu usûle Sakk-ı Şer'i adı verilmiştir. Bu usûl sayesinde sicil içindeki her belge kayıt altına alınmıştır.⁴⁷ Osmanlı Devleti'nde Şer'iyye Sicili örneklerine bakıldığında en erken tarihli sicile Bursa'da rastlanmıştır. Sicil Defterleri genel itibariyle dar ve uzun defterlerdir. Sayfa sayıları 10 ila 20'den 200-300'e kadar çıkabilmekte ve defterler ortalama 100 sayfa olup 400-500 kaydı içermektedir.⁴⁸ Şer'iyye Sicilleri'nin önemli bir kısmı özellikle XV ve XVI. yüzyıllarda Arapça olarak kaleme alınmıştır.

Belgeler, Arap coğrafyası dışındaki yerlerde XVI. yüzyıldan itibaren daha çok Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olup, İstanbul'dan gelen her belge de Osmanlı Türkçesi ile kayıt altına alınmıştır. Siciller ta'lik, ri'ka ve divanî hatla kronolojik sıralamaya her zaman dikkat edilmeden yazılmıştır.⁴⁹

Şer'iyye Sicilleri içinde birçok kayıt türü bulunduran önemli önemli kaynaklardır. Bunlar mahkeme sonuçları ve İstanbul'dan gelen belge suretleri olarak iki kısımda incelenmektedir. Birinci türden belgelere hüccet, i'lâm, tereke kayıtlarıyken; ikinci türden kaynaklara ise emir, ferman, buyruldu, berat, tezkere örnekleri verilebilir.

⁴⁶ Uğur, **a.g.m.**, s. 8.

⁴⁷ Akgündüz, **İslâm Hukuku'nun Osmanlı Devlet'inde Tatbiki**, s. 22.

⁴⁸ Uğur, **a.g.m.**, s. 9.

⁴⁹ Uğur, **a.g.m.**, s.9.

Birinci tür belgeler Sicil Defteri'nin ön kısmına, merkezden gelen belgeler ise arka kısmına kaydedilmiştir.⁵⁰

Şer'ie Sicilleri birçok konuda olduğu gibi tarih bilimi için vermiş olduğu bilgilerle yol gösterici olmuştur. Diğer taraftan hukuk tarihi, şehir tarihi, yerel tarih, iktisat tarihi, tıp tarihi, yine yer ve kişi adları, diplomasi ve diplomasi tarihi bakımlarından da verdiği bilgiler araştırmacı ve meraklıları için önem arz etmektedir. Siciller, adlî teşkilâtın müesseseleri olan kadılık, mübaşirlik, muhızrlık, naiplik, çavuşluk, subaşıcılığın gerek idarî yapıları gerekse görevlerini ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir.⁵¹

Siciller askerî tarih akımından da bilgiler ihtiva etmektedir. Osmanlı ordusu Rumeli veya Anadolu'ya sefere çıktığında, sefer eğer Rumeli'ye ise Rumeli Kazaskeri, Afrika ya da Asya yönüneyse Anadolu Kazaskeri erzak, asker vb. ihtiyaçların karşılanması için kadılara emirler gönderirdi. Bu emirler genellikle savaşın sebeplerini de içermekteydi. Böylece savaşın kim ile ve ne sebepten çıktığına dair gerçekler de sicillerde yer almaktadır.⁵²

Sosyo-kültürel, iktisadî, askerî, idarî, ticarî ve siyasal bakımlardan Türk Tarihi'nin bilinmeyen veya yanlış bilinen yönlerini belgelerle aydınlatan Şer'ie Sicilleri'nin aynı zamanda mimarî tarihaçısından da önemi de büyüktür. Ayakta olsun veya olmasın eski sanat abidelerinin varlığına, yapılış ve tamir tarihlerine Şer'ie Sicilleri'ndeki bilgilerden ulaşabilme imkânı vardır.⁵³ Siciller yine aile hukuku hakkında da geniş bilgiler içermektedir. Özellikle Türk aile yapısını bu çerçevede nişanlanma, evlenme ve boşanma hakkının erkekte olduğu düşünülen fakat kadının da bu hakkını nasıl kullandığını, hatta şiddet konusunu ve kadının şiddeti öne sürerek evlenmeyi sona erdirmeye hakkını elde ettiği bilgileri bile Şer'ie Sicilleri'nde yer almaktadır.⁵⁴ Genel

⁵⁰ Nebiye Yıldızoğlu, 21 Numaralı Kastamonu Şer'ie Sicilinin (104-222) Sayfaları Arası Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1128-1129/M.1716-1717), **Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu, 2019, s. 12.

⁵¹ Gedikli, **a.g.m.**, s. 190.

⁵² Arslantaş, **a.g.m.**, s.244.

⁵³ Atalar, **a.g.m.**, s. 312.

⁵⁴ Arslantaş, **a.g.m.**, s. 250.

olarak baktığımızda Şer'îye Sicilleri, Osmanlı Devleti'ni her yönüyle bize tanıtan önemli kayıtların bulunduğu defterlerdir.

Sicil Defterleri arasında tarih açısından büyük boşluklar bulunmaktadır. Eski kayıtların tutulduğu defterler son zamanlardakine göre oldukça azdır. Bu boşluklar yapılacak araştırmalarla kapatılmaya çalışılsa da, çok eski tarihli sicillere ulaşılması beklenmemelidir.⁵⁵ Şer'îye Sicilleri'nin yok olma nedenleri ise şunlardır:

- 1- Doğal afetler sonucu oluşan tahribatlar,
- 2- İnsanların içeriğinin farkına varmadan ısınmak amacıyla yakmaları ya da çöpe atmaları,
- 3- Su baskınları sonucu nemlenme ve uzun yıllar bir kenarda bekletilmelerinden dolayı bakımsızlıktan kaynaklanan kurtlanma ve çürümeler,
- 4- Çöpe atılan sicillerden bir kısmının özel şahısların eline geçmesi,
- 5- Savaşlar,
- 6- Düşman işgâlleri ve tahribatları gibi sebeplerle sicillerin bir kısmına ulaşılması.

Her çeşit davalarda satış, senet, veraset, vesayet, boşanma, evlenme, borç, nafaka, miras, el koyma, rehin alma ve tereke gibi kayıtlara ait olan bu resmî evraklar şer'î işlemlere ait resmî kayıtlardır ve Şer'îye Sicilleri içerisinde yer almaktadır. Yine başta hükümdar olmak üzere defterdar, sancakbeyi, beylerbeyi, müftü, müderris ve kadı gibi bütün makamlara hitaben yazılan ferman, berat, buyruldu, mektup, emir vb. resmî mahiyetteki yazılar da sicillerde yer almaktadır.⁵⁶

Divan-ı Hümayun veya Paşakapısı'ndaki alınan kararların ve üzerinde tuğra bulanan padişah emirlerinin genel adına ferman denilmektedir.⁵⁷ Ferman, Farsça bir kelime olup buyurmak, emretmek mastarından türetilmiştir.⁵⁸ Berat, tuğra ve fermanlarda tevkî yazı çeşidi kullanılmıştır.⁵⁹ Fermanların büyük bir kısmı beylerbeyi, sancakbeyi

⁵⁵ Atalar, **a.g.m.**, s. 313.

⁵⁶ Atalar, **a.g.m.**, s. 311-312.

⁵⁷ Mübahat Kütükoğlu, "Ferman", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 12, 1995, s. 400.

⁵⁸ İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Ferman", *DİA*, C. IV, MEB Yayınları, İstanbul, 1979, s. 571.

⁵⁹ Ahmet Akgündüz, "Osmanlı Kanunnâmeleri", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, C. 10, Ankara, 2002, s. 48.

ve kadı gibi görevlilere ait mektupların divânda görüşülmesi ya da halkın isteklerinin okunup karara bağlanması sonucu hazırlanmıştır.⁶⁰

Fermanlar diğer tüm belgelerde de olduğu gibi davet anlamına gelen *tahmîd* veya *temcîd* ile başlardı. Diğer belgelerden farklı olarak daha basit ve sade olarak Allah adının zikredilmesi şeklinde olup, davetten hemen sonra padişahın emri olduğunu gösteren tuğrası bulunurdu.⁶¹ İster Osmanlı devlet erkânına olsun ister yabancı hükümdar veya devlet adamlarına olsun, yazılacak yazılarda unvanlar ayrı ayrı tesbit edilmiş, işgâl ettiği mevkiye göre kullanılmıştır. Bazı durumda olayın sadece dava konusu olmakla kalmayıp mülkî amîri de ilgilendirmesi sebebiyle fermanlar, birden fazla şahsı muhattap alabilirdi. Böyle durumlarda merteye sırasına göre beylerbeyi, sancakbeyi, kadı vb. ayrı ayrı yazılırdı.⁶²

Belgelerde ferman kelimesi sade olarak değil, devamlı olarak emrin padişaha ait olduğunu, onun emir ve kuvvetine cihanın boyun eğdiğini ve itaat edilmesinin zorunluluğunu belirten övücü ve yüceltici sıfatlarla birlikte kullanılmıştır. Divanlarda alınan kararlara uygun olarak padişahın herhangi bir konuya ait resmî ve yazılı emri olan fermanlar, Osmanlı devlet bürokrasisinde yüzyıllar boyunca kullanılan belgelerden biri olmuştur.

Arapça bir kelime olan berât; tayin, vazife veya muafiyetin verildiğini gösteren ve üzerinde padişah tuğrası bulunan belgelere verilen isimdir. Berâtlar sadece tuğra sahibi padişahın saltanatı boyunca geçerli olmakta ve *tecdid* adıyla yenisi verilerek yeni padişah zamanında da geçerli olduğu gösterilmektedir. Padişah değişikliğinde olduğu gibi herhangi bir bölgede yapılan tahrirler sonucunda da berâtlar yenilenirdi.⁶³ Berâtların hazırlanma sebebi imtiyaz, tasarruf ve mülkiyet kazandırmaktır. Nişan adıyla bilinen berâtlar, padişah tuğrasını taşıması yönüyle fermanlara benzemektedir.

⁶⁰ Kütükoğlu, **Ferman**, s. 400.

⁶¹ Kütükoğlu, **Ferman**, s. 402.

⁶² Kütükoğlu, **Ferman**, s. 402.

⁶³ Mübahat Kütükoğlu, “Berât”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul, 1992, s. 472-473.

Osmanlı belgelerinde ise berâtlar için biti, berât-ı şerif, nişan, nişan-ı şerif, hüküm ve misal gibi çeşitli isimler kullanılmıştır. Bazen aynı vesikanın bir yerinde nişan tabiri kullanılırken, başka bir yerinde berât tabiri kullanılabilmektedir.⁶⁴

Verilen şahsın makamına ve berâtın önemine göre kağıt türü ve ebatlarıyla yazı çeşitleri farklılık gösterir. Vezirler, sadrazam, Kırım hanları ve ailesi, Mekke Şerifleri, Enderun mensupları gibi kişilere verilen berâtlar âbâdî kağıda; kale neferleri, emeklilere verilen berâtlar ise İstanbul kağıdına yazılırdı. Yüksek makama yazılan berâtlarda farklı renkte mürekkeplerin yanında altın da kullanılmıştır. İmparatorluğun son dönemlerinde berâtlar, işleri kolaylaştırmak adına matbu yazılmış ve sadece gerekli yerleri doldurularak sahiplerine verilir olmuştur.⁶⁵

Kelime anlamı olarak öğretmek, bildirmek gibi anlamlara gelen i'lâm, terim olarak ise şer'i bir hükmü bidiren ve altında kararı veren kadının imza ve mührünü taşıyan yazılı belge anlamını taşımaktadır. İ'lâmı diğer Şer'îye Sicili kayıtlarından ayıran en önemli özellik, kadının dava sonunda verdiği kararın mutlaka belgede yer almasıdır.⁶⁶ İ'lâmın bu özelliği kadının mührü ve imzasını taşıyan her belgeye i'lâm denilmesine sebep olmuş ve arşivdeki birçok maruzun i'lâm olarak kaydedildiği görülmüştür. Kadılar mahkemelerde verdikleri kararları icra makamının başında bulunan padişah veya yetkili kıldığı kişiye arz etmek, başka bir deyişle i'lâm etmek zorundadır.⁶⁷ Muhatabın icra makamları olması sebebiyle mahkeme kayıtlarına İ'lâm denilmiştir.

İ'lâm belgelerinde kadının imza ve mührü alt tarafta yer alır. Tarih ise Arapça olarak ya yazıyla ya da bugünkü tarih atma şekline benzer olarak atılır. Yine bu belgelerde davacının iddaları ve dayandırdığı delilleri, davalı ve davacının karşılıklı cevapları ve varsa itirazları, davalının iddalara karşı delilleri yer almaktadır.⁶⁸ Şer'îye Sicilleri'nde İ'lâmların aslı değil sûreti olan yüzbinlerce belge vardır. Ancak bunlar i'lâmların sûreti olduğu için özellikle şekil olarak i'lâmlara ait bazı özelliklerden mahrumdur.

⁶⁴ İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Berat", *MEB İslam Ansiklopedisi*, C. 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, s. 523.

⁶⁵ Kütükoğlu, *Berat*, s. 472-473.

⁶⁶ Ahmet Akgündüz, "İ'lâm", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 22, İstanbul, 2000, s. 72-73.

⁶⁷ Akgündüz, *İ'lâm*, s. 72-73.

⁶⁸ Akgündüz, *İ'lâm*, s. 72-73.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan belgeler, hem şekil hem de içerik yönünden i'lâmların bütün özelliklerini taşımaktadır.

Türkçe buyurmak fiilinden türeyen buyruldu kelimesi, Osmanlı'da yüksek rütbeli devlet görevlilerinin kendilerinden alt kademedede bulunan görevlilere gönderdikleri resmî belgelere verilen isimdir. Buyruldu da tıpkı fermanlar gibi gönderilecek olan görevliler için ayrı elkâb diğer bir adıyla unvanlar kullanılmıştır. Devlet erkânından sadrazam, defterdâr ve kazasker olmak üzere yalnız bu üç görevlinin yazmış olduğu buyruldularda padişah tuğrası bulunmaktadır.⁶⁹

Buyruldu kelimesi başlangıçta oldukça açık ve okunaklı yazılırken, zamanla kalıplaşmış ve okunması zor bir hâl almıştır. Bu yüzden bu kalıplaşmış şekli emrimdir şeklinde okuyanlar oldukça fazladır. Yazı çeşidi olarak merkez ve taşra farketmeksizin divanî yazı çeşidi kullanılmıştır.⁷⁰ Sicildeki diğer belge çeşitlerinden buyrulduyu ayıran bir özellik olarak yazı çeşidi söylenebilir.

Bir belgenin kabul edildiği buyruldu belgelerinin sonuna kanun üzere buyruldu, arz olduğu üzere tahrîr oluna deyü buyruldu gibi ifadeler kullanarak açıklanmaktadır. Daha sonra ise belgenin müsveddesi reissü'l-küttap, nişancı ve divân kâtipleri tarafından yapıldıktan sonra, hüküm hazırlanmakta ve buyruldu ilgili yere gönderilmektedir.⁷¹

Osmanlı diplomatiğinde mektupların yazışma evrakı olarak yeri oldukça özeldir. Diğer belgeler gibi mektuplar da belli rükünlerden meydana gelir ve bunlardan dua, sena, selâm, hâlin bidirilmesi ve dua ile bitirme rükünlerinin yazılması mecburidir. Yine mektuplar da, davet rüknü ile başlar. Elkâb denilen hitap şekli gönderen ve gönderilenin mevkiine, Müslüman veya Hristiyan oluşuna göre farklılıklar gösterir. Yazan ve yazılanın rütbelerine göre değişen *kulunuz*, *dostunuz*, *köleniz* gibi ibareler sonda imzanın üzerinde bulunurdu. İmzalarda da mevkiinin önemi vardı. Eşit durumdaki şahıslarda mektubun sağ yanında ya da mektubun sonunda sağ tarafta, daha aşağı rütbeli şahıslarda ise sol alt tarafta imzanın bulunması gerekirdi.⁷² Padişahın

⁶⁹ Mübahat Kütükoğlu, "Buyruldu", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul, 1992, s. 478-480.

⁷⁰ Kütükoğlu, *Buyruldu*, s. 478-480.

⁷¹ Kütükoğlu, *Buyruldu*, s. 478-480.

⁷² Mübahat Kütükoğlu, "Mektûp", *DİA*, C. 29, Ankara, 2004, s. 18-21.

şehzadeler, valide ve haseki sultanlar, eşlerin, evlatların, dostların birbirlerine yazdıkları mektuplar özel mektup adını alır. Özel mektupların da rükünleri aynıdır. Sadece elkâblar yakınlık derecesine göre farklılık gösterebilir.

Mektuplar yazılış sebeplerine göre taziye, teşekkür, tebrik, tavsiye gibi kısımlara ayrılmıştır. Kağıt ve yazının cinsi de mektubun cinsine göre değişirdi. Resmî mektuplarda büyük ebatta kağıtlar ve divanî yazı çeşidi kullanma kuralı varken, özel mektuplarda böyle bir kural yoktur. Fakat XIX. yüzyıldan itibaren zamanla gerek yazı şekli gerekse kağıdın büyüklüğü değişime uğramıştır. Kullanılan kağıdın ebadı küçülmüş ve divanî olan yazı şekli rik'aya dönmüştür.⁷³

Arapça bir kelime olup; *tutunmak*, *sarılmak*, *yapışmak* anlamına gelir. Osmanlı bürokrasisinde borç verilmesi, ödenmesi, teslim edilmesi veya alınması gibi konuları içeren teslimat belgesidir. Temessükle eş anlamlı olarak tahvil ve senet kelimeleri de kullanılmıştır. İltizama çeşitli gelirler verildiğinde mültezimin buna müdahalesini önlemek amacıyla emr-î şerîfler yazılır; defterdar iltizama verilen şey, mültezimin ismi, iltizamın geçerli olduğu süre gibi hususların yer aldığı bir temessük hazırlar ve bu da emr-î şerîf temessükü adını alırdı. İçinde borcun miktarı, ödeme şartları gibi hususların yer aldığı borçlu tarafından borç temessükleri verilirdi.⁷⁴

Şahsî borçlardaki alanla veren arasındaki yakınlık ve akrabalık olsa dahi temessük hazırlanırdı. Bir şirket veya şahıs tarafından mallın teslimi konusunda taahhütte bulunulduğunda, taahhütte bulunanlar tarafından malın cinsi, miktarı ve teslim tarihini gösteren, birden fazla teslim edecek kişi var ise birbirlerine kefil olduklarını bildiren bir taahhüt temessükü hazırlanırdı. Temessüklerde mutlaka tarih, imza ve birden fazla mühür bulunurdu.⁷⁵ Genel olarak baktığımızda temessük bir tapu terimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanıldığı yere göre başına ekler alır; borç temessükü, taahhüt temessükü, emr-î şerîf temessükü vb.

⁷³ Kütükoğlu, **Mektup**, s. 18-21.

⁷⁴ Mübahat Kütükoğlu, "Temessük", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 40. 2011, s. 413.

⁷⁵ Kütükoğlu, **Temessük**, s. 413.

Sözlük anlamı senet, delil, vesika ve bir eylemin sabit olduğuna vesile olan şeydir.⁷⁶ Osmanlı hukukunda baktığımızda ise bir anlamıyla davada herhangi bir meseleyi ispâta yarayan, davanın sağlıklı bir şekilde sonuçlanabilmesi için kullanılan delil demektir. Diğer bir anlamıyla da mahkemede kadı huzurunda bir kimsenin verdiği ifadenin başka bir kimsenin doğruladığını bildiren ancak kadının verdiği hüküm bulunmayan belgelerdir.⁷⁷

İslâm tarihinde Şer’i Mahkemeler’de görülen davalar sonucundaki belgelerin sıralanışının ilk defa Emevîler döneminde başladığı bilinmektedir. Kaynaklara bakıldığında dava sonuçlarını ve mahkeme kararlarını deftere kaydeden ilk kadı olarak Emevi Halifesi tarafından Mısır kadılığına getirilen Süleym b. İtr b. Seleme b. Malik gösterilir.⁷⁸

Arz edilen şey, arz olunmuş, arzolunan anlamlarına gelmektedir.⁷⁹ Hukukî açıdan daha çok ceza davalarındaki soruşturmalar, mahkemelere yapılan şikâyet ve tahkikât raporları gibi konularla ilgili olarak düzenlenen ve sicillere kaydedilen belgelere verilen isimdir. Bunun yanında Şer’iye Sicili belgelerinin arasında bulunan tereke kayıtları; ölen kişinin mirasıyla ilgili düzenlenen ve içerisinde mal varlığı, vârisleri, borç ve alacakları gibi konuları içeren belge;⁸⁰ mürasele ise kadı ve kadı naiplerine yetkilerini açıklayan ve kazaskerler tarafından yazılan resmî yazıya verilen isimdir.⁸¹

1.4. Osmanlı’da İdari Birimler

1.4.1. Eyalet Yönetimi

Arapça “*iyâle*” kelimesinden gelen eyalet, “*idare etme, icra*” anlamına gelir. Osmanlılarda en büyük idarî birim karşılığında kullanımı ise XVI. yüzyıl sonlarında olmuştur.⁸²

⁷⁶ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca–Türkçe Lûgat*, Yayına Haz. Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi, Ankara, 1999, s. 388.

⁷⁷ Mustafa Oğuz-Ahmet Akgündüz, “Hüccet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, 1998, s. 446-450.

⁷⁸ Oğuz-Akgündüz, *a.g.m.*, s. 446-450.

⁷⁹ Devellioğlu, *a.g.e.*, s. 388.

⁸⁰ Arslantaş, *a.g.m.*, s. 247.

⁸¹ Mehmet Zeki Pakalın, “Mürâsele”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. 2, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1983, s. 621.

⁸² Halil İnalçık, “Eyalet”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul, 1995, s. 548.

Osmanlı Devleti'nde, kendisine bağlı köylerle birlikte nahiyelerin birleşmesiyle kazalar, kazaların birleşmesiyle sancaklar, sancakların birleşmesiyle eyaletlerden oluşan bir idarî teşkilatlanma mevcuttu. Eyaletlerin yönetimi “*Beylerbeyi*” tarafından sağlanırdı. Kuruluş yıllarında sadece Rumeli için oluşturulan beylerbeyiler, bütün ordu işlerinden sorumluydular. Rumeli için oluşturulan beylerbeyliğin yönetimine Süleyman Paşa getirildi. Bu yıllardan itibaren fetihlerin de artmasıyla Rumeli'nin yanına önce Anadolu, daha sonra Rum ve Karaman beylerbeyliği de eklenerek sayısı dörde çıkarılmıştır. Beylerbeyinin sefere gittiği de olmuştur ve böyle zamanlarda yerine bıraktığı kişiye “*mütesellim*” denirdi.⁸³

Rütbe olarak Rumeli Beylerbeyi en kıdemli olanıdır. Bölgede bağımsız güç olmalarını engellemek amacıyla beylerbeyliğine en fazla üç yıl için atama yapılırdı. Zamanla beylerbeylerinin görev süreleri bir yıla kadar düşürülmüştür. Beylerbeyinin oturduğu sancak, “*paşa sancağı*” adını almıştır. Beylerbeyi bu sancağın sancakbeyi gibidir ve kendisine bağlı diğer sancaklarla ilişkileri askerî alanla sınırlıdır.⁸⁴

Eyaletlerde bir tımar defterdarı, bir hazine defterdarı, bir de defterdar kethüdası bulunurdu. Beylerbeyinin bunlar dışında kalabalık bir çevresi de vardı. Yine bazı işleri görüşmek, halkın şikayetlerini dinlemek üzere toplanan “*beylerbeyi divanı*” bulunurdu. Daha çok beylerbeyinin konağında toplanan divan, Divan-ı Hümayun'un küçük bir modeline benzemektedir. Eyalet Divanı'nda alınan kararlardan memnun olmayanlar, şikayetlerini Divan-ı Hümayun'a iletebilirdi. Görüşülen konular ve alınan kararlar, divan efendisi tarafından kaydedilirdi.⁸⁵

Osmanlı topraklarının genişlemesiyle beraber sayısı artan eyaletler, salyaneli ve salyanesiz olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Salyanesiz eyaletlerin ürünleri has, zeamet, tımar olarak ayrılmış ve hazineden defterhaneden idare edilmiştir. Eyaletlerin geneli bu şekilde olup, salyaneli eyaletlerde ürünler has, zeamet, tımar olarak ayrılmayıp doğrudan hazine tarafından yıllık olarak tahsil edilirdi. Bu eyaletlere örnek verecek

⁸³ Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK Basımevi, Ankara, 1995, s. 83-85.

⁸⁴ Musa Çadırcı, “Tanzimatın İlanı Sırasında Türkiye’de Yönetim (1826-1839)”, *Belleten*, LI/201, Ankara, 1988, s. 215.

⁸⁵ Mehmet İpşirli, “Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı”, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, Ed. E. İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul, 1994, s. 226.

olursak Bağdat, Mısır, Basra, Yemen, Trablusgarp, Cezayir, Tunus Eyaletlerini sayabiliriz.⁸⁶

1.4.2. Sancak Yönetimi

Osmanlı Devleti'nde başlangıçta her idarî birime “*bey*” ve “*kadı*” olmak üzere iki amir atanırdı. Bunlardan sultanın yürütme işiyle ilgilenen ve askerî sınıftan olan amir bey ismini alırken, sultanın hukukî yetkisini kullanan ve ilmiye sınıfından gelen amir ise kadı ismini alırdı.⁸⁷

Osmanlı Devleti'nin klasik dönem temel idarî birimi sancaktır. Sancak idaresinin başında ise sancakbeyi bulunurdu. Her bir sancağa ait olan ayrı kanunnamelere ise Tahrir Defterlerinde rastlanmaktadır. Taşradan alay beyleri, defter kethüdası, tımar veya hazine defterdarından veya sancakbeyi oğulları ya da yakınları arasından sancaklara tayin yapılmaktadır. Üç ya da bir yıl arasında değişen bir görev süresi olan sancakbeyinin, geniş yetki ve sorumlulukları vardır. Sancağında bulunan tımarlı sipahilerle beraber bağlı bulunduğu beylerbeyinin komutası altında savaşa katılmak, sancakbeylerinin askerî görevlerinin başında bulunmaktadır. Askerî görevinin yanında emniyet ve asayişin sağlanması, vergilerin toplanması, kalpazanlığın önlenmesi, kale ve sınırların korunması, suçluların cezalandırılması gibi idari alandaki görevlerden de sorumluydu.⁸⁸

Doğu Anadolu'daki yörelerin Osmanlı idaresine katılmasında çaba harcayan beylere, padişahın onayı ile bazı ayrıcalıklarla sancak idaresi verilmiştir. Genelde aile fertleri arasından atamalar yapılmıştır. Tahrir, Yurtluk-ocaklık sancaklarda yapılıp, zeamet ve tımarlar beyin adamlarına verilmiştir. “*Hükümet*” sıfatı taşıyan sancaklardaki atama da yurtluk-ocaklık sancaklarındaki gibi yapılır, farklı olarak bu sancaklara tahrir uygulanmazdı. Sancakların bu statüleri sabit ve değişmez olmayıp, gerektiğinde değişiklikler yapılmıştır. Bu özellikleriyle sancaklar, merkezi otoriteden bağımsız değildir.⁸⁹

⁸⁶ Ömer Toraman, “Osmanlı Taşra İdaresi: Klasik Dönem”, *Türk İdare Dergisi*, S. 437, 2002, s. 195.

⁸⁷ Nejat Göyünç, “Osmanlı Devleti'nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a Kadar)”, *Osmanlı*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul, 2000, s. 77.

⁸⁸ Toraman, *a.g.m.*, s. 192-193.

⁸⁹ M. Ali Ünal, “Osmanlı Devleti'nde Merkezi Otorite ve Taşra Teşkilatı”, *Osmanlı*, C. VI, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul, 2000, s. 118.

1.4.3. Kaza Yönetimi

Kazalar, klasik dönem Osmanlı devlet teşkilatında ticarî ve kültürel açıdan çevrenin merkezi olmuş bir kasaba veya şehirle, böyle bir topluluk merkezini çevrelemiş köylerin teşkil ettiği idarî bir birliktir. Kaza idaresi tamamen sivil karakterlidir. Eyalet-sancak şeklindeki idarî-askerî yapıdan da bu yönüyle ayrılır. Sancağa bağlı bütün köyler, idarî-askerî açıdan sancakbeyinin, kazaî açıdan ise kadının idaresindedir. Tanzimat devrindeki düzenlemelerle kaza, bugünkü anlamıyla idarî bir birim olma vasfını kazanmıştır.⁹⁰

Kadı doğrudan doğruya kazaskerin teklifiyle merkezden tayin ediliyor ve merkeze bağlı bulunuyordu. Kadılar, yargısal ve idarî işlerin yanında, bulundukları bölgenin vekaletnâme ve alım-satım işlerini bugünkü anlamıyla noter gibi yürütürlerdi.⁹¹

Her eyaletin maliye, mülkiye ve zaptiye işleri Meclis-i Vala kararı gereğince valiye emaneten havale edilmiştir. Yardımcı olarak bir defterdar verilirken, eyalete bağlı sancaklara ise kaymakamlar atanmıştır. Kazalara ise ileri gelenlerden birer müdür seçilmesi ön görülmüştür. Müdürlere ilk etapta hizmetleri karşılığında maaş ödenmesi düşünülmüş, fakat daha sonra vazgeçilerek kazanın büyüklüğüne göre halk tarafından karşılanması koşuluyla bunlara aylık bağlanmıştır. Müdürlerin yolsuzluk yapmalarının önüne geçmek amacıyla “*Kefalet*” usulüne başvurulmuştur.⁹²

1.5. Muhassıllık ve Muhassıllık Meclisleri

1.5.1. Muhassıl

Devlete ait vergi ve resimleri toplamakla mükellef olan memurlara verilen isimdir. Arapça *tahsil edici* anlamına gelen muhassıl, Osmanlı Devleti’nden önce Anadolu Selçukluları’nda da kullanılmıştır.⁹³ 1840 tarihinden itibaren Anadolu, Rumeli ve Adalarda Muhassıllık Teşkilâtı oluşturulmuş, böylece Tanzimat’ın ilk uygulaması olmuştur. Daha çok malî bir teşkilâtlanma olan Muhassıl Teşkilâtı, bir nevi iltizam

⁹⁰ Şerife Gülpınar, Osmanlı’da Tanzimat Döneminde Merkeziyetçilik ve Bu Bağlamda Yapılan İdari Düzenlemeler, **Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2010, s. 20.

⁹¹ Halaçoğlu, **a.g.e.**, s. 20.

⁹² Musa Çadircı, Türkiye’de Kaza Yönetimi (1840-1876), **Belleten**, C. 53, S. 206, 1989, s. 238-239.

⁹³ Pakalın, **a.g.e.**, s. 569.

sisteminden emanet sistemine geçiş demektir. Bu teşkilât yetkilerin paylaşılması üzerine kurulması açısından idarî alanda da gerçek bir dönüşümü ifade etmektedir.⁹⁴

Vergi siteminde daha önce kullanılan iltizam usulünde, vergi toplama işi merkezde açık artırma sistemiyle mültezimlere verilirdi, yine vergi toplamaya da mültezimler giderdi. Bu mültezimler de genellikle valilerin adamları olur ve ihalelere başkaları katılamazdı. Vali ve mültezimlerin işbirliği sonucu toplanan vergiler devletin hazinesine ve eyaletlerin ihtiyacına değil de şahısların işine yarıyordu. Hem bu bozuk sisteme son vermek hem de vergilerin devlet hazinesine kazandırılmasını sağlayan yeni bir sisteme geçilmesi için harekete geçildi.⁹⁵

25 Ocak 1840 tarihinde çıkarılan bir nizamnâme ile tayin ve çalışma şartları belirlenen muhassıllık sistemi, ilk olarak merkeze yakın eyaletlerden başlanarak uygulamaya geçmiştir. Kendilerine yardımcı olmak üzere yanlarına mal, emlak ve nüfus kâtibi verilmiştir. Muhassıllar, Osmanlı'nın kuruluşundan itibaren Rumeli ve Anadolu'da âşâr, cizye, âğdet-i ağnâm, hazâriyye, imdâd-ı seferiyye, sâlâriyye, mukabele, avârız, ispenç vb. gibi vergilerin toplanmasında görev almışlardır.⁹⁶ Bu sisteme göre eyaletleri valiler, sancakları kaymakamlar, kazaları ise müdürler idare edecekti.⁹⁷

Muhassıl veya muhassıl-ı emval olarak adlandırılan günümüzde de maliye memuru özelliğini taşıyan bu kişilere özel bir önem verilmiştir. Gerek Tanzimat bürokratlarının rütbe, unvan ve ücret açısından saygın bir memuriyet olmasına dikkat etmeleri, gerekse muhassıllara verilen Maliye Nazırı ile direk iletişime geçme yetkisi, bu değeri kanıtlar niteliktedir. Muhasıllara vali derecesinde olmasa da geniş yetkiler de verilmiştir. Atananlara yeri geldiğinde destek yeri geldiğinde kimliklerinden kaynaklanan bazı endişeler sebebiyle denetleme anlamında maliye bürolarından yetişmiş, malî bilgiye sahip iki kâtip (mal ve nüfus kâtibi) gönderilmiştir.⁹⁸

⁹⁴ Ayla Efe, "Tanzimat'ın Eyalet Reformları 1840-64: Silistre Örneği", *Karadeniz Araştırmaları*, C. 6, S. 22, 2009, s. 91.

⁹⁵ Ahmet Uçar, "Tanzimat Reformları Sürecinde Uygulamaya Konulan Vergi Politikalarının Modern Yerel Yönetimlere Etkileri", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.2, Haziran 2014, s. 132.

⁹⁶ Yücel Özkaya-Ali Akyıldız, "Muhassıl", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 31, 2006, s. 18-19.

⁹⁷ Mehmet Güneş, "Tanzimat Dönemindeki İdari Düzenlemelerin Kocaeli'ye Yansımaları", *Uluslararası Kara Müşel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu II (3-5 Nisan 2015)*, C. 1, 2016, s. 556.

⁹⁸ Ayla Efe, "Osmanlı Devleti'nde Mali Sistem Arayışının Getirdiği Yerel Yönetim Uygulamaları: Muhassıllık Örneği", *Tarih Dergisi*, S. 49, 2009, 2010, s. 70-71.

Tanzimat'ın ilanı sonrasında görevlendirilen muhassıllara devletin memuru sıfatıyla maaş ödenmesi kararlaştırılmıştır. Alınan bu kararda muhassılla birlikte yanında bulunan diğer görevliler olan kâtiplere, askeri zabıtana, seçilen meclis üyelerine, ve istihdam edilen her görevliye de maaş verilecekti. Bu karar, aynı ekonomiden parasal ekonomiye geçişte önem arz ettiği gibi, mali merkezileşme kararının somut bir göstergesi olmuştur. Muhassıllara görev yerinin önemine, rütbesine göre değişen oranlarda maaşlar verilmiştir. Maaş miktarı konusunda belli bir standart yoktur ve bu konuda padişahın sınır konulmasıyla ilgili iradesi de mevcuttur.⁹⁹

Muhassıl yetki ve unvanlarında dönemlere göre değişiklikler görülmüştür. Bu görevliler, genellikle taşrada büyük has, zeamet gibi vergi gelirlerinin tesbiti işleriyle uğraşırlardı. Muhassıllar, vergi toplama görevinin yanında bir takım idarî görevlerde de bulunmuşlardır. Tahrir defterlerinde muhassıl ismiyle kayıtlı birçok şahsa rastlanması, has ve vakıf topraklarının yaygınlığıyla ilgili olabilir.¹⁰⁰

Yeni atanan muhassılın hemen göreve başlaması uygun görünmemiştir. Bu nedenle gerek merkezden gerek bulunduğu bölgede iş verilip görev emrinin gelmesi, eski muhassılların defterini defterdara teslim etmesi ve hatta işleri yoluna koymasından sonra memuriyetleri ilan ve icra olunacaktı. Halkın hoşnut olmadığı ve memuriyeti devam edenlerden işlerini sürdürmelerinde sakınca görünenler değiştirilecekti. Ayrıca görevini tamamlayan ya da devreden eski muhassılın muhasebe defterinin de hemen merkeze gönderilmesi gerekliydi. İlk atamadan itibaren azil olaylarına sıkça rastlanmıştır. Ayrıca göreve başlayan muhassılların kendi istekleri ile istifa etmeleri de yine sık rastlanan olaylar arasındadır.¹⁰¹

Muhassıl bulunmayan küçük kazalar birleşerek muhassılın tayin edeceği bir vekilin başkanlığında müftü, naip ve bölgenin ileri gelenlerinden seçilecek üyelerden oluşan küçük meclisler kurabileceklerdi. Köylerde imam ve köy muhtarı, Gayrimüslimlerin köyünde ise bu görev kocabaşılar tarafından gerçekleştirilecekti. Nizamî Mahkemelerin kurulmasına kadar büyük meclislerin vergi suçları ve suistimalleri

⁹⁹ Ayla Efe, "Muhassıllık Teşkilatı", *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi, Eskişehir, Mayıs, 2002, s. 16- 17.

¹⁰⁰ Özkaya-Akyıldız, **a.g.m.**, s. 18.

¹⁰¹ Efe, **a.g.m.**, s. 22-23.

konusunda kesin yargılama hakkı vardı.Yargı kararının kesinleşmesi Meclis-i Vâlâ'nın onayıyla mümkündü.¹⁰²

Devletin bu sistemle amaçladığı, malî sahada merkezî bir yapıya gitmek ve yöneticilerin hazine gelirlerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmalarının önüne geçilmesini sağlamaktı. Ancak menfaatleri zedelenen vali, mütesellim, sancakbeyi gibi taşra yöneticileri bu kararlardan memnun kalmamış ve halkı kışkırtmaya başlamıştır. Bu kışkırtmalar öyle bir hâl almıştır ki bunun sonucunda bir muhassıl öldürülmüştür. Yine bazı muhassılların kanunlara aykırı bir şekilde halktan vergi toplaması ve yapmış olduğu yolsuzluklarla var olan huzursuzluğun iyice artmasına sebep olmuştur.¹⁰³

1.5.2. Muhassıl Seçimi ve Görev Yetkileri

Atamalarda dikkat edilen konulardan biri “*ehil ve erbab*” olma şartıyken diğeri muhassılın görev yapacağı yerin önemi olmuştur. Ayrıca vezir rütbesinden daha aşağıda rütbelere sahip olanlar arasından atamalar yapılmıştır.¹⁰⁴

Eyalet sisteminin geçerli olduğu Osmanlı yönetimi; sancak, kaza, nahiye ve köy şeklinde örgütlenmiştir. Bu durum 1864 Vilayet Nizamnamesi'ne kadar geçerli olmuştur. Bu yönetsel örgütlenmede temel birim, “*kaza*” iken önce “*sancak*” sonra da “*beylerbeylik*” yönetsel örgütlenmenin temel birimi halini almıştır.¹⁰⁵

Bosna, Arnavutluk, Erzurum, Trabzon dışında tüm Anadolu, Rumeli ve Adalarda Tanzimat'ın uygulanması kararlaştırıldığında toplam otuz beş eyalet vardı. Uygulama alanı içindeki sancak ve kaza sayısının tam olarak bilinmediği bu yapıda, her kaza ve sancağa muhassıl ataması gerekli görülmüştür. ¹⁰⁶

Muhassıllık sisteminin daha rahat uygulanabilmesi için eyaletler ve eyalet sınırlarında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler bazen küçük eyaletleri daha büyük olan bir eyalete bağlamak bazen de birden fazla eyaleti birleştirmek şeklinde olmuştur. Bunlara

¹⁰² Özkaya-Akyıldız, **a.g.m.**, s. 19.

¹⁰³ Özkaya-Akyıldız, **a.g.m.**, s. 19.

¹⁰⁴ Efe, **a.g.m.**, s. 9.

¹⁰⁵ İlber Ortaylı, “Türkiye’de Taşra Yönetimi ve Yöneticiliğinin Evrimi”, *Türkiye’de Mülki İdare Amirliği*, (Ed. Kurthan Fişek), Türk İdareciler Derneği Yayını, Ankara, 1990, s. 7-10.

¹⁰⁶ Efe, **a.g.m.**, s. 11.

örnek olarak Ankara Eyaleti Ankara ve Çankırı sancaklarından meydana gelirken, daha sonra Kayseri, Bozok, Kastamonu sancakları da bu eyalete bağlanmıştır.¹⁰⁷ Yine buradan da anlaşıldığı gibi devlet, bu yeni sistemi her yerde aynı anda başlatmamış, ilk olarak merkeze yakın eyaletlerde uygulamaya çalışmıştır.

Devlet, bu yeni birimleri oluştururken ekonomik olarak kendine yeterli olmanın dışında bölgedeki gelir kaynaklarının saptanmasına öncelik vermişti. Diğer bir ifadeyle yapılmak istenen, iltizam sistemi içinde güçlenen ve devlete ait vergi kaynaklarını ele geçiren merkez dışı oluşumları ortadan kaldırıp, vergi kaynağına doğrudan el koymaktı. Bu amaç doğrultusunda tüm gelir kaynaklarının özellikle de kayıt dışı kalanların tesbiti gerekliydi. Muhassılların görev alanı ne kadar dar olursa vergi kaynaklarının saptanması da o kadar kolaylaşacaktı. Fakat sistemin bir gereği olarak harcamaların bölgelerden yapılması, devlete gidecek verginin bölgelerde harcanarak erimesine sebep olmuştur. Bu nedenle muhassıllık sayısında indirimle gidilmiş, böylece hem başarısız muhassıllar görevinden alınmış hem de harcamalarda tasarrufa gidilmiştir.¹⁰⁸

24 Ocak 1840 tarihinde muhassıl görev ve yetkilerini belirleyen ve 8 maddeden oluşan ilk talimatname daha çok ilk planda yapılacak işleri içermekteydi. Bu talimatname iki temel unsuru karşılamaya yönelikti. Birincisi iltizamın kaldırılmasıyla hazinenin ihtiyaçlarının karşılanması için toplanacak vergi, ikincisi ise muhassıllar ve yanlarında görevlendirilen askerler, kâtipler ve meclisin yapısıyla ilgiliydi. Kurulmak istenen meclis ve bu meclisin nasıl çalışacağı, kimlerden oluşacağı, yapılması istenen nüfus ve emlak sayımında izlenecek usuller üzerinde durulmuştur. Eskiden memurların maddi ihtiyaçları için halktan para almalarına da engel olunmak istenmiş ve devlet tarafından karşılanan tüm masrafların meclis tarafından denetlenmesi kuralı getirilmiştir.¹⁰⁹

İlk etapta iltizamın kaldırılmasından sonra hazinenin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya gidilmişti. Halktan belli bir miktar para toplanıp en kısa zamanda merkeze ulaştırılması istenmiştir. Böylece geçen yıllardan kalan ödenmemiş vergiler tahsil edilerek devletin sarraflara olan borcu bunlarla karşılanacaktı. Ayrıca muhassıllara hazineye kayıtlı olan

¹⁰⁷ Musa Çadircı, “Osmanlı İmparatorluğunda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması (1840-1864)”, *Yusuf Hikmet Bayur Armağanı*, 1985, s. 257-258.

¹⁰⁸ Efe, *a.g.m.*, s. 15.

¹⁰⁹ Tahir Taner, “Tanzimat Devrinde Ceza Hukuku”, *Tanzimat*, İstanbul, 1940, s. 228.

gelirleri gösteren defterler verilerek, görev yerlerinde kaydı bulunmayan gelirlerin saptanması istenmiştir. Genel itibariyle tüm bu maddeler Tanzimat Fermanı ile devletin yükümlülük olarak yapmaya söz verdiği vergide adalet, yasa önünde eşitlik, keyfi cezalara son verilmesi, can ve mal güvenliği, askerlik görevlerinin yasalarca düzenlenmesi gibi konuları bir anlamda ilk kez bu talimatname ile uygulamaya geçirmiştir.¹¹⁰

Muhassıllık muhasebelerinin incelenmesi ve tahmini bütçenin oluşturulması için muhassılların gelir gider defterlerini ayrı ayrı düzenlemeleri ve meclis denetiminden sonra maliye hazinesine göndermeleri gerekliydi. Bu defterlerin zamanında hazırlanması ve zamanında gönderilmesi dağıtılacak miktarın belirlenmesi ve taşradaki işlemlerin merkezden denetimi açısından önemliydi.¹¹¹

Tahrir işleminde, herkesin isim ve unvanı, ne kadar emlak, arazi ve hayvanın bulunduğu, tüccar ve esnafın bir yılda tahminen ne miktarda kazancı olduğu araştırılıp yazılacaktı ve bu işlemlere ilk köylerden başlanacaktı. Tahrir işlemlerinde herkesin kârı öğrenilip ona göre vergi dağıtımı yapılacağı için hızlı hareket etmek esastı.¹¹² Bunların dışında vakıflara ait çiftlik ve tarlalarla ilgilenen muhassıllar, sosyal alanda da köprü, derbent tamiri, konak, misafirhane ve postalarla da ilgilenmişlerdir.

Muhassıl seçiminde ilkel sayılabilecek bir seçim söz konusudur. Seçim sisteminde aranan özelliklere sahip kişiler mahkemeye isimlerini yazdırarak aday olmaktadır. Her köyden kura ile seçilen beşer seçmen kaza merkezine gelmekte, kazanın büyüklüğüne göre kaza ahalisinden akıllı, emlak sahibi, işi, durumu çabuk kavrayacak kişilerden yine kura ile 50, 30 veya 20 seçmen tespit edilmektedir. Seçmenlerin karşısına çıkan adaylar, isteyenler istemeyenler olarak ayrılıyor ve içlerinden en fazla taraftar bulan kişi Muhassıllık Meclisine seçilmiş oluyordu.¹¹³ Eşit oy söz konusu olduğunda ise Kura-i Şer'iyye'ye başvurulurdu.¹¹⁴

Devletin öncelikle yeni oluşturulan bu mali düzenleme doğrultusunda görev yerleri belirlenmesi, muhassıllıktan beklenen faydayla ilişkilendirilebilir. Mali bir teşkilat olan

¹¹⁰ Efe, **a.g.m.**, s. 25.

¹¹¹ Efe, **a.g.m.**, s. 30.

¹¹² Efe, **a.g.m.**, s. 31.

¹¹³ İlber Ortaylı, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli, İdareleri (1840-1880)*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 2000, s. 36.

¹¹⁴ İlber Ortaylı, *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Hil Yayını, Ankara, 1985, s. 20-23.

bu sistemde devlet, kurum ile merkezden en küçük mali yapıya kadar iletişim halinde olmalıydı. Fiziksel açıdan dar ve küçük alanlarda denetim kurmanın kolaylığı ilkesinden hareket edilmesi, başlangıçta neden çok sayıda atama yapıldığını da bir anlamda açıklamaktadır.¹¹⁵

1.5.3. Muhassıl Meclisleri

Tanzimat'ın 1839'da ilânıyla birlikte taşraya yönelik ilk önemli düzenleme daha önce de belirttiğimiz gibi Rumeli, Adalar ve Anadolu'da 1840'da uygulanmaya başlanan Muhassıllık Teşkilâtı olmuştur. Yapılan bu düzenleme malî ve idarî açıdan gerçek bir dönüşümü ifade etmektedir. Bu sistem taşradaki yetkilerin paylaştırılması üzerine kurulmuştur.¹¹⁶

1840'lı yıllarda vergilerin tespiti ve toplanması gibi konularda yaşanan sorunların yanında uzak bölgelerin kontrolünde çekilen güçlükte yönetim ve bürokrasideki yetersizliği ortaya koymuş ve devlet bu sistemle yerel gücün desteğini alarak sorunları aşmaya çalışmıştır.

Muhassılların görev ve yetkilerini belirleyen talimatın ikinci maddesine göre, muhassıl atanan yerlerde birer meclis oluşturulması kararı alınmıştı. Meclis kavramı Türk yönetim geleneğinde yeni değildi. Osmanlı Devleti'ndeki Divan-ı Hümayun danışma niteliğinde olsa da buna bir örnektir. III. Selim dönemindeki Meşveret Meclisi ve II. Mahmut döneminde oluşturulan Meclis-i Vala meclis sisteminin kurumlaştığını göstermekteydi.¹¹⁷

Muhassıllık Meclisleri büyük ve küçük meclis adı altında ikili bir yapıya sahiptir ve bu durum yerel yönetim geleneği açısından önemli bir yenilikti. Talimatnameye göre muhassılın bulunduğu merkezde oluşturulacak büyük meclisin, on üç üyesi bulunacaktı. Bu üyeler: muhassıl, iki kâtip, hakim, askeri zabıt, müftü, yöre ileri gelenlerinden seçilen iki kişiden oluşacaktı.¹¹⁸

¹¹⁵ Ortaylı, **a.g.m.**, s. 28.

¹¹⁶ Burak Hamza Eryiğit-Cansu Kalafat, "Osmanlı Devleti'nde 1840-1858 Yılları Arasında Taşra Yönetimini Düzenleyen Nizamnameler Üzerine Bir Değerlendirme", *Strategic Public Management Journal*, C. 5, S. 10, 2009, s. 54-62.

¹¹⁷ Efe, **a.g.m.**, s. 55.

¹¹⁸ Efe, **a.g.m.**, s. 72.

Talimatnameye ek olarak hazırlanan seçim yönetmeliğinin dördüncü, beşinci, altıncı ve dokuzuncu maddeleri meclis çalışma yöntemini belirlemektedir.¹¹⁹ Meclisin çalışma usulüne bakacak olursak, vergilerin belirlenmesi ve toplanması sırasında kimseye merhametsizlik etmeden, adam kayırmadan, tamamen devlet yönetimi ve yararına göre hareket edeceklerine dair meclis üyelerinin kadı ve müftü önünde yemin etmeleri gerekmektedir. Bu durum Gayrimüslimler için de geçerli olup, onlar da kendi dinlerine göre yemin etmekteydi. Kurallara uymayıp yolsuzluk yapan üyeler Ceza Kanunnâmesi'ne uygun şekilde cezalandırılmaktaydı. Meclis üye seçiminden sonra çalışmalara geçilmeden önce, seçimle gelen üyelerden biri Sandık Emmini olarak atanmaktaydı.¹²⁰

Meclis toplantıları halka açık değildi. Mecliste yapılan görüşmelerde işi olmayan bir kişinin meclise girmesi yasaktı. Tanzimat uygulamasına karşı doğacak tepki ve karışıklıkların yaşanmasının önüne geçebilmek amacıyla meclis toplantılarının içeriği hakkında halka bilgi verilmezdi ve meclis dışından öneri ve eleştiri kabul edilmezdi. Nizamnâme hükümlerine göre açık oy, açık sayım usulü uygulanmış ve geniş bir kitlenin katılımı sağlanmıştı.¹²¹

Meclis gündemi toplantı esnasında açıklanacaktı. Meclis görüşmelerinde şahıslar birbirinin sözünü kesemez ve kararlar genellik esasına göre alınırdı. Kâtipler, görüşme sonunda alınan kararları okur ve bu kararlar konularına göre memleketin emniyet ve asayiş hizmetleriyle ilgili ise sancağın müşirine, malî hizmetlerle ilgili ise merkezî hükümete sunulurdu.¹²² Gönderilen talimatnameyi tüm üyelere vermek ve yapılacak tüm icraatın bu talimatnameye göre yapılmasına dikkat etmek, çalışmaya başlayan meclisin yapması gereken işler arasındadır.¹²³

Muhassıllara yardımcı olmak, vergilerin tesbit ve dağıtımı ile ilgili konularda görüşme yapmak üzere sancak merkezlerinde Büyük Meclis de denilen Muhassıl Meclisleri oluşturulurken, muhassıl gönderilemeyen köy, kasaba ve kazalarda ise Küçük

¹¹⁹ Efe, **a.g.m.**, s. 74.

¹²⁰ Ortaylı, **Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, s. 21.

¹²¹ Cengiz Akın, "Türkiye'de Yerel Yönetim Geleneğinin Oluşmasında Muhassıllık Meclislerinin Önemi", **Türk İdare Dergisi**, S. 425, 1971, s. 15- 25.

¹²² Ortaylı, **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, s. 21.

¹²³ Efe, **a.g.m.**, s. 75-76.

Meclisler oluşturulmuştur. Meclis müftü, hâkim, asker zâbiti ve mahallenin ileri gelenlerinden dirayetli dört temsilci ve iki kâtipten oluşmaktaydı. Gayrimüslim ise bulundukları bölgelerde metropolit ve kocabaşlarından iki kişiyle temsil edileceklerdi. Meclis haftada iki ya da üç gün toplanacaktı.¹²⁴

1840 yılında malî, idarî, güvenlik, adlî gibi konularda yetkili olan ve atanmış kişiler dışında Müslim ve Gayrimüslim olmak üzere bölge halkını temsilen seçilen kişilerden oluşan bir meclis kurulmuştur. Yine bu meclis sadece muhassıllık merkezinde değil, muhassıl vekilinin bulunduğu kazalarda da oluşturulmuştur. Böyle bir meclisin kurulma sebebini sorguladığımızda Osmanlı'da iki önemli kurum olan kadılık ve ayanlığın yetki kaybı sonucunda, bu kurumların verdiği hizmeti devlet adına yürütecek yeni bir kuruma duyulan ihtiyaç olmuştur diyebiliriz. Aynı zamanda Tanzimat bürokrasisi iltizamı kaldırıp bu meclisi kurarken, sosyo-ekonomik yapıdan gelebilecek tepkileri de engellemek amacındadır.¹²⁵ Bu meclis sisteminde Müslüman veya Gayrimüslim halkın yönetime katılmasından çok, bölge halkı içinde nüfuslu kişiler ön planda tutulmuş, halkın tamamı dahil edilmemiştir.

Yönetici atamalarında rüşvet, adam kayırma, sürgün gibi yöntemlere başvurulması, valilerin yetkilerinin kısıtlanması sonucunda emniyet ve asayiş gibi konularda yaşanan sorunlar yönetimi zor durumda bırakmıştır. Buna bir de iltizamın kaldırılmasıyla mal varlığına göre vergi ödeme sistemine geçilmesi sebebiyle, eskisine göre daha çok vergi ödemek zorunda kalanlar veya vergi muafiyeti kalkan kişilerin yarattıkları huzursuzluk da eklenince malî ve idarî reformların gerçekleştirilmesi engellenmiştir. Bunun sonucunda 1841 yılında iltizam sistemine geri dönmüştür. Sultan Abdülmecit'in onayı ile 1849'da çıkarılan bir nizamnâmede meclislerdeki hükümet görevlilerinin statüsü arttırılmış, 1852'de yayımlanan bir fermanla da muhassıl, defterdar ve kolluk amirleri valinin yönetimine verilerek, valilerin yetkileri genişletilmiştir.¹²⁶

Kısa süre uygulanan bu sistemden beklenen fayda sağlanamamış, 1840-1841 yılı arasındaki devlet gelirlerinde azalma meydana gelmiştir. Ülke genelinde 137 (bazı

¹²⁴ Özkaya-Akyıldız, **a.g.m.**, s.19.

¹²⁵ Efe, **a.g.m.**, s. 76-78.

¹²⁶ Muzaffer Sencer, *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1986, s. 78.

kaynaklarda sayı 140 veya 142 olarak gösterilmektedir) olan muhassıllık merkezlerinin sayısı zamanla daralarak ortalama 50'ye düşürülmüştür.¹²⁷

Muhassıllık sisteminin başarısızlığa uğrama nedenlerinden biri de yeni reformlardan memnun kalmayan geniş bir kitlenin varlığıdır. İltizamın kaldırılması ile sarraflar ve mültezimler ile ona bağlı pek çok kişinin kazanç yolu kapanmış ve vergi muafiyetlikleri kaldırılmıştı. Böylece eskiden az vergi veren veya muafiyetlerden yararlanan ağaların, ayanların, din adamlarının muhalefetine neden olmuştur.¹²⁸

Muhassıllık teşkilatının uygulanmasındaki başarısızlık sadece muhassıl ve hazine kayıplarıyla sınırlı kalmamış, sistemin kendisinden kaynaklanan sorunlar da söz konusu olmuştur. Üç ana temel üzerine oluşturulan bu teşkilat bir yanda Maliye Nezaretiyle doğrudan haberleşen muhassıl, diğer yanda kontrol oluşturması amaçlansa da seraskerlikle yazışan zaptiye memurunun varlığı yetki ve sorumluluk karışıklığına sebep olmuştur. Yine küçük meclisler bir anlamda büyük meclise bağlı ise de aynı eyalet içindeki diğer merkez meclisleri arasında bağlantı kurulamaması bütünsellik sağlanmasını engellemiştir. Böylece her muhassıllık, yeri ve meclisi diğerinden bağımsız hale gelmiştir. Bütün bu olumsuzlukların üzerine devletin hazırlıksız olması ve deneyimsiz elemanların varlığı, yıllarca iltizam sistemi içinde yetişen şahıslara karşı başarısız kalınmasına sebep olmuş ve teşkilat önemini yitirmiştir.¹²⁹

Muhassıllık meclislerinin özellikle vergi toplama konusundaki başarısızlığı yaşanan mali karışıklığı arttırmıştır. Abdülmecit, Reşit Paşa'yı görevinden azledip yerine Rıza Paşa'yı getirmiştir. Rıza Paşa ise muhassıllıkları kaldırmıştır. Güvenlikten sorumlu olan valilere malî görevler de verilmiştir.¹³⁰ 1849 düzenlemesine kadar Memleket Meclisleri adı altında faaliyet gösteren Muhassıl Meclisleri, bu tarihten itibaren de Eyalet Meclisi adını almıştır.¹³¹

¹²⁷ Efe, **a.g.m.**, s. 93.

¹²⁸ Efe, **a.g.m.**, s. 110.

¹²⁹ Efe, **a.g.m.**, s. 111.

¹³⁰ Ortaylı, **Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, s. 43.

¹³¹ Özkaya-Akyıldız, **a.g.m.**, s. 19.

II. BÖLÜM

2. 104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE SİCİLİ

2.1. Kastamonu Şer'iyye Sicilleri ve 104 Numaralı Şer'iyye Sicili

Kastamonu'da 200'den fazla Şer'iyye Sicili bulunmakta olup bunların bir kısmı da ilçelere aittir. Toplu katalog çalışmalarında Kastamonu sicilleri de yer almıştır. Osman Ersoy'un 1963 yılında derlenen "Şer'iyye Sicilleri'nin Toplu Kataloğuna Doğru" adlı çalışması buna örnek gösterilebilir. Ersoy bu çalışmasında Kastamonu müzesinde o yıllarda bulunan 79 adet sicilin defter numaralarını ve tarihlerini vermiştir.¹³² Milli Kütüphane Toplu Kataloğu'nda da Kastamonu Sicilleri'nin genel bilgilerine ulaşmak mümkündür.

Önceki dönemlerde Kastamonu Şer'iyye Sicili çalışmak isteyen araştırmacıların sicillere ulaşmak için mecburen Ankara Milli Kütüphane Arşivi'ne başvurması gerekirken şimdi bu sicillere Kastamonu Üniversitesi Bilgehan Bilgili Kütüphanesi'nden ulaşma imkanları mevcuttur. Kütüphanede 12 DVD'de karışık halde toplam 220 adet Şer'iyye Sicili bulunmaktadır. Bu tezin anakaynağı olan 104 numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili ise 7 numaralı DVD içerisinde yer almakta ve H. 1256 / M. 1840 tarihini kapsayan bir sicil defteridir.¹³³

¹³² Osman Ersoy, "Şer'iyye Sicilleri'nin Toplu Kataloğuna Doğru", *A.Ü.D.T.C.F Dergisi*, 1963, S. 21, s. 55-56.

¹³³ 104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili.

1.4. TRANSKRİPSİYON

KÜRE-İ NÜHAS MUHASSILLIĞI MECLİSİ KARAR DEFTERİ

SENE 1256

(s. 2)

Meclis: 56/15

Tanzimât-ı Hayriye âsâr-ı celile-i merhamet delilesi iktizasınca Küre-i Nühas ve tevâbii kazaların mahsulâtı uhde-i âcizâneme ihale ve ihsân-ı hümayun buyurulmuş ve ol vecihle Muharremü'l-harâmın onbirinci günü kaza-i mezkûra vusûl-i bendegânem mukarrer olup ve işbu nizâmât-ı hayriye ve memuriyet-i âcizânem zımında sâdır olan fermân-ı âlişân ve talimnâme-i adalet-unvan-ı hümayunun hîn-i kıraatında taht-ı muhassıllıkta bulunan kazalara bil'ihbar huzur-i ...gelen nâib ve a'yan ve ağnâ ve fukara Küre-i Nühas'a celb ve mâh-ı hâlin onbeşinci penşçembe günü kaza-i mezkûrun vücûh-i ahalisi ve beher kazadan celb olunan kimesneler Küre Kazası'nda vâki cami-i kebîre ba'de't-tecemmu' fekahetlü müfti efendi hazretleri mihraba teveccüh birle ibtida-i emirde duası fariza-i zimmet-i âlem olan padişahımız efendimiz hazretlerinin beka-i ömür ve afiyet-i mülûkâneleri için icrâ-yi dürûd-i bâriya ve ba'dehü fermân-ı âli ve talimnâme-i hümayun kıraat olunarak herkes sem'an ve tâan merasimini eda ve zât-ı kudretsimân-ı hazreti tâcdârînin fukara-yi bînevâ hakkında ihsân-ı hümayunları buyurulan eltâf-ı mâlâ nihaye-i şâhânelerinin sipâs ve şükr-i bıkıyası icra ve yine efendi-i mumaileyh mihrâb-ı şerife teveccüh ve zât-ı zılliyet-i âyât hazreti felek-efseriye tekrar daavât-ı hayriye irsâliyle cemi ibâd mahzûz-i ez dîl ü can emin-gûyâ olmuş ve yevm-i mezkûrda sünnet-i şerif-i Hazreti Resûlullahî ve irade-i mekârim-i mu'tâd-ı hazreti hilafetpenâhi olan kur'a usul-i mer'îyesine teşebbüsle fukara-i raiyyetin bilvücûh intihab ettikleri vücûh-i memleket ve kârgüzâr ve cihandîde kimesnelerden dört nefer aza-yı meclis-i tertip ve yevm-i mezkûrdan bed' ile mecliste vâki olan müzakerât işbu mazbatanın zeylinde rakam ile madde madde bast ve beyan kılınmıştır inşâallahü teâlâ hayrû'l-umûr

1

Âkil Bey'in senet matlubuyla meclise gelen

takrîrin iktizasıncı verilen senet

Baîs-i tahrîr-i senet oldur ki

Ankara Eyaleti Müşîr-i Sâbık Devletlü İzzet Paşa Hazretlerinin Kastamonu Muhassılı Devletlü Hüseyin Paşa Hazretlerine bırakmış oldukları bekâyâ-yı devletlerinden Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut kazalarda gayrı ez tahsil bâki kalan seksenbeş bin kuruşun Küre-i Nühas meclisinde kabul ile bir kıta senedinin itası hususunu Kastamonu Muhassıl Vekili Atufetlü Âkil Beyefendi bir kıta takririyle inha etmiş olduğundan keyfiyetleri bilmüzakere müşarünileyh hazretlerinin muhassıllık-i mezkûra merbut kazalarda malumü'l-miktar sahih bekâyaları olduğunu mîr-i mumaileyh takdim ettiği senedât mütalaasından mütebeyyin olarak ol vecihle meblağ-i mezkûrun dahi kabulü lâzımeden olduğundan bundan böyle tahsil olunarak taraf-ı müşarünileyhe takdim olunmak üzere bekâyâ-i mezkûrun dahi meclisçe kabulü karargâr olmuş olmağla zikr olunan seksenbeş bin kuruşun kabul olunduğunu müş'ir meclisçe işbu senedimiz ita olunmuştur.

2

Meclis: 56/16

Bu Dahi Mîr-i Mumaileyhe Senet

Bîs-i tahrîr-i senet oldur ki

Kastamonu Sancağı'nda Muhassıl Vekili Atufetlü Âkil Beyefendi'nin Küre-i Nühas meclisine takdim eylediği bir kıta takrîrinde ellidört senesi Martı ibtidasından sene-i mezbûr ğâyesine değin Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut kazalarda sâbık Kastamonu Sancağı muhassılı olup bu defa liva-i mezbûrun umûr-i zabtiyesine memur buyurulan ferikân-ı kiramdan Sinop Muhafızı ve Kalyon-i Hümâyun Nâzırı ve bâb-ı seraskerîde meclis-i Hayriye Reisi Devletlü Hüseyin Paşa Hazretlerinin envâl-i mîrîden gayrı ez tahsil bekâyâları olan üçyüzsekiz bin yediyüz doksandokuz kuruş matlubları olup meblağ-i mezkûr kazâhâ-i mezbûre ahalilerinin deynleri olduğunu mübeyyin derdest olan tahvilât ve hücec-i şer'iyeler meclise bittakdim bir kıta senedinin itası hususu tahrîr ve istid'a kılınmağla keyfiyet lede'l-müzakere mîr-i mumaileyhin irae etmiş olduğu senedât ve hücec-i şer'iyelere nazaran müşarünileyh hazretlerinin işbu ahali-i kazâhâ-i ma'lumenin sahih deynleri olduğu tebeyyün etmiş ve meblağ-i mezkûr bundan böyle (s. 3) mukteza-i irade-i seniyye tahsil ile taraf-ı müşarünileyhe gönderilmesi lâzımeden bulunmuş idüğünden meblağ-ı mezkûrun

meclisçe kabulü ile senedinin itası hususu karargîr olmağla mârûlbeyan senedât ve hüccetler mecliste bittevkıf zikr olunan üçyüzsekiz bin yediyüz doksandokuz kuruşun kabul olunduğunu mübeyyin meclisçe işbu senet ita kılınmıştır.

3

Küre-i Nühas maden-i Hümâyunda usta vesâir amelenin yevmiyeleriyle gümrük fiyatına zam hakkında mecliste bilmüzakere suret verilen defter-i nizamnâmedir.

Usta Neferân 7

Para

11 Berveçhi kadîm beher eyamda

14 Bilmüzakere karar verilen zam

25

Eyam tabiri kâl üzere meydana gelen altı vukıyye nühas bir eyam denilip yevmiye beş beşbuçuk altı eyam nühas meydana geldiği takdirde fiyat-ı kadimesine nazaran ellibeş paradan altmışaltı paraya kadar asıl kendisinin yevmiyesi ve on para dahi kürekçinin fazla eyâmının akçesi ki cem'an yetmişaltı paraya ulaşıp kürekçinin fazla eyamının bahası kürekçiye terk ile bir nefer usta ücreti beher eyamda yirmibeş paraya karar verildiği

Sayacı Neferân 6

Para

9 Berveçhi kadîm

6 Zam

15

Bu dahi ustaların fiyat-ı kadimesinin şürûhu veçhile kürekçilerin fazla eyamının akçesinden bir eyamının üç parasını zâid olarak ahz eder olmağla bunun dahi ref'iyle beher eyamda altışar para zam olunarak yevmiyesi doksan para raddelerine varacağı

Kürekçi Neferân 12

Para

8 Kadim
2 Zam
10

Merkumlar günde beş altı eyam çıkar ise dört eyamın sekiz paradan otuziki parası kendilerine verilip maâdâsı çıkan eyamların bahası usta ile sayacı beyinde taksim olduğuna ve merkum usta ile sayacının fiyatlarına zam olunmuş olduğuna binaen bunlara beher eyamdan almak üzere ikişer para zam olunduğu

Taşçı Neferân 24

Para

45 Kadim
35 Zam
80

İşbu taşçı tabir olunan amele maden-i hümâyunun cüz'ü a'zamı olan cevher istihsalinde bulunan amele olup bunların âher sanayi olmamak ve hariçten bu hizmeti eda eder bulunmamak ve hizmetleri dahi usûbetli bir iş olmak hasebiyle yevmiye olmak üzere bunların dahi beherine ikişer kuruş verilmesi karargâr olduğuna

Cevherci Neferân 6

Para

44 Kadim
36 Zam
80

Bunların sanatı dahi taşçıya mümasil olduğundan yevmiye ikişer kuruş ücret kifaye edeceği

Ocak Kethüdası Neferân 8

Para

16,5 Kadim
23,5 Zam

40

Merkumlar dağda hark olunan kömür ocaklarının daima başı üzere bulunarak nezaret eder olmalarıyla bunlara sâbıkta bazı divanlardan hizmet aldırılmakta ve bu cihetle emr-i taayyüşleri istihsal kılınmakta ise de tabiatıyla onun ref'i icabına mebni yevmiyeleri kırk paraya iblağ olundu

(s. 4)

Kömür Vezzânı Nefer 1

Para

60 Müceddeden

Merkum mukaddemlerde ümenâ taraflarından ücretle istihdam olunur ve yevmiyesi masârif-i müteferrikadan uyuşturulur bir âdem ise de hizmeti lazım idüğünden yine ibkâ olunarak yevmiye altmış para verilmesi münasip görüldü

Taşlık Memuru Nefer 1

Para

36 Kadim

24 Zam

60

Taşçıların başı üzerinde daima arâm ederek cevher kırdırıp fenasını tefrik ettirmek gibi hizmet-i lâzımede bulunacağından bunun dahi yevmiyesi altmış paraya iblağ olunduğu

Zenbürek Bekçisi Nefer 1

Para

36 Kadim

14 Zam

50

Merkumun dahi zenbürek üzerlerinde daima bulunması ve sayacı ve kürekçileri istihdam etmesi lâzımeden idüğünden yevmiyesi elli paraya idraç ile ikdar olunması münasip görüldüğü

Sürücü Neferân 6

Para

9 Kadim

31 Zam

40

Merkumlar kömürcü divanlarından kömür celbine ve imeci tabir olunur işin amelesini celb etmeğe memur olup mukaddemlerde divanlardan hizmet ile ikdar olunur bulunduklarından şimdi bu makule hizmetlerin ref'i mülâbesesiyle yevmiye kırk para ile idare edebileceği bitteamül karargâr olduğu

Katırcı Neferân 14

Para

45 Kadim

5 Zam

50

İşbu yevmiyeden maâdâ merkumun beher mâh bir çift çarık ve yevmiye dört ekmek verildiği ve bunlar mîrî katırlarına bakmak ve cevher ve kömür taşımak hizmetlerinde olduklarından beş para zammın elvereceği

Öküzücü Neferân 6

Para

40 Kadim

20 Zam

60

Bu dahi katırcı misillü ise de bunlara nÂn-ı aziz ve çarık verilmediğinden yevmiyeleri altmış paraya iblağ olunmak münasip görüldüğü

Kenke ve Sandık Tamircisi Nefer 1

Para

11,5 Kadim

3,5 Zam

15

Merkum mîrî katırlarıyla celb olunan cevherin sandıklarını tamir eder olmakla ol vecihle yevmiyesine bu kadar zam olunduğu

Maden Kâtibi

Kuruş

48 Haftalık nâmıyla beher mâh aldığı

52 Zam

100

Kâtip merkum amelenin yoklama ve tahrîr-i kitabetinde müstahdem olup mukaddemâ maden ümenâsı tarafından divanlardan tevzi nâmı altında bir miktar akçe-i tevzia idhâliyle ikdâr olunur bulunduğundan bu vecihle karar verildiği

Zenbürek Kâtibi

Kuruş

12 Kadîm haftada verilen

8 Zam

20

Bu dahi

(s. 5)

Taşlık Kâtibi

Para

100 Kadîm her hafta

100 Zam

200

Merkumun hizmeti hafif idüğünden hafta bu miktar akçe ile kanaat edeceği

Taşlık Hocası

Kuruş

3 Haftalık

Merkum beher gün ale's-seher taşlıkta bir süre en'âm-ı şerif kıraat eder olmakla mâhiye onbeş kuruş olmak üzere haftalığı bu miktara karar verilmiş olduğu

Kömür Ağası

Kuruş

12 Haftada

20,5 Zam

37,5

Merkumun mukaddemlerde bazı hizmet vesâire ile mâhiyesi birkaç yüz kuruşa reside oluverir memur ise debu vecihle münasip görüldü

Zenbürek Neccarı

Para

100 Kadîm haftada

100 Zam

200

Merkum zenbürek tamirine memur olup müceddeden zenbürek inşâsı vaktinde yevmiye alır olduğundan bu miktara haftalığının münasip görüldüğü

Kömür beher kalburu

Para

9 Kadîm âdet

11 Zam

20

İşbu bir kalbur kömür yirmibeş vukıyye gelir olduğundan bir hayvana ikibuçuk kalbur kömür tahmili mümkünattan olup bu cihetle bir yük kömür maa zam elli paraya gelerek memlekette dahi bir yük kömürün râyici elli altmış para demek olduğundan gerek hammâl-ı raiyyet ve gerek Darbhâne-i Âmireye bir gadr olmamak suretiyle bu vecihle kömürün beher kalburu yirmi para olmak üzere tensib olunduğu

KAZIKLI AMELESİ FİYAT

Katırcı Neferân 3

Para

40 Kadim

10 Zam

50

İşbu katırcılar dahi emsâline tatbiken elli para yevmiye tahsisiyle ikdâr olunacağı

Yazıcı

Kuruş

8 Kadim haftalık

7 Zam

15

Merkumun hizmeti hafifçe idüğünden bu miktar haftalığın elvereceği karar olunduğu

Sürücü Neferân 6

Para

7 Kadim

33 Zam

40

Bu dahi emsâline mutabık olarak karar verildiği

Öküzcü Neferân 2

Para

40 Kadim

20 Zam

60

Bu dahi emsâline mutabık olduğu

Ekmekçi

Para

7 Kadim

13 Zam

20

Merkum mahall-i mezkûrda nân-ı aziz tabh ile ameleye fûruht eder ise de mahall-i mezkûrun iskâna selahiyeti olmayıp bir yaban idüğünden her ne kadar kendisi ticaret eder ise de liecli't-tama' bu miktar yevmiye verilmesi müstahsen görüldüğü

(s. 6)

Dağ Ağası

Kuruş

37,5 Kadim

7,5 Zam

45

Bu dahi mâhiye birkaç yüz kuruş istihsal eder bir memur olup memuriyetinin masârifini dahi alı ise de bundan böyle bir hayvan ve bir uşak istihdam ederek emr-i memuriyetine gayret eylemek üzere hafta kırkbeş kuruş verilmesi karargir olmuştur

Usta Nefer 3

Sayacı Nefer 3

Kürekçi Nefer 6

Para

Para

Para

150

95

60

Bu dahi

Bu dahi

Elyevm zenbürek ustalarına eyâmdan ne veriliyorsa onlara tatbiken bunlara dahi ol vecihle karar verildiği

İşbu zam ve zamâim ocak tabir olunur üçbin vukıyye nühasın husûlüne kadar cevherin hâline ve vakitlerin ahvâline göre mesela onbeş günde hâsıl olan bir ocak nühasın istihsaline kadar kazıklı masârıfıyla beraber fiyat-ı kadîmi ve zamm-ı cedidi mübeyyin defterdir.

Ocak

1

.....

500

Nühas Kıyye

3000

Masârifât

Fiyat-ı kadîm

Zamm-ı cedîd

450	275 Usta ve sayacı ve kürekçiye
405	115 Taşçı nefer 24
099	066 Cevherci nefer 6
044,2	074,16 Ocak kethüdası nefer 8
055	022,2 Kömür vezzanı
998,2	722
013,2	009,16 Taşlık memuru
027	010,2 Zenbürek bekçisi nefer 2
020	069,2 Sürücü nefer 6
216	026,5 Katırcı nefer 16
1295	838,16
0090,2	045 Öküzücü nefer 6
0004.12,5	001.12,5 Kenke ve sandık tamircisi
0005	005 Zenbürek mimarı
0024	026 Maden kâtibi
1418.12,5	915,28,5
0024	16.28,5 Zenbürek kâtibi
0005	005 Taşlık kâtibi

0024	051 Kömür ağası
0005	003,30 Taşlık hocası
1471,32,5	991.18,5
0075	075 Mîrî katırlar ile celb olunan kömürün sarfiyesi beher ğarara 1000
0331,35	405,25 Müretteb olup ashabı hayvanıyla celb olunan
-----	----- Kömür ğarar 1475
1878.27,2	1472.3,2

İşbu dağ masârıfından maâdâ kazıklı tabir olunur diğer kâl ocaklarının dahi masârıfı ocak tabiriyle icra olunursa da masârıf-i mezkûre bir raddede olup mesela mevsim-i sayfta altı yedi yüz kuruş husule gelir ise eyyâm-ı şitâda bin kuruşu tecavüz edeceği ve mahal-i mezkûr Küre'ye dört saat baid bir mahalde vâki olarak meşelik dahi olduğundan mukaddemler dağ ağası tabir olunur kimesneye bayağı maktuiyet veçhiyle havale olunageldiğinden lâıyıkıyla ıtlâ' kesb olunamamış ise de bimennihi teâla bundan sonra yani sene-i cedid tucâbının kâl ettirilmesine mübaşeret olunduğu surette maden müdürü bizzat numune tutarak ol vecihle imaline mübaderet olunması lazım geleceği

(s. 7)

Maden-i Hümayunun Tertibât ve Müzâkerât Nizâmiyesi

İşbu bâlâ-yi defterde amele-i maden-i hümayunun fiyât-ı kadimeleri tasrihiyle ahvâl-i memlekete ve hâl-i raiyyete tatbiken zammı hususu meclisçe karargâr olmuş ve işbu zam olunan mebâliğ min haysi'l-mecmu' sâbıkının sülûsânı miktarını ancak tecavüz etmiş ise de Rabbımız Teâlâ ve tekaddes ömür ve şevket-i şâhâneyi ilelebed erîke-i ma'delet sebîke-i hümayunlarında ebed müddet eylesin âmin, sâye-i şâhânelerinde bu vakte kadar imal olunan nühâs-ı hâm cüz'i olup biavnilâhi Teâlâ bundan böyle hâsılâtın az'âf-ı muzâaf teksiriyle zam olunan mebâliğ fazla nühasta çıkacağı eltâf-ı Rabbâniyeden müsted'a olunduğu misillü bu babta lâzıme gayret ve sadâkatın icrasıyla bitteemmül zîrde işaret olunan nizamın ifası icab-ı hadken idüğü

Bu dahi

Küre-i Nühas Maden-i Hümayunun kömür harf (hafr olması lazım) ve nakli ve hidemâtı sâiresiyçün mukaddema muafiyet kaydıyla Küre-i Nühas Kazası'na merbut divanlardan memur olan yirmisekiz divan ahalilerinin nakletmekte oldukları kömürün fiyatı Tanzimat-ı Hayriye usul-i mehâsin-şümûlû iktizasınca hadd-i nisâbına iblâğa meclisçe karar verilmiş olduğundan zikr olunan kömür mukaddema ocaklık vechiyle müretteb olup usûl-i mezkûreye muğâyir görüldüğüne ve mârûl-beyan divan ahalilerinin mesela mukaddema ocaklık olarak elli kalbur mürettebleri olmuş ise de divân-ı mezkûr ol vakit elli evden ibaret olup mürûr-i zaman ile perişan olarak birkaç hane kalmış ve mezkûr hanelerin ahalisi elli kalbur kömürün edasına adîmü'l-iktidar bulunmuş olup bu dahi ta'dil ve tesviye-i şurûtun muğayiri olduğuna binaen ocaklık tertibinin ref'iyle zikr olunan divanlardan her bir divanın hal ve tahammülüne ve maden-i hümayunun kesriyet-i imali veçhile lüzumuna göre miktar-ı vâfi kömür tertibi ve mârûz-zikir yirmisekiz divânın bir miktarı sairlerine kıyasen baidce mahallerde bulunmak hasebiyle onların kömürcülükten kürekçi tayin olunmuş ve kûsûr kalan divanların dahi emsaline nazaran uzakça bulunanların tertibleri sâirlerine nisbeten tahfif olunması

Bu dahi

Maden-i mezkûrda elyevm imal olunan mîrî zenbûreklerinden maâdâ lüzumu miktarı zenbûrek imali mûcib-i kesriyet ve müstevcib-i teksir-i hâsılat ise de beher zenbereğin masârîfât-ı vâkıası ikibin beşyüz kuruşa reside olacağından ve işbu zenbûreklerin tanzifi (?) lazım geldiği surette kazıklı tabir olunan mahalde bulunan zenbûreklerin dahi hadd-i nisâbına iblâğı lâzımeden olup ancak bu keyfiyet irade-i seniyyenin sudûrüne mütevakkıf idüğü

Bu dahi

Kazıklı tabir olunan mahal maden-i hümayunun cevherinden husule gelen top tabir olunur kâlinden sonra bir kere daha kâl olunarak nühas-ı hâlis istihsal olunagelen mahal olup ve halbuki mahal-i mezkûrun civarında bulunan cibalde mürûr-i zaman ile eşcârın inkıtama mebni cibâl-i baideden kömür kütük istihsaline ihtiyaç hissederek bu ise masârîf-ı vefideyi müstelzim idüğüne ve kâl-i sâni zenbûrekleri kazıklı denilen mahalden kaldırılarak Küre-i Nühas ile İnebolu beyrinde münasip bir mahal ittihaz

olunduğu surette hem sahile nakliye masârıfının tehvinini hem dahi kömür ve kütük hususunda teshilini müeddi olacağından bunun dahi bu vecihle icrası

Bu dahi

İşbu fiyat defterinde muharrer taşçı ve ocak kethüdası ve sürücü ve sâir adedi teksir ve tasğir olunması hâiz olan amele elhâleti hâzihi imal-i maden-i hümayuna vefa edecek miktar olup bimennihi'l-bârî ileride zamm-ı fiyat maddesine ruhsat-ı seniyye şerefsünûhiyle mübaşeret olunduğu surette teksîr-i hâsılât dahi gün be gün husulpezîd olacağından ol vakit bunlar adeden mütezâyid olarak mesela bir mâhta iki ocak tabir olunur yerin eyâmı nühası istihsal olunmakta ve ona göre bu miktar amele istihdam kılınmakta iken üç ocak ve avn-i Rabbânîyle dört ocak nühas imal olunduğu halde amelenin teksiriyle masârıf dahi ona makis olacağı

(İşbu fiyat defterinde adedi bildirilen görevlilerin şimdilik yeterle olduğu, ileride bakır fiyatının arttığı takdirde amele sayısının da artırılabilceği kanaatine varılmıştır.)

Bu dahi

Kermîye-i imal-i maden-i hümayun amelenin teksirine muhtaç olup bu cihetle Küre-i Nühas Kazası ahalisine hasr olunsa tatil ve tesviye şurûtunun muğayiri olacağından Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut sâir onüç kazadan münadiye olunmak şartıyla ikiyüz miktarı amelenin tertibi meclisçe tensib olunmuş ise de bu keyfiyet dahi mutlaka irade-i seniyyeye menût ve mütevakıf idüğü

(s. 8)

Meclis: 56/17

Bu dahi

Maden-i hümayun-i mezkûrdan husûle gelen nühas meadin-i sâire nemasına makis olmayıp kermiyesinin Darbhane-i Âmireye şiddet-i lüzumu olduğuna binaen teksir-i hâsılâta dikkat cümlemizin üzerine vâcibeden olduğu misillü istihsâl-i cevher-i nemâdar dahi lâzime-i uhde-i rıkkıyyet idüğünden şimdiye kadar bu usûle hasbel-vakt dikkat olunmamış ve birkaç yüz sene mukaddem cevher istihsâl olunan mağarayı su istiab ederek elhâleti hâzihi imal olunan nühas mukaddemki cevherlerden ihraç olunan nühasın cüruf tabir olunur posasından imal olunduğu vâreste-i işaret bulunmuş ve

mağara-i mezkûrda olan suyun izalesiyle cevher istihsâli haylice masârıfa muhtaç olacağından bu keyfiyet dahi mahzâ irade-i seniyyeye mütevakkıf olmakla öylece hâlî üzere kalmış ve fidda olan sâir mahallerde dahi cevher aranmamış ise de bimennihi Teâlâ sâye-i kudretvâye-i hazreti mülûkânede istihsâl-i cevher mersimine dahi dikkat olunarak bazı fidda cibâlinin az masrafla hufruna teşebbüs olunacağı hususları meclisçe müzakere ve tensib olunmuş olduğundan keyfiyât-ı mukarrere muvafık-i irade-i seniyye buyurulduğu halde muktezalarının icrası bâbında emr ü ferman

Meclis:56/18

4

Küre-i Nühas Muhassıllığına Merbut Kazaların Nizâmâtı

Tanzimat-ı Hayriye usûl-i ma'delet-şümûlû iktizasınca Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut kazaların birkaçı birleştirilerek bir kaza itibarıyla birer muhassıl ve zabtiye beyleri ve meclis azaları tertip kılınmak nizâmât-ı seniyye iktizasından ve bimennihi Teâlâ şimdiden bu keyfiyetin icrası lâzımeden bulunmuş ise de muhassıllık-i mezbûra tâbi kazalarda bekâyânın kesreti olmak mûlabesesiyle bekâyâ-yi mezkûrun tahsili bu güne gelinceye kadar beher kazanın a'yanlarına şimdilik muhassıllık vekâleti verilip avdet ettirilerek bekâyâ-yi mezkûr nihayet-pezir olduğu surette bermuceb-i irade-i seniyye ol vakit diğer kazalar dahi birleştirilerek birer muhassıl vekili irsâli vâcibe-i zimmetten olmakla husus-i mezkûr bilmüzakere ol vecihle karargâr olmuştur.

5

Bazı Muharriklerin Te'dibi Zımnında Müzakere

Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut kazalardan Eflâni Kazası ahalisinden fukaranın emniyet ettikleri bazı kisan ile nâib ve a'yan Tanzimat-ı Hayriyenin istikrasıyçün Küre-i Nühas'a celb olunmuş ve muahheren kaza-i mezkûrda olan Hasan Ali Oğlu Hasan ve karındaşı Ömer ve refikleri Mehmet Küre-i Nühas'a giden adamlardan fukaranın emniyetleri yoktur ve bunlar müvekkil değildir iddiasına teşebbüsle kazayı tahrik etmiş ve bir miktar adamları rûz ile Küre-i Nühas'a getirmiş olduklarından ahali tarafeyn-i meclise celb olunup davaları istima' olundukta muharrik-i merkumların bâdî-i tahrik ve fesad olduklarını kendilerinin getirdikleri adamlar yüzüne karşı ifade ederek merkumların maksudları a'yâniyet dâiyesiyle icrâ-yi nefsâniyet olduğu

anlaşılmış ve merkum Hasan Ali Oğlu Hasan çend mâh mukaddem yine böyle fesada bâdi olup Kastamonu Mahkemesinde ba'de'l-murafaa bundan böyle umûr-i memlekete asla ihtilat etmeyeceğini taahhüde rabt kılınmış olduğundan hem kaza-i mezkûrun def'i fesâdı hem de sirayet mahzurunun imhasıyçün liecli'd-te'dib merkumların üçü birer habse ilga olunmaları meclisçe karargâr olmuştur.

6

Müzakere Tertib-i Mecâlisi Zımnında Devletlü Muhassıl Efendi Hazretlerinin Takrîri Geçen günkü müzakeremizde Devrekâni ve Azdavay ve İnebolu ve Ginolu kazaları tevkif olunarak büyük meclisten idare olunması ve Eflâni ve Çiğlene ve Zarı bir ve Cide ve Hoşalay birer ve Ayandon ve Akkaya ve Gökçeabağ ve İstefan bir meclis olmak üzere bütün meclisten maâdâ beş meclis tanzimine karar verilmiş ise de mârûzzikir İnebolu ve Ginolu kazaları sâhil-i bahrde vâki olduğundan bazı hususâtta vaktiyle haberdar olunamayıp bu cihetle idaresinde güçlük olduğundan başka büyük meclisin masâlihi dahi cesametlenerek ileride tahrîr-i emlak ve tayin-i vergi maddelerinde dahi tev'amen suubet olacağı ve büyük meclisin umûru kaza idaresine münhasır olduğu surette Tanzimat-ı Hayriye usûl-i fûrûunun müzakeresi pes-mande-i tehir olup bu ise bir vecihle tecviz olunamayacağı ve Rusya devletiyle Devlet-i Aliyye beyinde merbut olan Çerkes ve Abaza Muahedesince mârûlbeyan sevahilin mevcut olan kayıklarının Çerkes ve Abaza taraflarına âmed-şûd edememesi hususuna daima nezaret olunmak lâzımeden olduğu mûlabesesiyle ileride Ginolu ve İnebolu dahi bir meclis olmak üzere tanzim olunmasıyçün şimdilik başka başka bir muhassıl vekili nasb ve irsal olunması muvafık-ı maslahat zannederim. Bâkî re'y aza-i meclis hazerâtınındır.

(s. 9)

Meclis: 56/19

Cevab-ı Memur ve Aza-i Meclis

İşbu takrîr olunan keyfiyet her ne kadar nefsel emirde mutabık ise de taklîl-i masârifât cümlemize fariza-i zimmet bulunduğundan İnebolu İskelesini bir gümrük memuruyla idare edip sâir divanlarını yine meclisten rû'yet ve Ginolu Kazası'nı dahi Tanzimat-ı

Hayriye lâıykıyla herkesin malumu oluncaya kadar nihayet bir mâh müstakil bir muhassıl vekili ile idareye mübaderet ile muahheren her bir iskelesini bir hanedana ihale olunarak gerek iskeleleri ve gerek birleştirilerek birkaçar divânı hanedan-ı merkumlara idare ettirerek merkumların idaresi dahi Azdavay Kazası misillü büyük meclisten olmak lâzımeden idüğünden ol vecihle karargâr olmuştur.

7

Devletlü Muhassıl Efendi Hazretlerinin Diğer Takrîri

Kürelî Abdülbâkizâde İbrahim Bey Kastamonu'ya azimet etmiş mumaileyh Küre'nin zabtiye idaresini istihsal eylemek emeline olduğu halde her ne kadar zabtiye idaresine yerliden kimesnenin memuriyeti münâfi-i kanun ise de şayet âherden sarfınazar ile hazır bu mevcut iken alıversin deyü Liva Paşa Hazretleri dahi müsaade buyururlarsa mumaileyhin memuriyeti meclise dokunur şey olmayıp ancak memleketçe makbul olup olmadığı meçhul idüğünden bu babta re'y aza-i meclisindir.

Cevab-ı Memurlar ve Aza-i Meclis

Merkumdan ahali-i memleket kemaliyle vahşet ve dilgirliği olduğunu cümlemiz bilerek sâir memleketlinin kabul ve adem-i kabulü şöyle dursun bizler bir vecihle istemeyeceğimizden vaktiyle Devletlü Liva Paşa Hazretlerine ihtar buyurulmak lâzımeden olduğu ve eğer yerliden zabtiye idaresine adam memuru caiz görülüyor ise Redif Sağkol Ağası İdriszâde Ahmet Ağa kulları her vecihle ehli ırz ve âkil idüğünden cümlemiz hoşnut olup memleketli dahi kabul edeceği zâhir olmakla bunun yahut âher tensibât-ı müşarünileyh veçhile diğerinin memuriyeti iktiza etmekle bu keyfiyet cümlemiz tarafından karar bulmuş olduğunu nâtik temhîr kılınmıştır.

8

İnebolu Sâbık Â'yânı Altıkulaçzâde Bey'in Meclise Ruhsat

Talebiyle Gelen İnhâsına Cevap Müzakeresi

Mumaileyhin işbu inhâsı mecliste görülmüş ve mumaileyh İnebolu'da hanesinde kendi hâliyle mütemelli olarak ikamet ettikçe ve inayet-i sâye-i inayetvâye-i hazreti mülûkânede kimesneye diyecek kalmadıkça ruhsat verilmesi lazım gelmiş ise de Tanzimat-ı Hayriye usûlü bimennihi Teâlâ lâıykıyla herkesin malumu oluncaya kadar

mîr-i mumaileyhe nihayet bir mâh miktarı çiftliklerinde ikametle ba'dehü çoluk çocuğuyla İnebolu'ya konağına azimetle meclisçe karargâr olmuştur.

9

Azadan Mehmet Bey'in İstefan'da Devletlü Muhassıl Efendi Hazretlerinin

Müzakere Zımnında Meclise Takrîriyle Mumaileyhin Afvı

Sâbık Küreemini olup bu defa meclise intihab olunan Abdülbâkizâde Mehmet Bey'in meclise takdim ettiği bir kıta istidâsında illet-i vücudundan bahisle meclis memuriyetinden istifasını rica eder olmakla lede'l-müzakere filvâki mîr-i mumaileyh alili'l-vücut olup mukteza-i illeti bir mahalde mütemadi bir saat arâm ve ikamet edememek ve bil'icab ikameti lazım gelse illet merakına dokunup hasta olduğu cümlelerin malumu olmak hasebiyle mumaileyh mecliste ibka olursa dahi bu haliyle bir işe yaramayacağı zâhir ve mademki bir taraftan bir çekindiği olmayıp mücerred illete mebni istifa eylediği bedihî ve bâhir olmağla mîr-i mumaileyhin afvıyla diğerinin intihabı meclisçe karargâr olmuştur.

(s. 10)

10

Mîr-i Mumaileyhten İhracına Senet Talebi

İstifanızı mübeyyin meclise takdim olunan nemîkanız mecliste mütalaa olunmuş ve illetinizin iktizası mecliste ikametiniz ve bazı umûr-i mühimmeyi rü'yetinizden nümâyân olmuş ve aza-i meclis illetinizi ve bu vecihle bazı umûr-i mühimmeyi rü'yet edemeyeceğinizi müşahade etmiş ve meclisçe meclisten ihracınız karargâr olmuş ise de hîn-i memuriyetinizden müfareketiniz zamanına kadar mecliste vâki olan müzakerâtın tarafınızdan ifşâ olunmamasına ve her ne kadar mecliste bulunduğunuz müddetçe olan müzakerâtın tarafınızdan ifşâsı melhuz değil ise de taahhüte rabt olunması lâzımeden bulunduğu mebni istifanâmeniz misillü ifşâ-yı râz etmemeğe diğer bir kıta taahhütnâmenin meclise takdim kılınması hususu meclisçe karargâr olmuştur.

Meclis: 56/20

11

İnebolu Ahalisinin A'yân-ı Sâbıktan İddiaları Olan Mebâliğde Müzakere

İnebolu Kasabası sakinlerinden Gökmenoğlu Salih ve Emirahmetoğlu İbrahim ve Kadioğlu Memiş ve Hacı Ali ve Mehmet ve Kahveci Ahmet nâmûn kimesnelerin meclise takdim ettikleri müteaddid arzıhallerinin İnebolu A'yân-ı Sâbıkı Mollahasanoğlu Mehmet Ağa kendilerinin dörtbin yüz kuruş cerimelerini ahz etmiş olduğundan meblağın-i mezkûrun reddi inhâ ve istida olunmağla a'yân-ı merkûm meclise celb ve keyfiyet sual olunmakta kazamızın mukaddemki a'yanlık kıyl ü kâlden sonra ibka buyurultusu vürûd eden Hurşid Ağa mukaddemki fesâdın hafiyen tecessüsüne memur olarak kazanın umum divanları bunların mebde-i fesâd olduklarını ifade etmekle merkumları habs etmek üzere bana ifade etmiş olduğundan bunları habse ilkâ eyledim ba'dehü ağa-yi mumaileyhe mahbus-i merkumları Kastamonu'ya beraber olup götürmek niyetinde oldu ise de bunlar bu miktar akçenin itasıyla nefislerini istihlas niyet etmiş olduklarından meblağ-i mezkûra elimi dahi sürmeyerek ağa-yi mumaileyhe vermiş olduklarını memleketin hacı ve hocası cümle bilir deyü vâki olan ifadesine mebni memleketli celb olunarak sual olunmuş ve onlar dahi bu vecihle şehadet eder bulunmuş olmalarıyla keyfiyet lede'l-müzakere meblağ-i mezkûr a'yân-ı merkumdan istirdad olunmak lazım gelse mucib-i gadr olacağından ve cerâyim-i mezkûru ahz etmiş olan mumaileyhten istî'lâm kılınmak lazım geleceğinden müddeî-i merkumûndan altmışbir gün mehil ahziyle keyfiyetin mumaileyh Hurşid Ağa'dan istî'lâmına karar verilmiştir.

Meclis: 56/22

12

Maden Müdürü Efendinin Takrîrine Müzakere

İşbu takirde zikr olunan az buçuk ocak tucâb (tizap) kâl ettirilerek Darbhane-i Âmireye gönderilmek üzere hîn-i muhasebede Sâbık Küre Emini Mehmet Bey'in zimmetinde pesmande kalmış ve tucâb-ı mezkûrun sür'at-i kâl ve Dersaadet'e irsâli hususunu hâlâ maden müdürü efendi işbu takrîrinde iş'ar etmiş ve ol vecihle tucâb-ı mezkûru emin-i sâbık mumaileyh hâlâ maden müdürü mumaileyhe masarîf akçesiyle beraber devretmesi sühûleti mucib olacağından ol vecihle meclisçe karargîr olmuş

olmağla senet olmak üzere işbu memhûr meclis müzakeresi mîr-i mumaileyhe ita kılınmıştır.

13

Asâkirden Bir Neferin Arzıhaline İlâm

Sâhib-i arzıhal merkûm Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut divanlardan Deresökü Divânı sakinlerinden olup muhassıllık-ı mezkûr meclisine takdim eylediği işbu arzıhalinde babası ve karındaşı olmayıp hanesi tehi ve arazisini ziraat edecek kimesnesi kalmamış olduğunu ifade eder olmağla merkumun ifadesine nazaran gerek karye ve civarından ve gerek nüfus ceridesinden keyfiyeti tahkik olundukta filhakika merkûmun hanesinde kendisinden başka kimesnesi olmadığı meclis-i mezkûrda tebeyyün etmiş olmağla silk-i askeriyeden ihracı mutlaka irade-i seniyyeye menût ve mütevakkıf idüğü bâbında

Deresökü Köyü'nden bir gencin ailesinde kendisinden başka kimesnesi olmadığından askerlikten muaf tutulması talebi değerlendirilmiş ve meclisin bu konuda karar vermerme yetkisi olmadığı görüşüne varılmıştır.

Meclis: 56/23

14

Hoşalay Kazası'na Dair Müzakere

Hoşalaylı Bilal ve Ali nâmân kimesneler mutlak kendi çıkarlarının tervici için birbirlerine icra-yi nefsanîyetle Hoşalay Kazası'nı tahrik ve fesattan hâlî olmadıkları nümûdâr olarak bu vecihle fukaranın emr ve râhatını meslûb eder olduklarından bunlar bütün bütün kaza-i mezkûrdan def' ve ihraç olmadıkça ahali-i kaza silk-i nizamını bulamayacakları aşikâr olduğundan lede'l-müzakere merkumların def'ine meclisçe karar verilmiştir.

(s. 11)

Meclis: 56/25

15

Bu Dahi Asâkir Arzihâli Bâlâsına

Merkûm Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut Arslanlı Divânı sakinlerinden olup muhassıllık-i mezkûr meclisine takdim etmiş olduğu arzıhalinde kendisinin ihtiyar ve zaifi'l-hâl ve iki oğlundan başka kimesnesi olmayıp oğullarının ikisi dahi silk-i askeriyede olmağla kendisinin taayyüşünde muzayakası olduğunu ifade eder olduğundan keyfiyet gerek ehli kurâ ve gerek tefahhus olundukta vâkıa merkûmun iki oğlundan başka oğlu olmadığı mecliste tebeyyün etmiş idüğünden merkûm oğlunun birinin silk-i askeriyeden ihracını istirham ettiğinden oğlu merkumun silk-i askeriyeden ihracı irade-i seniyeeye menût ve mütevakkıf olmağla ol babta

Meclis: 56/27

16

Müzakere-i Nizâmât

Divân-ı Kuru, Divân-ı Gedefi, Divân-ı Kazla, Divân-ı Deliktaş, Divân-ı Deresökü, Divân-ı Çal, Divân-ı Tikniz

Berveçhi muharrer divanların ahalileri Maden-i Hümâyunun kömür hizmetine memur ve husus-i mezkûru herbâr eda edegelmışler iseler de bir müddetten berü ve bilâ vesile kömür getirmekten sarfinazar etmişler ve madene kömür gelmediği surette madenin keremitine sekte geleceği bedihiyattan ve bunlara bir defa rıza-yi cenâb-ı mülûkâne hizmet-i mezkûru eda ettirilmek vâcibeden bulunmuş ve lede'l-müzakere zikr olunan divanların muhtarân ve işbilirleri meclise celb olunarak hizmet-i mezkûru kemâ fissâbık eda etmeleriçün huzur-i mecliste ekiden kendilerine tenbih ve tefhim kılınmak üzere karar verilmiştir.

Meclis: 56/29

17

Tensibât-ı Meclis

Eflâni ve Çiğlene ve Zarı kazaları bir meclis ve cesametine mebni Hoşalay ve Cide kazaları başka başka iki meclis ve Ayandon ve Akkaya ve İstefan ve Gökçeagaç

kazaları dahi bir meclis olarak İnebolu ve Ginolu ve Azdavay ve Devrekâni kazaları büyük meclisten idare olunması mukaddem onüçüncü rakamıyla olan maddede müzakere olunmuş ise de Devrekâni Kazası'nda beher hafta vâki olan pazarın cemiyetine ve Ginolu Kazası'nda hem müteferrik hem de cesametine mebni fukara-i raiyyete meşakkat olmamak üzere Devrekâni Pazarında mütehaşşir olan erbâb-ı dâd ü sitedin bil'iktiza düşen umûr ü hususlarının sür'at-i rû'yeti istihsal kılınmak üzere kazaeyn-i mezkûreteyne birer muhassıl ve zabtiye vekilleri nasbıyla birer sağır meclis tertib olunması müzakere ve tensib kılınmış idüğünden ol vecihle icra ve fakat büyük meclisten Küre-i Nühas ve İnebolu ve Azdavay kazaları idare olunması karargîr olmuştur.

Kâtib-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Müfti-i Küre-i Nühas

Mühür

Hakim-i Küre-i Nühas

Mühür

Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas

Mühür

Muhassıl-ı Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i

Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas

Mühür

(s. 12)

Meclis: 56/4

18

Müzakere-i Tesis-i Meclis-i Azdavay

Azdavay ve İnebolu ve Devrekâni kazaları büyük meclisten idare olunması hususu mukaddem karargîr olmuş ise de yirmibeşinci maddede zikr olunduğu veçhile Ginolu ve Devrekâni kazaları bazı mutalaaya mebni büyük meclisten bi't-tefrik diğer birer meclis tertip ve muhassıl ve zabtiye vekilleri ve meclis azaları tensib kılındığı misillü

Azdavay Kazası dahi büyük meclise baid ve mesafede ve cesim olduğundan keyfiyât-ı mevkuası büyük meclisten istima' ve her bir husus kemaliyle rü'yet olunamayacağı cihetle kaza-i mezkûra dahi diğer meclisler misillü bir meclis tesis olunması lâzımeden bulunmuş olmağla ol vecihle kaza-i mezkûra diğer bir meclisin tesisiyle iktiza eden muhassıl ve zabtiye vekilleri ve meclis azaları tensib kılınması hususu müzakere ve karargâr olmuştur.

19

Cide Kazası a'yânı olup kaza-i mezkûr ahalisi kendisinden akçe istirdadını istid'a eder olan Hasançealebizâde Hasan Bey'in Küre-i Nühas Meclisinde rü'yet olunan davalarının mazbatasıdır

Kuruş 1122000

Kaza-i mezkûr dört nahiye müstemil olup her nahiyeden beşer altışar kimesne ahali nâmına taraflarından vekil tarikiyle rü'yet-i davaya memur olduklarını bil'ifade berveçhi bâlâ istid'a-i ahali olan mebalığın suret-i reddini istirham etmiş iseler de meblağ-i mezkûrun şer'an sübûtu icra olunmadıkça reddi hükmolunamayacağı derkâr ve merkumların vekaleti her ne kadar sabit olursa da ahaliden her birerlerinin matlûb-i sahihaları kaçır kuruştur ve miktarı malum olduğu surette çünkü umumen matlub eder olduklarından istedikleri ne miktar akçedir eğer cümlesi bir nevi matlub ise kaza-i âherden isbata hüccet messeder olduğu bedîdâr olup bu surette ispata muktedir olmadıkları tebeyyün etmiş ve ahali-i merkumûnun sulha râğbet etmedikleri surette şer'an rü'yet-i davaya tasaddi eylemeleri dahi ya meblağ-i mezkûrun reddini istihsal yahutavdet edecekleri vâreste-i eşkal idüğünden bu dahi fukara-i raiyyet taraflarından vekaletleri hasebiyle ahaliye bir nevi gadr emaresi nemûdâr olarak ol vakit ahali bunlardan dava-yi hukuka tasaddi edebilecekleri ihtimal bulunmuş ve keyfiyet her ne kadar şer'an sübût bulmayacak bir dava idüğü tebeyyün eylemiş ise de mîr-i mumailayh ve babasının üzerlerinde ahalinin pek çok emvâli olduğu dahi maznûn olmuş idüğünden es-sulhü seyyidü'l-ahkâm mazmûnuna ittibaen sulha râğbet etmeleri nihayeti'l-emr meclisçe ahali taraflarından olan vekillere teklif olunmuş idüğü cânib-i ahaliden vekil olarak mecliste hâzır bulunan kisân işbu sulh madde-i hayriyesine rızadâde olacaklarını bil'ifade fakat fukara-i raiyyet vediatullah idüğünü serd ve beyan birle bu babta gadr olunmaması hususunu aza-i meclise inhâ eder

olduklarına ve mîr-i mumaiyleh Hasan Bey dahi şimdiye kadar bu davanın ucundan pek çok sefalet ve hacâlet çekerek neticepezîr olmaması cihetiyle her ne kadar şer2an üzerine bir şey sübût bulmamış ise de işbu sulh madde-i hayriyesi aslah-ı mevâd-i sâire idüğünü derk ve iz'an eylediğine binaen aza-i meclisin re'yine ittiba edeceğini ifade ve ilan eder.

(s. 13)

Bu Babta Olan Müzakere-i Meclis

Çünkü Gideros İskelesi kalyon-i hümayun inşâ olunur tersane olarak mîr-i mumaiylehin pederi ve kendisi cânib-i tersane-i âmireden bilmemure sefine-i hümayun inşâ etmiş ve bu cihetle Cide ahalisine pek çok kereste kat' ve tenzil ettirerek karşılıklarını dahi te'diye edip etmediği meçhul bulunmuş ve ahalinin iddia ettikleri ikibin bu kadar kese akçe dahi kereste bahasından dolayı olup ahvâl-i sâbıkaya nazaran bu babta ahalinin hakkı yedinde olduğunu akliselim idrak eder bulunmuş ise de mademki ahali bu keyfiyeti şer'an isbata muktedir değillerdir ve mîr-i mumaiyleh dahi bu vecihle re'y-i meclise ittiba' edeceğini taahhüt eylemişlerdir bunların beynehâlarında işbu ğubâr iddiayı bertaraf ederek ve tarafeyni gadr ve himaye etmeyerek mîr-i mumaiylehten dört nahiyeye ellişer bin kuruş alıverilip ifa-i deyn ettirilmesi ve ahali dahi bu hususa kanaat ederek kusûrundan mâzi lâ mâzi hükmünce sarfinazar eylemesine meclisçe re'y ve karar verilmiş olduğu işbu karar-ı müzakereye mîr-i mumaiyleh razı ve hoşnut ve ahali dahi müteşekkir oldukları nemûdâr olduğu ecilden mîr-i mumaiyleh divanlara birer kıta temessük vermek ve merkumlar ve vekiller dahi bâ arz ve mahzar itasına taahhüt etmiş iseler de mîr-i mumaiylehin a'yanlık hengâmında ahalide bakâyâsı kalan yüz yirmidokuz bin bu kadar kuruş serrişte ile mahsub olunmak hususunu iddia eylediğinden ahali bu keyfiyeti kabul etmeyip çünkü meblağ-i mezkûr ikiyüz bin kuruşu kazaca bizler beynlerimizde tefrik edeceğiz mîr-i mumaiylehin matlubum dediği akçe bakâyâ olup kiminin deyni kalmış ve kimisi dahi ifa-i deyn etmiş olduğundan bunun bu akçeye mahsubiyeti gadri mûcib olur deyü ifade eylemiş oldukları

Meclis:56/8

Tekrar Bu Babta Müzakere-i Meclis

Filvâki sulha rabt olunan ikiyüzbin kuruşun cümle ahali beynlerinde inkisâmı cihetiyle bakâyâ olan mebâliğ mahsûb olunsa karşılığı mûcib olacağından bakâyâ-i mezkûr bundan sonra meclisten mahsus adam tayiniyle tahkik olunarak sıhhati tebeyyün eder ise ol vakit bir aralık tahsil olunmak ve mîr-i mumaileyhe ahali vereceği temessükleri tamamen ita ile akçesini bundan böyle eşya ve zahire ve hayvanât misillü şeyler ile uyuşturarak fukaraya nakit akçe almaktan ziyade faideyi mûcib ve hem kendisine dahi suhûleti müstevcib idüğünden tarafeyn bu keyfiyete izhar-ı memnuniyet birle ibrâ olunmuş ve ahali temessükleri bil'ahz kazalarına avdet etmiş ve mîr-i mumaileyh dahi sâye-i übbehetvâye-i hazreti mülûkânede kendi hâliyle mütehalli olarak hanesinde ikamet ve dua-i Hayriye-i pâdişâhîye muvâzabat edeceğini ve her ne vakit olur ve ne madde için iktiza eder ise meclisten matlub olunduğu gibi geleceğini ve umûr-i kazaya asla ihtilat etmeyeceğini taahhüt ederek makbul ve mutemet kefiller dahi irae edip ruhsat talep ettiğinden ona dahi bu vecihle ruhsat verilmesi ve iktiza eden defteri bi't-terkim mübaşir ile Tersane-i Âmireye takdim kılınması hususuna karar verilmiştir.

Meclis: 56/9

20

Kaza-i mezkûr ahali meclis memurlarını içlerinden istemediklerinden Hoşalay hânedanından Abdi Ağa muhassıl vekili ve Eflânili Mehmet Ağa zâbit vekili olarak nasb ve kaza-i mezkûr ahalisinden Sarıkadzâde ve Velibeyoğlu Hasan ağalar aza olmak üzere tayin kılınması hususu meclisçe karargâr olmuştur.

(s. 14)

21

Riyaset-i meclis Zımnında Devletlü Muhassıl Efendi

Hazretlerinin Meclise Takrîri

Câ-yi muhassıl olan kazada tesis olunan meclis memurlarından bazı muhassıl ve zabtiye memuru ve nâib efendiden birinin meclisçe reis nasb ve tayin olunması

muktezâ-i irade-i seniyyeden ise de şimdiye kadar bu keyfiyet Küre Meclisinden icra olunamamış ve bu defa sâdır olan emirnâme-i sâmiyede keyfiyet isti'cal buyurulmuş olmağla bu keyfiyetin ifasında ketm ve riayet-i havâtır gözetilmemek üzere aza-yi meclis hazerâtı riyaset-i meclise her kimi intihab ederler ise ifade etsinler

Cevâb-ı Müftî Efendi

İrade-i seniyye iktizasınca meclise takdim eylediğiniz takrîre nazaran cây-i muhassıllığa memurûn-i meclisten biri reis nasb olmak lazım gelmiş ve riyaset-i meclise intihab olunacak zât hüsnü ahlak ile mevsuf olarak umûr-i fukara-i raiyyete âşina kimesne reis bulunmuş ve bu evsaf ile mevsuf zâtın intihabı lâzımeden ve muhassıl bulunan zât her bir hususta istihsal-i malumât etmiş ve dirayetkâr bulunmuş olmağla riyasete intihab olunması dâinizce müstahsen görülmüştür. Yine re'y aza-yi meclis hazerâtınındır

Takrîr-i Aza

Efendi mumaileyhin işbu takrîrini aza-i meclisten Mehmet Bey ve Numan Ağa ve Mahmut Ağa ve Ali Ağa tasdik eylemişlerdir

Takrîr-i Ketebe

Efendi-i mumaileyhin takrîrini ve aza-i meclisten Mehmet Bey ve Numan Ağa ve Mahmut Ağa ve Ali Ağa'nın efendi-i mumaileyhi tasdiklerini Kâtib-i Mâl Akif ve Kâtib-i Emlâk Nüfûsî Yâver Efendi tasdik eylemişlerdir

Takrîr-i Hâkimi'ş-Şer'i

Gerek Efendi-i mumaileyhin takrîri ve gerek aza-i meclisin ve kâtib efendilerin Efendi-i mumaileyhi tasdikleri merkez-i lâyıkındadır deyü cümlesini dahi hâkim efendi tahiyye ile tasdik eylemiştir

Meclis: 56/18

Takrîr-i Memur-i Zabtiye

Efendi-i mumaileyhin bâlâda olan takrîri ve aza-i meclisin ve kâtib efendilerin ve hâkim efendinin efendi-i mumaileyhi tasdikleri yolunda bir keyfiyet idüğünden

memur-i umûr-i zabtiye-i Küre-i Nühas olan Miralay Reşid beyefendi dahi mumaileyhimi tasdik eylemiştir

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas Kâtib-i Mâl-i Küre-i Nühas Müfti-i Küre-i Nühas
Mühür Mühür Mühür

Hakim-i Küre-i Nühas Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas Muhassıl-ı Küre-i Nühas
Mühür Mühür Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i
Mühür Mühür Nühas
Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür

(s. 15)

22

İstefan Kazası'nda Vâki Olan Tahrike Müzakere

Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut Ayandon ve Akkaya ve İstefan ve Gökçeagaç kazaları birleştirilerek bir muhassıl ve zabtiye vekili ve meclis azaları tertib ve kazahâ-i mezkûrn ahali verecekleri vergiye mahsub olmak üzere tensib kılınmış olan ale'l-hesap defterleri mukaddem meclisçe tanzim ve bir kıta şukka ile Ayandon meclisine tesrib kılınmış olup defter ve şukka meclis-i mezkûrda lede'l-kırae meclisçe emlak ashabı üzerlerine tevzi ve taksim etmek dâiyesinde iseler de İstefan Kazası sakinlerinden olup Ayandon meclisine zabtiye vekili nasb olunmuş olan Osman ve kaza-i mezbûr ahalisinden Hüseyin ve Kahveci Mehmet nâmûn kimesneler mücerred kendi çıkarlarının tervici için tertib kılınmış olan ale'l-hesap maddesini İstefan ahalisine tevzi ettirilmek dâiyesiyle kaza-i mezbûr ahalisini bütün bütün tahrik eylemiş oldukları Ayandon'da Kastamonu Sancağı Zabtiye Vekili Devletlü Halim Paşa Hazretleri hâzır bulundukları halde ahalisinden bazı kimesneler ifade ve beyan etmekle

merkûm Osman ve Hüseyin ve Mehmet ve Kürt Küre'ye irsâl olunmuş ve elyevm Küre'de mahbes'te bulunmuş olduklarından bunların hakkında ne vecihle muamele olunmak lazım gelir ise meclisçe müzakere olunmak iktiza edeceği

Meclis: 56/7

Bu Babta Müzakere-i Meclis

Keyfiyet lede'l-müzakere merkurmların te'dibi zımnında Dersaadet'ten istizan olunmak ve Dersaadet'ten istizana cevap gelinceye kadar merkurmlar hapiste kalmaktan ise maden-i hümayun taşlığında istihdam olunmak hususu meclisçe karargâr olmuştur

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas	Kâtib-i Mâl-i Küre-i Nühas	Müfti-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Hakim-i Küre-i Nühas	Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas	Muhassıl-ı Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas		
Mühür		

Meclis: 56/8

23

Zabtiye Asâkiri Tertibinde Müzakere-i Meclis

Tanzimat-ı Hayriye usûl-i adalet-şümûlü iktizasınca Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazaların meclislerinin tahfiz ve zabt ve rabtı zımnında ne miktar asâkir istihdam olunmak ve Kanunnâme-i hümayuna tatbiken ne radde maaş ve mâhiye verilmek icab eder ise meclisçe etrafiyla bizzikir iktizasının iktizasına teşebbüs kılınması hususu bâ irade-i seniyye Kastamonu Sancağı'nın umûr-i zabtiyesi

vekâletine memur buyurulan Mirliya Devletlü Abdülhalim Paşa Hazretleri bir kıta takrîriyle meclise inhâ ve husus-i mezkûrun müzakere ve icrasını iltimas buyurmuş olduğundan lede'l-müzakere muhassıllık-i mezkûrdan dört nahiyeyi müştemil Sh:16 olan Küre Meclis-i Kebirinde kırk nefer süvari ve otuz nefer piyade ve sağır dört kazayı müştemil bulunan Ayandon meclisine dört nefer süvari ve oniki nefer piyade ve Ginolu Meclisine on nefer piyade ve Hoşalay Meclisine iki nefer süvari ve sekiz nefer piyade ve Cide Meclisine üç nefer süvari ve oniki nefer piyade ve üç kaza tevabiiyle Eflâni Meclisine dört nefer süvari ve sekiz nefer piyade ve Azdavay Meclisine iki nefer süvari altı nefer piyade ve Devrekâni Meclisine altı nefer süvari iki nefer piyade ki cem'an altmışbir nefer süvari yetmişsekiz nefer piyade asâkiri tertip kılınmış olup asâkir-i mezk'ûr ile gerek Küre Meclis-i Kebiri ve gerek merbûtu olan mecâlis idare olunması ve Kanunnâme-i Hümâyun iktizasınca Meclis-i Kebirin süvarisi seksen ve piyadesi elli ve mecâlis-i sâirenin dahi ale's-seviyye süvarisi kırk ve piyadesi otuz kuruş tahsis olan mâhiyeleri ve vakit ve hâle nazaran tayınları ita olunması hususu meclisçe karargâr olmuştur

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas	Kâtib-i Mâl-i Küre-i Nühas	Müfti-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür

Hakim-i Küre-i Nühas	Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas	Muhassıl-ı Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür

Meclis:56/9

Eflâni Meclisinin işbu i'lâmında mestûr olan Zarı Kazası'nın Dere Divânı sakinlerinden Kapancıoğlu Ali ve iki nefer oğulları kaza-i mezkûrun İlg^zi Divânı sakinlerinden İsabeyoğlu Süleyman ve diğer Mustafa ve diğer Musabeyoğlu İsmail nâmûn kimesnelerin anbarlarından sirkat etmiş oldukları zeylde mezkûr zahâyir ve sâiresinin sârik-i merkumlardan tahkiki zımnında sârik-i merkumlar Eflâni Meclisine celb ile işbu sırka olunan zahâyir sârik-i merkumlardan sual olundukta bir miktarını aldıklarını ifade ve ikrar etmiş ve diğerlerine ilimleri lâhık olmadığını haber vermiş olduklarından sârik-i merkumları Eflâni Meclisinin işbu i'lâmıyla Küre Meclis-i Kebirine gönderdikleri ve meclis-i kebirde keyfiyet sârik-i merkumlardan istintak olundukta mukırr oldukları zahâyiri yine ketm etmeyerek ikrar eylediklerinden lede'l-müzakere sârik-i merkum Ali te'dib olunarak hanesine iade ve oğulları dahi bir müddet maden taşılığında istihdam olunması hususu meclisçe karargâr olmuştur

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas	Kâtib-i Mâl-i Küre-i Nühas	Müfti-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Hakim-i Küre-i Nühas	Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas	Muhassıl-ı Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas		
Mühür		

(s. 17)

Meclis:56/10

25

Azdavay Kazası'ndan Irz Maddesinde Gelen İ'lâma Müzakere

Merkûm İbrahim Azdavay Kazası'nda Kezban nam hatunun gerek hanesinde ve gerek havlusunda ırzına kasd etmiş olduğundan hatun-i merkûme Azdavay Meclisine

bil'ifade merkûmu meclis-i mezkûra celb ile keyfiyet meclis-i mezkûrda tebeyyün ve tahakkuk etmiş olduğundan işbu i'lâm ile merkûmu Küre Meclisine göndermiş oldukları ve Küre Meclisinde dahi merkûmenin davası merkûmun üzerine sabit olduğu ecilden lede'l-müzakere merkûmun bir müddet maden taşlığında istihdam olunması hususu meclisçe karargâr olmuştur.

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas Kâtib-i Mâl-i Küre-i Nühas Müfti-i Küre-i Nühas

Mühür

Mühür

Mühür

Hakim-i Küre-i Nühas Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas Muhassıl-ı Küre-i Nühas

Mühür

Mühür

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Mühür

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Meclis:56/11

26

Mühimmât-ı Harbiye Naklinde Ücret-i Saat Müzakeresi

Memâlik-i mahruse-i Şâhânede kâin asâkir-i muntazama-i pâdisâhâneye Dersaadet'ten icabına göre gönderilecek olan elbise ve mühimmât-ı sâirenin naklinde tahmil olunan bargir ve arabalara cânib-i mîrîden beher dingine onar para kira verilmekte ise de bu hususta fukaraya gadr olacağından Tanzimat-ı Hayriye iktizasınca hüsnü râbıtasına idhal bâbında irade-i seniyye şerefsunûh etmiş olduğundan keyfiyet Küre-i Nühas Meclisinde lede'l-müzakere Dersaadet'ten Ankara ve Kengırı ve Kastamonu taraflarına gidecek mühimmâtтан muhassıllık-i mezkûra tâbi sahil kazalarına mühimmat gönderildiği her ne kadar mesbuk değil ise de hasbe't-tesadüf vukuunda ol iskelelerden zıkr olunan mahallere gidecek yollar pek sengistan ve sa'bül-mürûr olduğundan ve araba işler mahal olmayıp bargir ve ester ise nadirce bulunduğundan o

habs olunması tensib kılınmış ve çend gün hapiste ikamet etmiş ise de karındaşının celbi çaresi bulunamamış olduğundan merkûm her ne kadar asâkir-i muntazamadan olup ancak meclisin vâki olan inhâsına iki defa muhalefet ettiğinden maâdâ karındaşını dahi fîrar ettirmiş ve nefer-i merkumdan diğer şikayet eder hızar müştereği dahi muraflaa olunarak merkûm müştereğinin müddetini fesh ederek kendisi cebren hızar imal eylemiş olduğundan bu cihetler ile şer'an ta'ziri lazım gelmiş olmağla usûl-i asâkirî veçhiyle altmış değnek zahrına darb olunmasına meclisçe karar verilmiş idüğünden ol vecihle icra ve sebili tahliye olunarak karyesine isrâ olunmuş ve karındaşı merkûm Mehmet dahi ele getirilerek bâlâda beyan olunan madrûb ve mecrûh merkûm ile ba'dehü muraflaa olunmak ve onun da iktiza-i şer'iyesi icra kılınmak hususu müzakere ve tensib kılınmış olduğu.

Kâtib-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Müfti-i Küre-i Nühas

Mühür

Hakim-i Küre-i Nühas

Mühür

Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas

Mühür

Muhassıl-ı Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas

Mühür

27

İrade-i Seniyye Veçhiyle Muhtarâna Tahsis Olunan

Senevî Maaş Müzakeresi Ve Defteri

Kaza-i KÜRE-İ NÜHAS

Nefs- Kasaba-i Küre

Muhtar

Divânı Erikbahaeddin

Muhtar

Divân-ı İncesu

Muhtar

Divân-ı Sarnıç

Muhtar

Divân-ı Kepez

Muhtar

Senevî 1000 Kr Senevî 100 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 750 Kr.

Divân-ı Çiğilerik Divânı Yağlıca Divân-ı Virancık Divân-ı Kırırlar Divân-ı Nefs-i Ağlı
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 240 Kr Senevî 240 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 500 Kr. Senevî 240 Kr.

Divân-ı Alınca Divânı Mancılık Divân-ı Öğürmek Divân-ı Dikmen Divân-ı Gölcüğeş
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 240 Kr Senevî 240 Kr. Senevî 240 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 500 Kr.

(s. 19)

Divân-ı Turplar Divânı Göynükviran Divân-ı Sarılar Divân-ı Şalgam Divân-ı Çırdak
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 800 Kr Senevî 180 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 200 Kr. Senevî 180 Kr.

Divân-ı Bozemrud Divânı Cürümviran Divân-ı Üyük Divân-ı Arslanlı Divân-ı Emreler
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 240 Kr Senevî 240 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 240 Kr. Senevî 180 Kr.

Divân-ı Ortaca Divânı Demirciözü Divân-ı Karacaviran Divân-ı Geriş-i Ağlı Divân-ı Bürümce
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 180 Kr Senevî 180 Kr. Senevî 300 Kr. Senevî 240 Kr. Senevî 120 Kr.

Divân-ı Nefs-i Elmalı Divânı Dere Divân-ı Mudrub Divân-ı Osmansöküsü Divân-ı Akdoğan
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 360 Kr Senevî 300 Kr. Senevî 120 Kr. Senevî 120 Kr. Senevî 120 Kr.

Divân-ı Afşarabad Divânı Turnacık Divân-ı Karandı Divân-ı Ersizler Divân-ı İkizciler
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 240 Kr Senevî 120 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 180 Kr. Senevî 120 Kr.

Divân-ı Sarpun Divânı Uzunöz Divân-ı Salur Divân-ı Zence Divân-ı Belviran
Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar Muhtar
Senevî 240 Kr Senevî 120 Kr. Senevî 150 Kr. Senevî 150 Kr. Senevî 180 Kr.

Divân-ı Giberu	Divân-ı Aşağıelmaderesi	Divân-ı Köşreli	Divân-ı Bürüm	Divân-ı Kuz
Muhtar	Muhtar	Muhtar	Muhtar	Muhtar
Senevî 180 Kr	Senevî 150 Kr.	Senevî 180 Kr.	Senevî 240 Kr.	Senevî 240 Kr.

Divân-ı Kilisepınar	Divân-ı Yukarıelmaderesi	Divân-ı Ağrıs	Divân-ı Kuzluk	Divân-ı Çatak
Muhtar	Muhtar	Muhtar	Muhtar	Muhtar
Senevî 240 Kr	Senevî 150 Kr.	Senevî 140 Kr.	Senevî 140 Kr.	Senevî 180 Kr.

Divân-ı İğdir	Divân-ı Deresökü	Divân-ı Kuru	Divân-ı Gemedere	Divân-ı Gedefi
Muhtar	Muhtar	Muhtar	Muhtar	Muhtar
Senevî 150 Kr	Senevî 150 Kr.	Senevî 180 Kr.	Senevî 180 Kr.	Senevî 150 Kr.

Divân-ı Tikniz	Divân-ı Deliktaş	Divân-ı Kazla	Yekûn
Muhtar	Muhtar	Muhtar	Senevî 15300 Kuruş
Senevî 150 Kr	Senevî 150 Kr.	Senevî 120 Kr.	.

KAZA-İ DEVREKÂNİ

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Nefs- Kasaba-i Devrekânî	Ramazanoğlu Seyyid Hüseyin bin Abdülaziz	1000
Kasaplar	Ahmetoğlu Seyyid Ali bin Abdullah	240
Çayırcık	İncemehmetoğlu Seyyid Mehmet bin Hüseyin	750
Bozkoca	İdriszâde Mehmet bin Hacı Halil	500
Kanlıâbâd	Emirmustafaoğlu Seyyid Osman bin Abbas	240
Küpler	Eyüboğlu Seyyid Mustafa bin Mehmet	180
Kırvaç	Softaoğlu Seyyid İbrahim bin Mustafa	240
(s. 20)		
Sincanözü maa Halim Çavuş	Ömeroğlu Seyyid Ömer bin Ahmet	120

Çavuşgeçeni	Seyyid Mehmet bin Hüseyin	180
Köseoğlu		
Akpınar lale	Daltabanzâde Mustafa bin Osman	750
Başakpınar	Mollaibrahimoğlu Seyyid Mehmet Tahir bin Osman	180
Emirsun maa	Koyuncu Kabaoğlu Seyyid Mehmet bin Osman	180
Yazubeyler		
Sâlimüddin	Kırıştızâde Ahmet bin Bektaş	650
Dikanözü	Hacıosmanoğlu Mehmet bin Osman	180
Ulamış	Hacıosmanoğlu Seyyid İbrahim bin Osman	240
Çatak	Ayanoğlu Seyyid Hacı Mehmet bin	240
Abdurrahman	Süleyman	
		Yekûn Senevî Kuruş
		5870

KAZA-İ AZDAVAY

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
İftere	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	750
Çaldibi		500
Viranyaka		600
Şeyhemre		800
Valay		1000
Saray		750
Biteler		500
Turnalı		750
		Yekûn Senevî Kuruş 5650

KAZA-İ ZARI

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Pınarbaşı	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	180
Horma		180
Karafasıl		120
Yanarı		180
Günberi		120
Erkemle		180
Körşiş		240
Başköy		120
.....		120
Emle		180
Ilıca		180
Öztemür		240
.....		300
Arva		120
Ilgazlar		180
Dere		240
Hacıyaka		180
Kasaba		180
Çeme		500

Yekûn Senevî Kuruş 3860

KAZA-İ ÇİĞLENE

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Kapaklı	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	120
Kozcuğaz		120
Göynükviran		180
Kayı		120

Gürne	120
Karacaviran	180
Alpı	120
Gömegöz	120
Çarşı	120
Fasıllar	120
Karaağaç	180
Köseler	120
Karaçallı	120

Bozemrud	180
Boyalcı	120

Yekûn Senevî Kuruş 2040

(s. 21)

KAZA-İ EFLÂNİ

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Çavuş	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	180
Meyre		120
Alpağut		120
Kılvar		180
Savaş		240
Örencik		120
Karlı		180
Tasmana		180
Aday		240
Terke		120
Gelicek		180
.....		180
Yarış		240

Belviran	180
Abakulu	120
Karacapınar	240
Aktaş	420
Tekke-i Esfel	120
Akviran	120
Halkaevli	240
Mülayim	180

Yekûn Senevî Kuruş 2900

KAZA-İ CİDE

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Osmanlu	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	300
Kurtlu		750
Ece		240
Ergören		300
Irmak		300
Hisarcık		240
Oba		500
Altuntaş		240
Bedi		410
Soğuka		500
Vakıf		600
Kaya		600
Üregil		600
Kayadibi		700
Derbucak		800
Pelidovası		1000
Ortaca		500

Yekûn Senevî Kuruş 8590

KAZA-İ HOŞALAY

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Kayran	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	750
Aşağızarbana		300
Kayı		240
Yukarızarbana		500
Kavra		240
Meset		500
Fakaz		300
Takur		420
Gürmüdü		180
Dere		240
Uğla		240
.....		180
Yanarı		420
Korkutla		300
Timne		420
Terme		500
Artı		420
Somaday		180

Yekûn Senevî Kuruş 6230

KAZA-İ İNEBOLU

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Kasaba-i İnebolu	(Muhtar İsimleri belirtilmemiştir)	1000
Batriyoz		240
.....		300

Aşağışeyhömer	300
İbras	180
Yukarıgermi	240
Orta	240
Soğukpınar	180
Yukarışeyhömer	300
Arilye	180
Çerçilye	300
Telye	240
Adar	300
.....	300
Erkek	180
Göçgün	240
Kayalar	420
Başköy	240
Reâyâ-i Kocabaş	300
Yekûn Senevî Kuruş 5700	
(s. 22)	

KAZA-İ GİNOLU

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Evrenye	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	750
İlişi		420
Kavaklı		240
Keşlik		420
Geriş		300
Zırma		500
Zaviye		600
Oday		240
Kızılcaelma		300
Hisarbaşı		180

Bayramgazi	300
Şeyhçoban	180
Dağ	500
Göynükler	180
Sökü	180
Ginolu	240
Sinciros	300
Firisday	180
Çatalzeytün	180
Yemeni	240
Mamlay	180
İnanya	240
.....	180
Kaymazlar	180
Elmaçukuru	420
Kürt	240

Yekûn Senevî Kuruş 7870

KAZA-İ AYANDON

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Nefs-i Ayandon	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	500
Barna		500
Dayeste		500
Migan		300
Helaldı		300
Reyfes		500
Makril		500
Debride		300
Torve		180
Somay		400
Farya		300

Karacakaya	400
Güneyçatak	500
Reâyâ-i Kocabaşı	400
Yekûn Senevî Kuruş 5400	

KAZA-İ AKKAYA

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Çaybaşı	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	240
Sulusökö		300
Yenice		120
Karzı		240
Elekne		300
Bakırlı		240
Lefken		180
Hacılı		300
Çay		420
		Yekûn Senevî Kuruş 2340

KAZA-İ İSTEFAN

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Zerze	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	400
Yukarı		300
Sakara		500
Kuzsökö		400
Seki		420
Ortalık		420
Eynan		300

Alagüneş	240
Zaviye	300
Reâyâ-i Kocabaşı	180
Yekûn Senevî Kuruş 3860	

KAZA-İ GÖKÇEAĞAÇ

Divân	Muhtar	Senevî Maaş (Kuruş)
Sarıalan	(Muhtar isimleri silik olduğundan okunamadı)	300
Çamdar (Cimdar)		180
Çakırçay		240
Yağun		300
Eğmeağaç		240
Erikli		240
Geymene		240
Uzunçay		180
İnaltı		240
Küreçayı		400
Kayabaşı		240
Kavak		240
		Yekûn Senevî Kuruş 3040

Meclis: 56/15

Kurâ ve kasabâtta olan muhtarâna senevî tahsisi irade-i seniyye-i hazreti mülûkâne iktizasından olduğundan beher muhtar ve kocabaşılara beşyüz kuruştan bin kuruşa kadar karyesinin cesametine ve masâlihının kesretine göre maaşlarının meclisçe müzakere ve tertibi bâbında şerefvürûd eden fermân-ı sâmi-i hazreti vekaletpenâhi mazmûn-i münifi üzere husus-i mezkûr Küre-i Nühas Meclisinde müzakere olunmuş ve bu havali kurâları ekseri dağınık ve iki üçer menzilden ibaret olduğundan kadimden iktizasına göre iki üç karyeyi birleştirerek birer divan tesmiye olunduğuna ve bu

divanlarda dahi kalabalık olanları nâdir idüğünden ve beşer yüz kuruş ile bin kuruş raddelerinde maaş tahsis olunmak lazım gelse Küre-i Nühas Muhassıllığı dahilinde olan kazalara senevî ikiyüz bin kuruşa yakın akçe ita olunmak iktiza edeceğine mebni sıyânet-i mîrî farızasına riayetle her bir divânın hâl ve cesametine ve beher divanda bulunan ikişer nefer muhtarandan hangisi ise diğerinden sarfınazar ile intihab olunan bir neferinin kadrine göre senevî yüzyirmi kuruştan bin kuruşa kadar maaşlarının tertibi hususunda karar verilmiş olduğundan tanzim olunan defter zeyline bu vecihle şerh ve temhir olunmuştur.

Kâtib-i Meclis-i Küre-i Nühas	Müfti-i Küre-i Nühas	Hakim-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas	Muhassıl-ı Küre-i Nühas	
Mühür	Mühür	
Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür	Mühür	Mühür
Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas	Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas	
Mühür	Mühür	

29

Ginolu Kazası'na Dâir Müzakere

Ginolu Kazası sakinlerinden Kalaycıoğlu demekle ma'ruf Mehmet nam katil sınır iddiasıyla karındaşı Salih'in başını darb ederek merkûm Mehmet'i Ginolu Meclisinde habse ilga etmişler ise de merkûm hapisten bir takrib firar etmiş olduğuna ve madrub-i merkûm dahi eser-i darbtan vefat eylemiş idüğüne binaen kaza-i mezkûr tarafından keyfiyet işbu i'lâm ile meclis-i kebire inhâ olunmuş ve meclis-i kebirden dahi keyfiyet cestecû olunarak kâtil-i merkûm sahih hapisten firar eylediği tebeyyün etmekten nâşi taht-ı muhassıllıkta olan kazalar meclis-i kebirden taharri kılınmakla merkûm Hoşalay Kazası'nda Zarbana Divânında bulunarak ahz ve girift ve Küre-i Nühas'a celb ile habse ilga (s. 24) olunmuş ve merkumun hakkında ne vecihle muamele olunmak icab

edeceği Dersaadet'ten istizana mütevakıf bulunmuş idüğünden ol vecihle meclisçe Dersaadet'ten istizana karar verilmiştir.

Kâtib-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Müfti-i Küre-i Nühas

Mühür

Hakim-i Küre-i Nühas

Mühür

Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas

Mühür

Muhassıl-ı Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas

Mühür

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas

Mühür

Meclis: 56/21

30

Meclise Dair Müzakere

Bilcümle câ-yi muhassıllıkta tesis olunan mecâlis haftada iki üç gün vakit tahsisisiyle umûr-i vâkıa rû'yet olunmak Tanzimat-ı Hayriye iktiza-i mehâsin ibtigâsından ve talimatnâme-i hümayun muktezasından ise de Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut olan kazaların kesret ve teşâtî cihetiyle hususât-ı lâzımenin gereği gibi hüsnü hâline ifrâğı icrasına kadar iktiza ettikçe iki günde bir ve belki beher gün meclis akd olunarak vâki olan hususât rû'yet olunmakta olduğuna binaen Küre-i Nühas Meclis-i Kebirinde şimdiye kadar vakit tayin olunamamış ve lutf-i bârî ve eser-i teveccühât-ı hazreti şehriyâriyle bu günler cemi masâlih yoluna girmiş ve sırasını bulmuş olduğundan irade-i seniyye veçhile meclise vakit tahsis olunması lâzım gelmiş olmağla ol vecihle her haftanın Cumartesi ve Cihârşenbe ve Pençşenbe günleri akd-i meclis olunarak vuku bulan masâlih eyyâm-ı mezurda rû'yet olunması ve sür'at-i rû'yeti lâzımeden

olan bazı husus vukuunda iktizasına göre aralıkta bir meclis dahi yapılması bil'müzakere meclisçe karargîr olmuştur

Kâtib-i Meclis-i Küre-i Nühas Müfti-i Küre-i Nühas Hakim-i Küre-i Nühas
Mühür Mühür Mühür

Miralay-ı Zabtiye-i Küre-i Nühas Muhassıl-ı Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür Mühür Mühür

Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas Aza-i Meclis-i Küre-i Nühas
Mühür Mühür Mühür

Kâtib-i Emlâk-i Küre-i Nühas
Mühür

31

Küre-i Nühas Muhassılının Meclise Takrîri

Hoşalay Kazasını yedd-i tagallüblerine alarak bir müddetten berü ister ise tâat istemedikleri surette muhalefet etmekte olan Derbederoğlu Bilal ve Hacıibrahimoğlu Ali Bey nâmân kimesneler öteden berü birbirleriyle hadd ü maan olduklarına ve bu kaza-i mezkûrun birer tarafını kendilerine musahhar edüp ...zuamâ-i bîçare fukaraya etmedikleri zulüm ve taaddi kalmadığına binaen evveleminde bunlara âher muamele olunsa haksızlık meclis tarafında olacağından hem merâm-ı seniyyeyi halelden ve hem de kaza-i mezkûru fesad tekevvününden vikayeten merkûm Bilal muhassıl vekili nasb olunmak ve Ali Bey dahi zâbit vekili olmak üzere vesâyâ-yi lâzıme ile beraber merkûm Bilal'e ifade ve teklif kılınmış ise de Ali Bey istemezler kaza fesâda varır deyü mumânaat etmiş ve kendi taraftarlarından maâdâ Hoşalay Meclisine her kim intihâb olunsa birer bahane ile def' edip tarafları olan kisânı haber vererek ve belki ıslah olubta Tanzimat-ı Hayriye usûl-i mehasenet-şümûlü iktizasınca hareket ederse kaza-i mezkûr zahmetsizce yola girmiş bulunur mutâlebesine mebni istid'alarına dahi mümâşât olunarak meclisten gönderilmiş idi. Ali Bey dahi celb olunarak mecliste taltif

olunmuş olup ancak bunların mâder-zâd olan uygunsuzluğu cihetiyle muahheren (s. 25) Bilal fukarayı idlale teşebbüs edip bîçare fukara ale'l-hesabı nasıl verebileceksiniz ve bu kadar tekâlîf altından ne vecihle kalkacaksınız yollu fesadâdına harekete başladığından ve Ali Bey dahi Tanzimat-ı Hayriyeye münafı bazı kelimât-ı nâsezâ tefevvuh ederek bir iki gün Küre-i Nühas'ta arâm ve ba'dehü bilâ-istizan karyesine savuşmuş olduğundan ol vakit meclisçe bunların keyfiyetleri dermeyer olunmuş ve merkûm Ali Bey ile Bilal'in Hoşalay Kazasın'dan def'-i vücutları icra olunmadıkça kaza-i mezkûr bir vecihle zabt ve rabt olunamayacağına meclisçe karar verilmiş olup bunların suret-i celbleri dahi müzakere ve icra kılınmış olmağla mukaddemce Bilal ve muahheren Ali Bey bir suretle celb ve habs olunarak keyfiyet meclisçe Dersaâdet'e inhâ olunmak üzere bulunmuş ise de Ali Bey'in hapisten ıtlâkını bazı Hoşalaylılar istid'a eder olduklarına ve azadan Numan Ağa dahi tev'emen istek eder bulunduğu ve bu cihetle mukaddemki müzakere-i mecliste bulunmadığını beyan eder olduğuna binaen Ali Bey'in farazâ ıtlâkını şimdi münasip görerek merkûm hanesinde kendi haliyle ikamet edeceğine ve hasbe'l-icab meclisten istenildiği vakit kalkıp geleceğine Numan Ağa kefil bulabiliyor mu? Merkûm bu tarafta kendisi mahbesde iken adamlarının akçe tahsili için fukaraya etmedikleri zulüm ve rencide kalmadığından fukara tarafından geçen gün arzıhal takdimiyle tazallüm-i hâl olunmuştu maa hâzâ tahsil etmekte olduğu akçe nasıl akçedir? Eğer bakâyâ ise onun tahsilini kendisine kim havale etmiştir? Velhasıl merkûm Bilal âcilen def'i lazım bir adam ise Ali Bey dahi ona mümâsil bir kimesne olduğu delalet-i akliye ve nakliye ile sabittir hususiyle bir kimseye himaye ve gadr etmemek üzere cümlemiz tahlif olunmuştuk bu dahi böyle iken Ali Bey'in ıtlakında devletçe ve memleketçe muhsinât var ise veyahut hapsi gadri müeddi olmuş ise veya bir kimesnenin ırz ve nefsanियeti için ise bilâ ketm ve ihfa ifade ve beyan olunsun.

1

Azadan Mehmet Bey'in Takrîrî

Merkûmlar onbeş seneden berü ...olarak kaza-i mezkûru daima ifsâd eder oldukları bedihi olan keyfiyâtta ...ve tahliflere ittibâen fesâd eden adam karındaşım olsa dahi istima' ettiğim saatte meclise haber vermek üzerime farz olmağla merkumların dahi her vecihle fâsit kimesneler olduğunu bendeniz binnefs ra'nen bilirim deyü ifade eder.

2

Azadan Numan Ağa'nın Takrîrî

Ali Bey'in fena adam olduğu mukaddem malum ise de kaza-i mezkûr ahalisinin bu babta olan ricalarını meclise ifade ettim ve kaza-i mezkûr ahalisinin ifadelerine mebni merkûm hapisten ihraç olunarak gönderildiği surette şayet uygunsuz bir hareket edipte liecli'l-muhakeme meclisten istenilse gelmeyeceği dahi meczumdur. Bu vecihle merkumların halâsı bendenize elzem bir keyfiyet olmayıp eğer bir vecihle ifadede kusur etmiş isem elyevm bilmeyerek olduğundan bundan böyle tevbe olsun kimesneyi rica etmeyem deyü ifade eder.

3

Azadan Mahmut Ağa'nın Takrîrî

Merkumlar filhakika benim unfuvân-ı sabâvetimden berü muhib ve dostum ise de merkumlardan şimdiye kadar işe yarar bir hareket görmedim ve gördüğüm hareketleri daima fesat ve ıdlâl olduğunu ra'nen bilirim deyü ifade eder.

Meclis: 56/22

4

Bu Babta Müzakere-i Meclis

Çünkü merkumların kaza-i mezkûrdan def'iyle masâlih-i fukara ve umûr-i mühimme-i devlet-i Aliyye hüsnü suret bulacağı meclisçe münasip mutalaa olduğundan ol vecihle celb ve hapse ilgâ olunmuş ve merkûm Bilal'in bir vecihle tahliye-i sebîli caiz olmayacağı misillü Ali Bey'in dahi itlâkında devletçe ve raiyyetçe bir muhasenât bulunmayıp uygunsuz bir hâlât olacağı ve bu adama (s. 26) kimesnenin bir nefsanियeti olmayıp ancak maksûd-i kaza-i mezkûrun öteden berü derkâr olan ifsâdını bertaraf ederek umûr-i mühimme-i seniyyeyi halelden vikâye demek olduğu takdirce bu babta hapsinde dahi bir gadr bulunmadığı ve merkumun hapsi mücerred masâlih-i seniyyeyi intizamdan neş'et eylediği cihetleri meclisçe etrafiyla müzakere olunmuş ve bunların bir vecihle memleketlerine ayak basmaları tecviz olunur maaddan bulunmamış olduğu hususuna bil'ittifak karar verilmiş olmağla merkumların ceza kanunnâmesi mantûkunca icra-i te'diblerine hükmolunarak diğer mazbata-i mahsus ile mahalline inhâ olunmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

5

Merkûmların Cezanâmeye Tatbiken Müzakere-i Te'dibleri

Hoşalay Kazası'nda bir meclis tesisiyle evveleminde meclis-i mezkûra muhassıl vekili nasb olunan Hoşalay Kazası'ndan Derbederoğlu Bilal mâder-zâd olan temelin behramlığını icraya götürüp kendi icra-yi sadakattan maâdâ bir şey gözetmediğinden ve Hukuk Talimatnâme-i Hümâyunu usulü meclise dahi riayet etmediğinden başka fukarayı bazı vahşetâmez sözler ile yani bîçare fukara siz bu ale'l-hesabı nasıl verebileceksiniz yollu suret-i haktan kelimât-ı nâsezâ ile reâyâyı ıdlal sevdasında olduğundan 23 rakamıyla mukayyed olan mazbata-i müzekkerede muharrer olduğu veçhile merkûmun ve diğer buna mümasil olup kaza-i mezkûrun bir tarafını kendüye musahhar ederek enva- mezâlim ve taaddi ile berâyâyı bîhuzur eden Hacıibrahimoğlu Ali Bey nam müfsidin kaza-i mezkûreden birer ikişer sene teb'idleri husul-pezîr olmadıkça ahali-i raiyyet müsterih olamayacaklarına ve Tanzimat-ı Hayriye kemâ hüve hakkihâ kaza-i mezkûrede icra kılınamayacağına binaen ol vecihle merkumların tard ve teb'idlerine karar verilmiş ve merkumlar her çend ele girer makule değiller ise de sâye-i kudret-vâye-i hazreti şâhâne evzâ himmetle ikisi birden celb ve hapse ilga olunmuş olduğundan merkumların hakkında ne vecihle muamele olunması bu defa Küre-i Nühas Meclisinde bilmüzakere cümle ibadullah haklarında mahz-ı hayır ve menfaat olmak üzere bu defa şeref-vürûd eden Ceza Kanunnâme-i Hümâyununun ikinci faslının birinci maddesinde muharrer olduğu veçhile merkumlar kavlen ifsâd-ı nâsa teşebbüs etmiş ve bu keyfiyetleri serian istima' olunamayipta arası uzamış olsa madde tesis olan fiilen dahi icrâ-yi fesâda mütecâsir olacakları ve maazallah-i Teâlâ ol vakit ahz ve girifte niyet olunsa Ceza Kanunnâme-i Hümâyununun dokuzuncu faslının üçüncü maddesinin fıkra-i sâniyesine dahi cesaret edecekleri vâzıh bulunmuş idüğüne ve -Rabbimiz Teâlâ cihan durdukça pâdişâhımızı serîr-i şevketmîr-i mülûkânelerinde daim ve berkarar eylesün âmin- bu misillü mâil-i fesâd olan ve ezcümle fesâdının semeresi müşahade kılınan bedbahtlar Tanzimat-ı Hayriye usûl-i adalet-şümûlü her bir ahad-ı raiyyetin gereği gibi malumu oluncaya değin oldukları mahalden teb'idleri pek çok faideyi mündemiç olacağına binaen merkumlar ber mukteza-i kanun-i ceza ikişer sene müddet için vaz'ı kürek olmak üzere kayd ve bend ile Dersaadet'e irsâl olunması

hususu bitteemmül karargâr olmuş idüğünden keyfiyetin Kastamonu Sancağı Zabtiye Vekili Mirliva Devletlü Halim Paşa Hazretlerine mazbata-i müfide-i mahsusa ile inhâ olunmasına karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

(s. 27)

32

Takrîr-i Reis-i Meclis-i Küre-i Nühas

Hoşalay Kazası'na muhassıl vekili tayin olunan Derbederoğlu Bilal Bey'in bundan böyle hüsnü hareket eder me'mul olunmuş ise de merkûm Bilal'ın mâye-i asliyesinde olan fesâd ve tahrikten ve hıyanet-i cibiliyesinden vazgeçmeyip sûret-i haktan ahaliye envaı fesâdı talim etmekte olduğu tahkik olunarak yirmiüçüncü rakamıyla mukayyed olan mazbata-i meclis veçhiyle muhassıl vekâletinden azl ve bütün bütün kazadan tard olunmasına karar verilmiş olduğundan merkûm sâye-i kudretvâye-i şâhânedede bir takrib ile celb olunup hapse ilga ve Ceza Kanunnâmesi mucibince te'dibi hakkında verilen kararı mübeyyin mazbatası umûr-i zabtiye vekili tarafına ba's ve isrâ ve kaza-i mezkûrun fesâd ve idlalden tasfiye dahi icra kılınmış olduğundan artık mukademki meclisin tağyiri lazım gelmiş olmağla Hoşalay ahalisinden veyahut sâireden muhassıl vekili ve zâbit olarak kimlerin ve aza olmak üzere memleketliden kimlerin tayini tensib olunur

Müzakere-i Meclis

Mukaddem Cide Kazası'na âherden iki kimesnenin muhassıl ve zabtiye vekili nasb ve tayin olunması tensib olunarak Hoşalaylı Abdi Ağa muhassıl ve Eflânili Mehmet Ağa zabtiye vekili olarak tayin olunmuş ise de kaza-i mezkûr ahalisi merkumları istemeyiz diyerek bir takım ıdlal vâki olmuş olup Hoşalay Kazası'na dahi âherden kimesne muhassıl ve zabtiye vekili nasb olursa kaza-i mezkûr ahalisi olan mâil-i fesâd olduğundan Cide Kazası ahalisi gibi mütereddidâne harekete cesaret edecekleri maznûn bulunmuş olmağla kaza-i mezkûrun vücûhundan ve hanedanından bir münasip kimesne muhassıl vekili ve yine içlerinden zâbit ve aza tayin olunmak icab eder olduğu meclisçe mutalaa olunmuştur.

Meclis: 56/23

Tayin-i Meclis

Bu surette mukaddemki meclise zabtiye vekili tayin olunan Emirzâde Yakup Ağa kaza-i mezkûrun hanedanından olup bundan fazla okuyup yazmakta dahi malumâtı ve ezher cihet ehli ırz ve edîb ve âkil idüğü cümlelerin malumu olduğundan mumaileyhin kaza-i mezkûra muhassıl vekili ve yine kaza-i mezkûr hanedanından Emiroğlu Ali Bey zâbit vekili olarak vücûhundan Abdullah Oğlu Mehmet Ağa ve Kayakadioğlu Ahmet Ağa nâmân kimesneler dahi meclise aza nasb ve tayin olunması hususu meclisçe karargâr olduğundan ol vecihle icra olunmuş ve kaza-i mezkûrede naib bulunan Rumelili Ömer Efendi dahi kabiliyetli bir adam idüğü lede'l-imtihan zâhir ve nümâyân olarak niyabet müraselesi dahi ğurre-i rebülevvelnden itibaren efendi-i mumaileyhe ita ve irsal kılınmış olduğundan keyfiyet mazbata-i müfide-i mahsus ile derbâr-ı şevketkarara arz olunmasına dahi karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/24

33

Asâkire Dair Müzakere

Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazalara tesis olunan meclis ile meclis-i kebirde istihdamı lazım gelen zabtiye neferâtının miktarı mukaddem müzakere ve tertip kılınmış ve asâkir-i mezkûrun künye defterlerini Kastamonu zabtiye memuru Devletlü Halim Paşa hazretleri matlub ve isti'cal eder bulunmuş ise de halbuki meclis-i sâire ile meclis-i kebirde tertip olunan (s. 28) neferât henüz reside-i hitâm olmadığına ve Küre Muhassıllığı makarr-ı vali bir mahal olmayıp a'yân ile idare olageldiği ve a'yanın dahi istihdam olduğu sekbanlar kendi hizmetkârıyla bazı çiftçi makulelerinden olduklarına binaen a'yanlık hususu lağv olunduğundan ol makule asâkir hanelerine perakende olmuş ve Küre-i Nühas Kazası dahi kezalik ol vecihle olup yerli neferâtı denilen kimesneden bir nefer adam mevcut bulunmamış olduğundan tahrîr olunmakta

olan asâkir şuradan buradan mahsus kağıtlar yazılarak celb olunmakta ve elyevm meclis-i kebirin neferâtı tekml olamadığından fazla mecâlis-i sâirenin dahi tertip olunan asâkirinden hâlâ üçer dörder nefer noksanları olup bu babta cebren asâkir tahrîr ettirmek dahi münâfi-i kanun ve muğâyir-i talimatnâme-i hümâyun idüğünden elhâleti hâzihi tahrîr olunmakta olan asâkirin defteri bil'irsâl ba'dehü küsurunun dahi muahheren gönderilmesi müşarünileyh hazretleri tarafından istihsan buyurulur ise ol vecihle icra veyahut bir mâh kadar müsaade buyurularak ol vecihle cümlesinin birden künye defterinin irsâline mübaderet olunacağı rûşenâ olmağla keyfiyet ol vecihle taraf-ı müşarünileyhe inhâ kılınmak meclisçe münasip görülmüştür.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

34

Misafirhâne ve Menzil Kirasına Dair Müzakere-i Meclis

Kira ve misafirhane talimâtına dair 21 Safer 54 tarihiyle müverrah olup 23 Rebiülevvel 54 tarihinde Küre-i Nühas Meclisine şerefvürûd eden devletlü maliye nazırı efendi hazretlerinin bir kıta emirnâme-i smiyelerinde münderiç suret-i irade-i seniyye ve keyfiyât-ı sâire Küre-i Nühas Meclisinde mutalaa ve tetkik olunmuş ve kirahaneye gelecek yolcuların bilmusâvât saat başına ikişer kuruş bargir ücretleri alınarak irkâb ve irsâl hususuna teşebbüs olunmak ve misafirhanede müteaddid odalar olup gelen misafirin hâl ve itibarına göre münasip odaya indirilerek her ne isterler ise râyic-i belde üzere akçesiyle it'am ve ikram kılınmak ve bu usul-i ücret fukara-i dervişân haklarında câri olmayıp onlar misafirhaneye sığınırılar ise sâyi kudretvâye-i hazreti mülûkânede bir akçe talep olunmayıp han ve kahvehanelere kondukları surette dahi bu muamele-i sâbıkası icra olunmak lâzımeden olduğu anlaşılmış olmağla keyfiyet lede'l-müzakere Küre-i Nühas ve tevabii olan kazalar cadde olmamak münasebetiyle bu havalice yolcu iki mâhta bir tesadüf edeceği derkâr ve ber mukteza-i talimnâme-i hümâyun Mart dühûlünde tahsis olunan misafirhaneye memur olan adamın ifadesine ve cümlemizin malumâtımız olduğuna nazaran fakat zabtiye vekili devletlü Halim Paşa ile beraber gelen çend nefer süvariden maâdâ üç mâhtan berü kimesnenin geldiği ve hasbe'l-icab Kastamonu'dan vürûd eden süvari ve piyade asâkir dahi misafirhanede niçin masârif edelim diyerek kahvelerde beytutet edegeldikleri aşikâr ve menzil bargiri ise hiç iktiza

etmeyip fakat Küre'den bir âherine irsâlinde muktezi olursa da onun için hayvan beslemek dahi külli ziyarı müeddi olacağı bedîdâr olmağla bu surette şimdiye kadar vâki olan idareimiz misillü bundan böyle dahi fakat bir misafirhane bulunmak ve gelen adam isterse misafirhaneye indirilmek üzere Küre-i Nühas Kasabası'na senevî maaş-ı mülûkâne ile tayin olunan muhtarın hanesi misafirhane ve kendisi misafir müdürü bulunmak ve menzil bargiri icabında yerlinin bargirine mukteza-i irade-i seniyye saat başına ikişer kuruş verildiği takdirce herkes memnunen (s. 29) hayvanını vereceği ve sâir kazalarda dahi birer misafir odası tertip olunarak onlarda dahi bu usulün icra ettirilmesi ve aceze ve fukara-i dervişân dahi sâye-i merhametvâye-i hazreti şâhânede muamele-i sâbika icra olunacağı ecilden masârıf-i zâide olmayarak bu vecihle idare olunacağı hususuna karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/25

35

Azdavay Kazası'ndan zina töhmetiyle gelmiş olan bir nefer kimesnenin meclisçe taşlıktaki işgâl olunması karargâr olarak ol vecihle müstahdem iken memurunun adem-i dikkati sebebiyle taşlıktan firar etmekten nâşi bu misillü diğer memurların memuriyetlerine dikkat eylemeleri için merkûmun terbiye olunması lâzımeden idüğünden firarî merkumun taharri olunmasına ve firar ettiren memurun beş gün hapisle terbiye olunması hususuna meclisçe karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/27

36

Azdavay Kazası'nda Çend Şakînin Ahz ve Girifti Zımnında Müzakere

Azdavay Meclisinin işbu mazbatası Küre-i Nühas Meclisinde mutalaa olunmuş ve o vecihle merkumların ahz ve girifti lazım gelmiş olup Küre-i Nühas Meclis-i Kebiri

Çavuşlarından Mehmet Çavuş merkumların ahz ve giriftine meclisçe memur kılınmış olmağla çavuş merkûm işbu mazbata ile Azdavay Meclisine vürûdunda merkumların ahz ve girifti için kaç nefer adam iktiza eder ise Azdavay Meclisinin zabtiye neferâtından muktezi olan neferâtı çavuş-i merkûma terfîk ve merkumların ahz ve giriftine tesvîk olunması meclisçe karargîr olmuştur.

Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza Kâtib-i Emlâk
M ü h ü r l e r

37

Ginolu Ahalsinden İki Nefer tezkeresizlerin Habse İlgasıyla Ginolu Tarafından Gelen Kefaletnâme Mucibince Merkumların Tahliyesine Müzakere

Merkûm âdemler bilâ tezkere Kastamonu'da bulunup bu taraf gelmiş gelmiş olduklarından müddet-i hapisleri yedi sekiz günü tecavüz etmiş olmağla terbiyeleri icra olunmuş olduğuna ve kazası tarafından dahi hüsnü hallerine şehadet olunarak şefaât olunduğuna binaen bundan böyle bilâ tezkere gezmeleri hususu tenbih olunarak sebilleri tahliye ve memleketlerine iade olunmasına bâ müzekkere karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

(s. 30)

Meclis:56/28

38

Devrekâni Meclisinden Gelen Mazbataya Dair Müzakere

Devrekâni Meclisinin işbu mazbatası meclis-i kebirde rü'yet olunması ve elli ve ellibir ve elliiki ve elliüç senelerinin nısıf ve ellidört senesinin tekmiil hasılâtı cânib-i mîrînin olduğu tahakkuk etmiş olmağla zikr olunan senelerin nısıf hasılâtı hatun-i merkûmeden ve ellidört senesinin tekmiil hasılâtı sene-i sâbıkta tevliyet-i mezkûreyi

ta'sir eden Devrekâni Kazası'nın sâbık a'yânı Mehmet Bey'den tahsil olunması meclisçe mutalaa olunmuştur.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

Meclis:56/29

39

Yirmiüçüncü Rakamla Mukayyed Olan Müzakerenin İcra-i İktizası Müzakeresidir Hoşalay Kazalı Bilal ve Ali Bey'in fesâda tasaddi ettikleri cihetle iki sene müddet için vaz'ı kürek olunmak üzere Dersaadet'e irsâlleri Küre-i Nühas Meclisince karargâr olarak mazbatası Kastamonu Sancağı'nda zabtiye vekili Devletlü Liva Paşa hazretlerine irsâl olunmuş ise de merkurmlar hapishanede iken dahi Hoşalay Kazası'nı fesâda teşebbüs etmiş olduklarına ve merkurmların Küre-i Nühas Meclisinde ibkâları Hoşalay Kazası'nın kurbiyeti mûlabesesiyle caiz olmayacağı mutalaasına binaen Dersaadet'e irsâllerine kadar tahfiz ve takyid-i lâzıme icra buyurulmak ve merkurmlar firar ederler ise ele girmeyeceklerinden maâdâ Hoşalay ve civarı kazaları hüsnü idareden kalacağından bu keyfiyete dahi layıkıyla himmet olunmak üzere merkurmların Kastamonu tarafına irsâl olunmalarına bittezkere karar verilmiş olmağla ol vecihle yanlarına asâkir terfikiyle ve işbu meclis mazbatasıyla irsâl olunmuştur.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

Meclis: 56/15

40

Devrekâni Meclisinin işbu inhâsı meclis-i kebirde mutalaa olunarak merkûmun sabıkasına mebni kırkbeş gün maden-i hümayun taşlığında işgâl olunması meclisçe müzakere ve karargâr olmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza

(s. 31)

41

Takrîr-i Muhassıl ve Reis-i Meclis-i Küre

Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazalardan ellibeş senesine mahsuben Tophane-i Âmireye müretteb olan top tahtalarının sür'at-i irsâli hususunu hâlâ Kastamonu Sancağı'nın zabtiye vekili Devletlü Halim Paşa Hazretleri bu defa isti'cal buyurmuş ve taht-ı muhassıllıkta olan sevâhil kazaları iskelelerinde bulunan elvâh-ı şâhâne için her bir kazada taharri etmiş olduğuna nazaran sene-i mezkûra mahsuben müretteb olan top tahtalarının birisi kat' ve tenzil olunmamış olup fakat elliüç senesinin mürettebâtından olan elvahtan Ayandon İskelesinde yirmidört kıta elvâh mevcut ise de sene-i mezkûrun elvâhı afv olunmuş idüğüne ve nev-resm kızaklık olmayıp kadim elvâh olduğuna binaen onun da bilâ istizan irsâli bir nevi hamâkatı mucib olacağından bu surette demek oluyor ki müretteb olan dörtyüzelli kıta nev-resm top kundaklığın bir tanesi kesilmemiş mezkûr kundaklığın kat'ı hususuna teveccühle hareket olunmak lazım gelir ise dermeyân ve müzakere olunmak lazım gelmiştir.

Meclis: 56/25

Müzakere-i Meclis

Muhassıllık-i mezkûra tâbi sevâhil kazalarından ellibeş senesine mahsuben Tophane-i Âmireye müretteb olan dörtyüz elli kıta top tahtası kat'ı ve iskelelerine tenzil olunmuş olduğu halde müşarünileyh hazretlerinin emir ve iradeleri vechiyle elvâh-ı mezkûr elhâleti hâzihi yerli yerinden kat' ve tenzil ve Dersaadet'e irsâl olunmak lazım gelse elvâh-ı mezkûrun kat'ı zamanı erbaîn içinde olup bu vakitler kat' ettirilmesi muğâyir-i usul idüğünden Tophane-i Âmirede şâyân-ı kabul olmayıp yine geriye red edileceklerine binaen eğer müretteb-i mezkûrun kat'ına irade-i seniyye taalluk eder ve ne vakit olursa olsun kat' ve irsâl kılınsın yollu emir ve irade buyurulur ise vürûd edecek iradenâme mecliste müzakere olmak üzere ahz ve hıfz olunarak ba'dehü husus-ı mezkûrun icrası lazım geleceği bilmüzakere tensib olunmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

42

Takrîr-i Muhassıl ve Reis-i Meclis

Ayandon Meclisine rabt olunan Gökçeâğaç Kazası Ayandon ve İstefan kazalarına sekiz saat mesafede vâki olduğundan umûr-i kaza vaktiyle rû'yet olunamayıp ekser masâlih kesb-i tehir etmekte olduğundan umûr ve hususun ta'vikten istihlâsı için kaza-i mezkûra müstakil bir meclis tesis olunmak lazım gelir buna bir muhassıl ve birkaç nefer süvari asker ve bir imam ve bir muhtar tayiniyle Ayandon Meclisinden müfrez bir küçük meclis tertip olunarak masâlih-i lâzımelerinde yine Ayandon Meclisine müracaat olunması tensib olunur ne vecihle ise husus-i mezkûr etrafıyla müzakere olunsun.

Meclis: 56/26

Müzakere-i Meclis

Vâkıâ kaza-i mezkûr Boyabat'ın bir nahiyesi makamında ufak bir mahal olarak Ayandon ve İstefan Boyabat'tan karîb ve karyeleri Ayandon nahiyesi olan Akkaya Kazası'na muhtelit ise de baidce olduğundan umûr ve hususu vaktiyle rû'yet olunamayıp ancak kaza-i mezkûra ayrıca bir meclis tesis olunmak lazım gelse beyhûde masraf-ı kesireyi mucib olacağına ve sıyanet-i mîrî cümlemin üzerine farizadan idüğüne binaen kaza-i mezkûr hanedânından olup Ayandon Meclisine aza tayin olunan Çorbacızâde Ali Bey üç dört yüz kuruş mâhiye ile muhassıl vekili yollu memur (s. 32) olmak ve dört nefer süvari asker ve yüzer kuruş mâhiye ile bir muhtar ve bir imam tayin kılınmak ve masâlih-i lâzımelerini Ayandon Meclisine ifade eylemek üzere Ayandon Meclisinden müfrez küçük bir meclis tertip kılınmak hususu meclisçe tensib olunmuş ve Ayandon Meclisinin münhal olan azalığına dahi Akkaya hanedânından Emiroğlu Mustafa Ağa'nın tayin olunması münasip görülmüş olmağla ol vecihle icrasına karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis:56/27

43

İnebolu Nahiyesi'ne tâbi Telye Divanı'nın muhtar-ı evveli ve muhtar-ı sâîsi tahrîr-i emlak ve nüfus madde-i hayriyesinde ikisi birden birer nefer oğullarını nüfus ceridesine tahrîr ettirmeyip ketm ve ihfa etmeleriyle keyfiyet onsekiz gün sonra istima' olunarak merkurmlar celb olunup keyfiyet-i mezkûr istintak olundukta bir takım makâl-i nâ-becâ etmişler olmakla ibret-i li'ssâirin kırkbeş gün Küre-i Nühas madeni taşlığında işgâl olunmaları hususuna meclisçe karar verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

44

Takrîr-i Muhassıl ve Reis-i Meclis

Cide Kazası A'yânı Hasançelebioğlu Hasan Bey'in ahali ile beyinlerinde olan muhasebelerinin mukaddema mecliste infisalinden sonra ahali içlerinden kimesneyi istemeyip meclis tarafından başka kimesnenin irsâlini istid'a etmiş olduklarından 19 rakamıyla mukayyed olan müzakere-i meclis mazbatası mucibince Hoşalaylı Abdi Ağa muhassıl ve Eflânili Mehmet Ağa zâabit vekili olmak ve Cideliden Sarıkadzâde Hasan Ağalar dahi bi'l-intihab aza bulunmak üzere karar verilip merkurmlar ale'l-hesap defterleriyle kaza-i mezkûreye irsâl olunmuştu. Kaza-i mezkûr ihtiyarlarından Hocaoglu Mehmet ve Arslanoğlu Ahmet ve sâbık nâib ve Karabacak Yusuf ve Kalaycı ve Kalyoncu nâmûn müfsidler mutad oldukları fesat ve tahriki icraya cesaret ederek meclis-i mezkûr memurlarını istemeyiz ve ale'l-hesabın fermanı yoktur, vermeyiz ve benzer yollu Cide Nahiyesi ahalisini idlal ederek bir takım eşhâsı başına biriktirmiş ve kaza-i mezkûrun sâir nahiyelerine dahi adamlar tefrik ederek onları da ifsâd dâyesine teşebbüs eylemiş olduklarına ve meclisin olduğu mahalle başında olan bir alay etrâk ile gelip zabtiye vekiliyle azaları ve merkurmlara tahsis olunan konak camını darb ve bizler içlerimizden adam olmadıkça sâirlerini istemeyiz deyü bunların avdetlerini işrâb ettiklerinden meclis memurları dahi bırakıp Küre-i Nühas'a azimet etmiş ve

merkumların ahz ve girifti ol vakit yine meclisçe (s. 33) bilmüzakere Hasançelebizâde Hasan Bey'e havale ve iş'ar olunmuş ve mîr-i merkûma kuvvet-i zahr olmak ve nefsâniyete sülûk etmemek niyetiyle zâbitânıyla beraber bir onbaşı takımı asker dahi irsâl kılınmıştı ancak muhrik-i merkumların ettikleri hıyanetten hânif olarak haklarında gadab-ı şâhânenin zuhura geleceğini bildiklerinden maiyetlerine seksener yüzer müsellaah adam uydurup öylece geşt ü güzâr ettiklerine binaen üzerlerine varılıp ahz ve giriftleri çaresine bakmak üzere oldukları halde bu defa Hoşalay ve Cide kazaları tahrirlerine Cide cümlesine bahren vüsûlde ahali yine ol halde müşahede olunduğundan cümlesi içtima ettirilmiş ise de muharrik-i merkumlar benim ol tarafa vusûlümü istima' ettikleri gibi dağlara savuşmuş olduklarından fakat ahali celb olunarak sebep-i içtimaları tecahülâne istintak olunmuş ve mukaddemki hıyanetlerinden dahi sual kılınmış ise de cümlesini inkâr ederek Hasançelebizâde'de olan alacaklarından dolayı dürûğâmiz kelimalar bahs eder oldukları cihetle her vecihle istimâlet verilerek Hocaoglu vesâir avanelerini alıp ferdası Gideros'a gelmeleri ahali-i merkumûna te'kid olunarak oradan Gideros'a gidilmiş ve ferdası merkumlar ihanete hânif medlûlünce sade rençber takımıyla sâbık nâib ve Ormanoğlu nam fesedeleri göndermiş olduklarından merkûm Ormanoğlu Ahmet ve sâbık nâib hapis ve Küre-i Nühas'a gönderilmek üzere iken fukaranın içlerinde gizli müsellaah adamlar olup bir tanesi giderse cümlesi birden kırılıncaya kadar çabalayacaklarını ahd ü misak ettikleri tahkik olunduğundan tecessüs olunup onbeş kadar müsellaah adam bulunmakla bunlar dahi şamatasızca ahz ve girift ve cümlesi birden Küre-i Nühas'a irsal olunmuş ve sâir beşyüzden mütecaviz fukara ve rençberin Hocaoglu'nun ve avanelerinin semtine uğramamaya ve içlerine koymamaya ve bundan böyle hilaf-ı irade-i seniyye cumhûr etmemeye yemin ve şart verilmiş ve muhassıl vekili olmak üzere kimi isrersiniz deyü sual olunup padişahın bundan sonra bir kuru değneğine dahi itaat ederiz, bizi baştan çıkaran Allah'tan bulsun demiş olmalarıyla Hasan Bey'in muhassıl vekili olması meclisten münasip görülürse kabul eder misiniz deyü sual olundukta bunlar bizim kilerimizdir bizler hâlâ açlıktan kırılmak derecesinde iken böyle vakitte bile bizden zahire mutâlebesine gelenleri boş gönderdiği yoktur, böyle adamı niçin kabul etmeyelim? Hocaoglu bizi baştan çıkardı az kaldı ki açlıktan helak olacak idik. Hele siz Hızır gibi yetiştiniz deyü cümlesi bir ağızdan ifade-i hâl ettikleri ecilden ahali hanelerine irca' olunmuş ve mumaileyh Hasan Bey'e dahi ale'l-hesapları tevzi ve atlıdan tevfiik olunan askerî bil'istishab tahsil olunabilen akçeyi alıp beş on gün kadar

Küre-i Nühas'a gelmesi hususu tenbih olunarak ol taraftan avdet olunmuş ve merkûm nâib-i sâbık ve Ormanoğlu Ahmet ile gelmiş olan onsekiz nefer kimesneler dahi Küre-i Nühas'a vüsûl bulmuş idüğünden asıl mebd-i fesâd olanlardan merkûm nâib-i sâbık ile Ormanoğlu Ahmet'in hakkında başka ve müsellağ olarak cumhur ile beraber olanların haklarında başka olmak üzere ceza Kanunnâmesi mantukunca suret-i cezaları müzakere olunmak lazım gelmiştir.

Meclis: 56/27

Müzakere-i meclis

Kaza-i mezkûru kendi nefisleriyçün tahrik eden ve Tanzimat-ı Hayriyenin bed'inden şimdiye kadar üç mâh müddet ale'l-hesap tevziine mumânaat ettiklerinden başka cumhur ettikleri nahiye'nin emr-i tahrîrini dahi ta'vik eyleyen reis-i mefsediyet Hocaoglu Mehmet ve sâbık nâib ulakları mukaddema mecliste kerrâren ve merrâren (s. 34) sabit olmuş ve bu babta tahkikat ve tetkikat ve mukteziye dahi icra kılınarak madde-i fesat şümûl ettiğine asla ve kat'a iştibah kalmamış ve Hocaoglu Mehmet firar etmiş ise de nâib-i sâbık ele getirilmiş ve Ormanoğlu dedikleri Ahmet dahi fesatta bunların şeriki harîmi olduğu dahi sübut bularak sâye-i kudretvâye-i hazreti mülûkânde bu dahi ele getirilmiş ve nâib-i sâbık ile merkûm Ahmet'in vesâir müsellağ olarak tutulanların başka olmak üzere Ceza Kanunnâmesinin mukteza-i münifi veçhiyle haklarında tertibat-ı ceza olunmak lazım gelmiş ve merkûm Ahmet ve nâibin fesatları fiilen ise de esliha verdikleri sabit olmayarak fakat ahaliyi fesat ve avk ve tahrik ve iğva ettikleri tebeyyün olunduğuna ve bunların meclis mazbatasıyla iktiza eden şahitleri beraber olduğu halde Dersaadet'e götürülmesi lâzımeden bulunduğuna binaen onlar şahitlerin celb ve irsâline kadar Küre-i Nühas mahbesinde tevkif ve diğer müsellağ olanlar dahi zabıtaya her ne kadar silah çekmemişler ise de cumhur ile beraber müsellağ gelmeleri töhmetiyle ittiham idüklerinden terbiye zımnında kırkbeş gün Küre-i Nühas taşlığında işgâl olunmaları hususuna meclisçe karar verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

45

Tahrîr-i Muhassıl ve Reis-i Meclis

Tahrîr-i emlak ve nüfus için tayin olunan memur ve ketebe'nin maaş ve mâhiyeleri mukaddema meclisçe karardâde olarak bir kıta defteri cümlemiz tarafından temhir ve Dersaadet'e takdim olunmuş ise de sâir mahallerden takdim olunan defterlerin birisinde bu vecihle maaş tertibi vuku bulmamış olduğundan defter-i mersûmemiz şâyân-ı kabul olmayıp red tasarrufât-ı mümkünenin icrasıyla defterin tebdil ve ikisinin birden Dersaadet'e serian tesbîli hususu emr-i maliye nâzırı fehâmetlü efendi hazretleri taraf-ı aliyyelerinden bu defa bir kıta emir-nâme şeref-vürûd etmiş ve mazmûn-i iradenâme icra olunarak defterlerin sür'at-i irsalî lâzımeden bulunmuş olmağla merkumların mukaddemki tahsis olunmuş olan mâhiyelerinden sarfınazar ile hem sıyanet-i mîrî farızasına riayet ve hem de gadrden vikayet olunarak yeniden maaşlarının tanzimi hususu müzakere olunmak lâzım gelmiştir.

Müzakere-i Meclis

Öteden berü Küre-i Nühas ve havalisinde kâtip az bulunup bazı hizmete istihdam olunacak Osmanlı tabir olunur adamlar dahi bulunmayarak şu tayin kılınan gerek memur ve gerek kâtip bazen kaza-i âherden celb olunmuş ve çoğu da kâr ü kisb ashabından itma' kılınarak tedarik kılınmış idi halbuki bu ahvâli ezcümle sevâhil tarafları gayet sa'b ve sengistan ve müteferrik üç beş haneyi müştemil karyelerden ibaret olup bunların emr-i tahrîri ve iktizasına göre tarla ve hızar ve değirmen ve dağ (s. 35) ve orman keşfi mutlaka geşt ü güzâr-ı dâimi ile husûl-pezîr olacağından bu surette her bir memur ve beher kâtip bir uşak ve iki hayvan tedarikine zaruri teşebbüs edip fûruht edilmekle hayvan ne vakit olsa aldığı bahayı ederek bu babta masraftan vâreste olsun amma uşak mâhiyesi ve yevmiye ve kendiler ve hayvanlarının me'külât masârıfı ekallen bir mâhta ikiyüz kuruşa vararak haneleri için dahi bir yüzeli kuruş masrafları olursa kendilerine yüz yüzeli kuruş ücret kalacağı ve tahrîr-i emlak madde-i mühimmesi Tanzimat-ı hayriyenin en mutena ve akdem umûru olup sâye-i ihsanvâye-i hazreti şâhânede bunlar tama'-ı hâma sapmak ve memur oldukları umûr-

i cesime ve hayriyede candan çalışmak üzere bu vecihle mâhiyeleri ol vakit meclisçe müzakere ve tahsis olunmuş olduğuna ve Kastamonu taraflarında beşyüz kuruş ketebenin ve yediyüzelli kuruşa kadar memurları mâhiyeleri tahsis olunmuş idüğünden bunlar bu havadisi dahi daima istima' ederek bizim memuriyetlerimiz onlardan sa'b ve cesim olmakla bize bunlardan ziyade ihsan-ı şâhâne olmak lazım gelir yollu emel ifade eder bulunduklarına binaen bu keyfiyetler mukaddema etrafıyla iş'ar olunmuş idüğünden defter-i mezkûr her ne kadar şâyân-ı kabul bulunmamış ise de Rabbımız Teâlâ ömür ve şevket-i hazreti şâhâneyi günden güne artırsın âmin, sâye-i ihsanvâye-i hazreti mülûkânede mâhiyât-ı mezkûr her ne kadar ziyade görünmüş ise de bu babta derkâr olan ikdâmât semeresiyle tahrîrin heman arkası alınmış gibi maslahat kalmış olacağından bu cihetle tasarrufât-ı mümkünenin icrası husûl-pezîr olmuştur. Bu surette mukaddemki defterin şâyân-ı kabul buyurulmasıyla merkurumların mâhiyeleri bu vecihle inayet ve ihsan olunması bir kere dahi istizan ve istirham olunmak hususu meclisçe münasip görüldüğünden ol vecihle suret-i müzakere ve tensibimiz bâ mazbata Dersaadet'e ilâm olunmasına karar verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

46

Takrîr-i Muhassıl ve Reis-i Meclis

Rebiülevvelin yirmiyedisi tarihiyle müverrah Hoşalay Meclisinden vürûd edip işbu takrîrine rabt olunan meclis inhâsından müstefad olduğu veçhile Timne'li Çıracıoğlu Hasan ve Deli Mehmet ve İbrahim ve Uğla Muhtarı diğer İbrahim ve Fide Bilal namûn müfsideler Hoşalay Kazası'nın otuziki sehim tarafını tahrik etmiş olduklarından bu defa tahrire bakmak üzere Hoşalay Kazası'na vusûlümde merkurumların fesadlarıyla Soğukpınar Camii'ne müçtemi olan ahali nâdim olarak hanelerine perakende oldukları mesmu' olmuş ise de müfsid-i merkurumlar yine denk durmayıp Zarbana ve Mesed ve Kayran divanlarını tahrik dâyesiyle gezmekte oldukları tahkik kılındığından bazı sâdık devlet olup tarafımıza gelmiş olan işgüzar muhtarlara ve ale'l-husus Hoşalay Meclisi memurlarına ve azalarına merkurumların ahz ve girift olunması ekîd tenbih olunduğundan diğer Rebiülahir tarihiyle müverrah meclis-i mezkûr intihabıyla beraber merkurumlardan Kara Bilal nam kimesne firar ederek sâir Hasan ve Mehmet ve Ahmet

ve İbrahim ve diğer İbrahim ahz ve girift ve Küre-i Nühas'a irsâl olunmuş ve merkumlar dahi vusûl

(s. 38)

Meclis: 56/16

.... Hasançelebizâde Hasan Bey'in iğva ve isaetiyle icra olunmuş yollu arzıhal takdim etmekte olduğu bu defa reis-i Dârüşşûrâ-i Askerî Ferikân-ı Kirâmından Devletlü Hüseyin Paşa Hazretlerinin vürûd eden bir kıta tahriratları mealinden müsteban olmuş çünkü masâlih garaz ve ıvazdan ârî olarak mukteza-i şer'i ve kanun meclisimizde bilmüzakere ittifâk-ı ârâ ile karargîr olmakta olduğuna ve kimesneye gadr ve himaye etmeyeceğimize huzur-i meclis ve huzur-i şer'ide cümlemiz tahlif olunarak maâzallahi Teâlâ bunun hilafı hareket küfür idüğünü bilmemize mebni cadde-i şer'i şerif ve kanun-i müniften yek hatve ayrılmayacağımız derkâr ve merkûm Hocaoglu Mehmet'in mutasaddi olacağı hareket reddiyesi cihetiyle Küre-i Nühas Meclisinde muhakeme olunmak üzere bu tarafa iade veyahut Dersaadet'te vaz'ı kürek olunması iktiza-i kanunnâme-i hümayundan idüğü bedîdâr olmağla bu surette mukaddema Kastamonu Sancağı'nda zabtiye vekili Devletlü Halim Paşa Hazretlerine takdim olunmuş olan mazbatanın bir kıta sureti bil'ihraç Dersaadet'e irsâliyle hasbe'l-icab Cide Kazası'na muhassıl vekili tayin olunmak üzere muahheren meclisçe tensib olunmuş olan Hasançelebizâde Hasan Bey'in muhassıl vekaleti mazbatası akdemce Dersaadet'e takdim olunmuş ve kaza-i mezkûrun muhassıl vekaletine ecnebiden her kim ki meclisçe intihab ve tayin kılınacak olsa adem-i iktidarından bahisle kifayet eder bulunmuş olduğundan zeyl-i mazbatada diğer meclis mazbatası mucibince keyfiyet tafsilen tahrîr ve beyan olunmuştur.

Mukaddemki tesis olunan meclise muhassıl vekili nasb ve tayin olunan Hoşalaylı Abdi Ağa'nın kaza-i mezkûra vüsûlüyle ahali-i kazayı ifsâd eden bâlâ-yi mazbatada muharreri'l-esami müfsidlerin etvâr-ı nâbecâları malumu olarak nefret hâsıl olduğundan muhassıl vekaletinden afvını rica ve ilhah etmiş olmağla merkûmun istd'ası veçhiyle hanesine ircağ olunmuş olup ancak kaza-i mezkûr dört nahiyeyi ve beşbin kadar nüfusu şâmil cesimce bir kaza olduğundan fazla da sahil-i bahrde gayet sa'b ve sengistan idüğünden ecnebiden tayin olunacak muhassıl vekili idareye

muvaffak olursa da içlerinden olan bazı uygunsuz kimesnelerin tard ve def'i icra olunmadıkça emniyet hâsıl olamayıp şayet yine bir fesat tekevvün eder mutalaası derkâr ve bu adamlar haklarında bir gûne uygunsuzluk sabit olmadıkça tard ve def'leri muğâyir-i kanunnâme-i ceza idüğü rehin-i iştihar ve bunun neticesime'mul olunmayarak vakt-i vukuuna havale olunmak üzere icra kılınmış olsa bîçare ahali-i raiyyeti bir gûne mehlekeye ilga demek idüğü aşikar ve bir gün içlerinden bir tanesi muhassıl vekili nasb ve tayin olunduğu surette kazalısının uygunsuz kimesnelerini bilerek ve hareketlerinden haberdar olarak hüsnü idareye muvaffak olacağı zâhir ve bu memuriyete elyak mârüzzikir firar eden Hasançelebizâdelerden maâdâ kimesne olmadığı bedihi ve bâhir ise de mîr-i mumailayh masâlih-i kazaya karışmaması hususu mukaddemce hasbe'l-iktiza meclisçe tensib olunmuş olup ancak bu babta bir olmayarak fakat ahaliye sükûn gelsin için olacağından ve merkûm Hocaoglu Mehmet'in mütecâsir olduğu fesâd ve ıdlâl ber mukteza-i kânunnâme-i ceza terbiyesi icab eder bulunduğundan onun memuriyetinden Hasançelebizâdelerin memuriyeti evla ve müstahsen görülmüş ve üç karındaşın birisi hevâ-yi hevesdâdesinde diğeri sağır-i sin olduğundan merkûm Hasan Bey'in muhassıl vekaleti bittensib 43 rakamıyla mukayyed olup akdemce Dersaadet'e irsâl olunan meclis mazbatası mucibince ahali-i kaza dahi kabul eder bulunmuş olduğundan ol vecihle mîr-i merkûmun muhassıl vekaletine tayin olunması suret bulmuştu halbuki mîr-i merkûm evailde her ne ki etmiş ise olsun bitsin bu keyfiyet evâilde her memurda bulunduğuna ve bundan böyle zerre kadar uygunsuzluğu müşahade olunur ise yedine verilen ceza kânunnâmesi mantukunca kendi ipini kendisi çekeceğine ve nısf-ı Rebiülahire kadar pesmande kalan ale'l-hesabın tevzi ve tahsili ve Sinop pişgâhında derdest inşâ olan kalyonu-u hümâyunun kalafatçı amelesinin tertip ve isrâsı sâye-i kudretvâye-i hazreti mülûkânede vakt-i mezkûrdan berü hayız-ı husûlde cilve-nüma olmuş ve ale'l-hesabın tevziyle evvelemirde gerek poliçeten ve gerek nakden kırkbin kuruşunu teslim etmiş ve Sinop'a dahi kafil-i evvel olmak üzere yirmi nefer kalkancı gönderip küsurunu dahi peyde pey (s. 39) irsâl edeceği vâzıhattan bulunmuş olmağla Dersaadet'e arzıhal takdimiyle taciz eden ve bir seneden berü kaza-i mezkûru muhtel ve müşevveş eyleyen ve Tanzimat-ı Hayriyenin icrasına bed' olunalıdan berü mücerred kendi icrâ-i nefsanियeti için tesis olunan meclisin ve tertip kılınan ale'l-hesabın adem-i kabulüne ahaliyi igvâyâ ictisar eden merkûm Hocaoglu'nun ifsâd ve tahriki şöyle dursun bilâ tezkere Dersaadet'e firar ettiğinden gerek firarını ve gerek zimmetinde olan bakâyâ

akçesinin ifadesini mübeyyin kaza-i mezkûr meclisinin nâibi efendinin vürûd eden iki kıta ilâmı dahi takdim olunması ve emsalinin marifetine göre nühas taşlığında arkadaşlarına pâdâş olmak üzere bâ emirnâme-i sâmi iadesine müsaade buyurulduğu surette kaza-i mezkûrun cemi umûruna sühûlet geleceğinden maâdâ sâir kazaların dahi teshilât-ı idare-i umûrlarına külli faideyi mucib olacağı ve emsali cümleten tezhib kılınmış bulunacağı müzakere ve mutalaa kılınmıştır.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/18

50

İşbu meclis inhâsında muharrer Karabey nam kimesne ile diğer inhâda beyan olunan Kır Hasan nam müfsidler 8 Recep 56 tarihinde mazbatasında Devletlü Halim Paşa Hazretlerine gönderilmiş olan diğer dört nefer Hoşalaylı müfsidler arkadaşları demek olduğundan bunlar dahi mazbata-i mezkûrda muharrer olduğu vecihle birbuçuk seneye kadar arkadaşlarıyla beraber Küre-i Nühas taşlığında işgâl olunmak üzere bunlara dahi ol vecihle karar verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/18

51

Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunu hizmetinde müstahdem sürücü tabir olunur piyade neferâtından an asıl Bursalı Hacı Mehmet Küre-i Nühas mahbesinde olup maden-i mezkûr taşlığında işgâl olunmakta olan mücrimlerden cebren rüşvet ahzı madde-i kerihesine tasaddi ve bu vecihle mahbus-i merkumlara taaddi etmiş idüğünden keyfiyet mahbushane tarafından ifade ve tanzim olunmuş olmağla husus-i mezkûr alan ve veren mecliste hâzır oldukları halde veren mücrimler ifade ederek ahz eden merkûm dahi ikrar ettiğinden Ceza Kanunnâme-i Hümâyununun beşinci maddesinin hâvi

olduğu hükm-i ceza mucibince merkumun üç sene vaz'ı kürek olunması hususuna karar verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

52

İnebolu tabyası topçu zâbitân ve neferâtının ellidört senesi Ramazan-ı Şerifi ğurresinden ellialtı senesi Muharremi'l-harâmı dokuzuna kadar güzeşte mâhiyelerinin itası bâbında şeref-vürûd eden emirnâmelerine imtisalen (s. 40) topcuyân-ı merkûmenin senesi mezkûr Ramazanından ellialtı senesi Muharreminin dokuzuna kadar iktiza eden mâhiyeleri kâmilen ita olunmuş ve yedlerinden bir kıta senet alınarak muhassıl defteri dahi tanzim kılınmış olup vakt-i lâzimedede takdim kılınacağı derkâr ise de Evrenya topçularının dahi ellialtı senesinin muharremi dokuzuna kadar güzeşte mâhiyeleri ita olunmamış idüğünü topcuyân-ı merkûm ifade ve itasını istirham eder olduklarından merkumûn kuyud-i lâzımelerine bilmüracaa mâhiyeleri ne vakitten berü verilmemiş ise itası hususu muvafık-ı irade-i seniyye buyurulduğu surette bu taraf emir ve iş'ar buyurulmak lâzımeden idüğünden ol vecihle meclisçe inhâ kılınmıştır.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

Meclis: 56/19

53

Maliye Hazinesine Mazbata-i Meclis

Kâffe muhassıllık dâhilinde bulunan mevrûa onda bir öşr-i şer'isi muhassıllar marifetiyle tahsil olunarak muamelât-ı icabiyesi ba'dehü icra olunmak üzere iskele karîb olan mahallerin mahsulâtı der anbar olunmuş ve iskeleye baid olanları veyahut naklinde masârıf-ı zâid olacağı melhûz bulunanları mahallerinde râyiç-i vakit üzere fûruht kılınmış ve Rumeli'nde dokurca tabir olunan demetleri on demette bir demeti cânib-i mîrî için bil'ahz yığın ettirilerek ahalinin marifetiyle herkesin harmanından mukaddem harman ve istihsal olunmak hususu her bir mahallin mevkiine göre icra-i meclisçe müzakere olunmasına irade-i seniyye-i hazreti mülûkâne taalluk buyurulmuş

olup ancak işbu demet ahzı hususunda her ne kadar suhûlet derkâr ise de Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazaların cümlesi sa'b ve sengistan olduğundan öyle mahal-i sâire misillü münbit olmayarak ekseri tarlaları rubu' kilelik dağ açması idüğüne ve Gökçe ağaç ve Devrekâni kazalarından başka mahsulâtı vâfi kaza olmayıp Azdavay ve Eflâni kazaları dahi sevâhil kazalarından ehvence ve Gökçe ağaç ve Devrekâni kazalarına mukabil bulunabileceğine mebni zikr olunan mahallerde ve mezkûr kazalarda dokurca tabir olunan demet imali âdet olmayarak biçilen mezruâtın demetleri birbirinden çok çok noksan vezzan olduğu ve ba'dehü herkes harman mahalline araba ve bargir ile nakledip harmanda yığın eylediği ve mezkûr yığınlar dahi herkesin mezruâtına göre kiminden on ve kiminden elli kile husule gelip bunda dahi müsavât bulunmayacağı cihetle demetin veyahut yığının onda bir ahzı bir vecihle mümkünattan olmayacağından bu keyfiyetten sarfınazarlaa bilcümle meclis ve muhassıl vekillerine ta'sir maddesi bu vecihle ifade ve tenbih olunmak ve senevî maaş ile beher divâna nasb ve tayin olunan muhtarlar dahi ta'sirât hizmetinde istihdam kılınmak ve her bir divânın imamı veyahut bulunan bir yazı yazar adamı muhtar-ı merkûmun maiyyetine verilip hizmetinde ona bir münasip ücret verilmek ve bilcümle hâsılât evveleminde der kile olunup ba'dehü öşrü kabz olunarak karye be karye defteri tutulmak ve öşr-i mezkûr hangi mukataa ve timara veyahut vakfa merbut ise onu dahi işaret ettirmek ve hasadın ardı alınıncaya kadar muhassıl bulunan bizzat kazaları dolaşacağı misillü her meclisin muhassıl vekili dahi uhde-i idaresinde olan kurâ ve çiftlikân dâhilinde bulunan harmanları gezip kimesnenin ketm ve ihfâya veyahut sirkat ve itlâfa cesaret edememesi emr-i ehemine ziyade dikkat olunmak üzere her meclis etrafıyla kâğıtlara yazılmak hususları bilmüzakere karar bulmuş ve iktizaları başka başka icra olunup ta'sire heman bed' kılınmış ve öteden berü bu kazalarda mukataât ve timarâtan aynen öşür alınan pek cüz'i olup pek çoğu kesim olarak bitirildiğinden hasılât nâmıyla kazalardan taşra bir dâne hububat çıktığı mesbuk olmayıp bu böyle iken yine bazı senelerde ale'l-husus geçen sene taşradan pek çok zahire girerek ahz olunmuş olduğuna nazaran avn-i bâriyle hasılât-ı öşür ikiyüz bin kileyi tecavüz etse dahi her bir kazanın hasılâtı yine ol kazada veyahut civarı (s. 41) kazaların ahalisine vakt-i hâcette fûruht olunması lâzımeden olmağla bu surette sevâhil kazalarının hasılâtı İnebolu Kasabası'na nakl olunmak mümkün ise de mahallerinde yani kazalarında dahi eşed lüzumu olacağı zâhir olmağla mücerred vedia-i bârî olan ahali-i raiyyetten zât-ı şevketsimât-ı hazreti mülûkâne için isticlâb-ı daavât-ı hayriyeye

muvaffak olunmak üzere her bir kazanın mahsûl-i öşrü yine ol kazada der anbar olunmak ve iktizasınca râyic-i vakit ile mahallinde fûruht kılınmak hususu hem tehvîn-i masârıfı mucib hem de cânib-i mîrîye külli menfaati müstevcib idüğünden buna dahi bu vecihle karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/19

54

Mazbata-i Meclis Maliye Hazinesine

Küre-i Nühas Muhassıllığı kazalarından tertip olunan ale'l-hesap mebâliğin Reis-i Dârüşşûrâ-i Askerî Faziletlü Hüseyin Paşa bendeleri ile muhassıllık-i mezkûr dâhilinde olan kazalarda olup meclisten senet verilmiş olan bakâyâ-i sahihalarıla henüz tevzi olunmayan sancak masârıfı matlubuna mahsuben müşarünileyh tarafına itasıyla ale'l-hesab-ı mezkûrun ardı alınarak hasat dahi idrak olunduktan sonra bakâ ve masârıf-i mezkûr ol vakit tahsil ve ale'l-hesaba mahsuben maliye hazine-i celilesine irsâl olunmasına irade-i seniyye-i hazreti mülûkâne şeref-sunûh ederek ol babta meclise hitaben bir kıta emr-i âlî ve mucibince bir kıta emirnâme-i müşirleri vâsıl olmuş ve ber mantûk-i irade-i seniyye icra-i iktizası farıza-i zimmet bulunmuş olup ancak tertip olunan ale'l-hesap onüç yük bu kadar bin kuruşa iblağ kılınmış ise de ale'l-hesab-ı mezkûreden berveçhi tahmin Küre-i Nühas Muhassıllığının masârıfı olacak altı yük kuruş miktarı mebalığ bu tarafta tevkif olunduğu surette yedi yük bu kadar bin kuruşunun maliye hazinesine irsâli icab-ı halden olduğuna ve meblağ-i mezkûreden dahi maden-i hümayun masârıfıyçün üç yük kuruş maden müdürü bendelerine senesi tekmiline kadar verilip yedinden alınacak senet ale'l-hesap yollu takdim olunacağına binaen bu surette dört yük nihayet beş yük kuruş kalacak demek olduğundan bu dahi şimdiye kadar irsâl olunmuş olduğu ve bimennihi Teâlâ ale'l-hesab-ı mezkûrun nihayet bir mâha kadar ardı alınmak gayretinde bulunduğumuzdan bakâyâyı mezkûr ile henüz tevzi olunmayan sancak masârıfı ve her bir kazaların hallerine göre kezalik dört aylık mürûr ve ubûr ve hizmet-i mübaşerât masârıfları birleştirilerek müceddeden tevzi ve taksim olunmak ve meblağ-i mezkûr refte refte

tahsil olundukça ale'l-hesab-ı mezkûrdan müşarünileyhe verilmiş olan mebâliğ maliye hazine-i celilesine ve huzur-i müşarünileyh tarafına ve kaza masârifleri dahi mahallerine verilmek hususu münasip mutalaa olduğundan ol vecihle karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

55

Küre-i Nühas Muhassıllığına merbut kazalarda vuku bulan sabıka-i sahiha ile mücrim olan kimesneler zabtiye memuru marifetiyle ahz ve girift olunarak huzur-i mecliste şer'an muhakeme olunduktan sonra Ceza Kanunnâme-i Hümâyunu mantukunca haklarında lazım gelen te'diyât-ı kanuniye ve şer'iyesi tertip kılınmakta ve ol mücrim bulunan kimesnenin hasbi iktiza ettikçe habs olunmakta ise de vaz'ı kürek olmak lâzım gelen mücrimlerin Dersaadet'e gönderilmesi icabından olup ancak muhassıllık-i sâirede (s. 42) küreğe dair mahal bulunmadığı derkâr ise de Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunu taşlığında öteden berü mücrimleri işgâl eder olduklarından taşlık-i mezkûr müheyya bir azim kürek demek olmağla o misillü mücrimlerin haklarında tertip olunacak ceza-yi sezânın yalnız iktiza eden mazbatası Dersaadet'e yahut zabtiye memuru tarafına gönderilerek kendileri müddet-i muayenesinin hitamına kadar Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunu taşlığında işgâl olunmaları hususu mucib-i teshil-i maslahat idüğünden keyfiyet meclisçe Dersaadet'ten istizânına karar verilmiş deyü hususa muvafık irade-i seniyye buyurulupta icrasına irade-i seniyye şeref-sunûh buyurulduğu surette o misillü kimesnelere yevmiye ne miktar nân-ı aziz verilmek lâzım gelir ve verilen nân-ı azizin akçesi ne vecihle alınır ve elyevm mahbese dühûl eden mücrimlere yevmiye ikişer nân-ı aziz verilmekte ise de bu dahi muvafık-i irade-i seniyye midir malum olmak üzere bunların dahi istizânı lazım gelmiş olduğundan işbu müzakere-i meclis mazbatası takdim kılınmıştır.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/20

56

Cide Kazası'nda mukaddem vâki olan fesadına bâdi olup iki buçuk sene müddet için olunmak üzere Küre-i Nühas mahbesinde habs olunmuş bulunan sâbık kaza-i mezkûr nâibi Ahmet hapishanede ikamet üzere iken Tomruk Memuru Hüseyin Ağa rüşvet olarak benden elli kuruş cebren ahz etti deyü Küre-i Nühas zabtiye memuruna ilan etmiş olup ol vecihle mecliste muhakeme olunmak üzere memur merkûm Hüseyin ve nâib-i sâbık merkûm Ahmet meclise celb olunarak murafaasının rü'yetine teşebbüs olunmuş ve merkûm nâib-i sâbıktan merkûm Hüseyin'e kaç kuruş verdin deyü sual ve istintak olundukta merkûm mukaddem elli kuruş verdim deyü ilan eder iken yirmi kuruş verdim deyü cevap vermiş ve meblağ-i mezkûru kendi yedinle mi verdin sıhhatini söyle deyü sual olundukta kırkyedi kuruş verdim ve kendi yedimle vermedim Kastamonulu Sancaktar vasıtasıyla yirmi kuruş ve Cideli Hüseyin Efendi vasıtasıyla yirmi kuruş ve kendi yedimle yedi kuruş ki cem'an kırkyedi kuruş verdim diyerek tekrar cevap vermiş idüğünden merkûm Sancaktar ve Hüseyin Efendi nâmân kimesneler meclise celb olunarak merkumlardan keyfiyet sual olundukta merkumlar bizim böyle şeyden haberimiz ve bununla alıp vereceğimiz yoktur deyü kati cevap ettiklerinden nâib-i sâbık merkûm âher isbattan ızhâr-ı acz ile istihlaf dahi etmediğinden merkumun bu vâz'ı tomrukçu merkûma garazen iftira olduğu meclisçe tebeyyün etmiş olduğundan ceza kanunnâmesi mantukunca erbab-ı irtişa olan kimesneler üç sene müddet için vaz'ı kürek olmaları icabattan bulunmuş ise de tomrukçu merkûm üzerine bu husus iftira idüğü malum olmaktan kanunnâme muktezasınca ceza-i mezkûr müfterinin hakkında icra kılınması lazım geldiğinden merkûm nâibin karar verilmiş olan ikibuçuk sene hapsine işbu iftirası cihetiyle ber mukteza-i kanunnâme ceza üç sene müddet dahi ilave olunmak hususu meclisçe karargâr olmuştur.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza

M ü h ü r l e r

(s. 43)

57

İnebolu Kazası'na tâbi Germi Divânı sakinlerinden Köleoğlu Mehmet nam kimesne divân-ı mezkûr sakinlerinden Tüfekçioğlu Mustafa nam kimesnenin nehâren bir re's katırını sirkat ederek fûruht etmek üzere mahal-i sâireye firar eder iken katır sahibi merkûm haberdar olmağla kaza-i mezkûrun zabtiye vekili Mülazım Arif Ağa'ya keyfiyeti haber vermiş olduğundan huzur-i mecliste şer'an muhakeme olunmak üzere memur-i mumaileyh sârik-ı merkûmu celb ettirip Küre-i Nühas Meclisine göndermiş ve Küre-i Nühas Meclisinde dahi sârik-ı merkûmdan keyfiyet sual olundukta katır-i mezkûru sirkat ettim ve fûruht etmek üzere mahal-i sâireye gidiyordum deyü cevap vermiş olduğundan isbata hacet mess etmemiş ve cezanâme muktezasınca sârik hakkında üç sene müddet için vaz'ı kürek olunmak icap eder bulunmuş idüğünden lede'l-müzakere ber mukteza-i cezanâme ceza üç sene müddet için merkûm vaz'ı kürek olunmak hususuna karar verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/21

58

Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde Azdavay Kazası'na tâbi Valay Divânında olan cistr mürûr-i zamanla harap olarak ahalsi Dersaadet'e arzıhal takdimiyle tamirini istirham etmiş olduklarından keyfiyetin istiş'ârı bâbında akdem Saferi'l-hayrın yirmialtıncı tarihiyle müverrah bir kıta emirnâme-i sâmi-i hazreti vekâletpenâhi şeref-sudûr etmiş ve cistr-i mezkûrun musakkafâtı yok mudur ve sahih harap mıdır ve ahali-i kazaya eşed lüzumu var mıdır ve tamiri ne miktar akçe ile husûle gelir olduğu kaza-i mezkûr meclisinden istî'lâm kılınmış idüğünden cistr-i mezkûrun vakfı olmayıpmuhtâc-ı tamir idüğü ve kaza ahalisine eşed lüzumu olduğu beyanıyla bir kıta meclis ilâmı ve keşif ve muayene olunarak dörtbin kuruş masârifla vücuda geleceğini mübeyyin bir kıta keşif defteri bu defa vürûd etmiş idüğünden işbu meclis mazbatasına merbuten Bâbîâliye takdim olunmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

59

Kıta-ı tarik olanların ahz ve girifti bâbında Ceza Kanunnâme-i Hümayununun birinci faslının birinci maddesinde beyan olunduğu cihetle bu misillülerin ahzlarına beher hâl kuvve-i müsellaha ile varılacağından ol hinde kıtaı tarik olanlar tarafından maktül olanların demi heder olduğundan bu defa Devrekâni tarafında geşt ü gûzar eden müsellah çend nefer kapusuz kuvvâsı envaı harekât-ı rediyeye mutasaddi idüklerinden ahz ve giriftiyçün Küre-i Nühas zabtiye neferâtının yüzbaşısı İbrahim Ağa isrâ ve tayin olunmağla liecli't-tedbir merkûma işbu memhûr varaka verilmiştir.

Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hakim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

(s. 44)

60

KAZA	DİVAN	NÜFUS	TERTİP OLUNAN NEFERAT
Küre-i Nühas	32	4000	16
Devrekâni	18	3000	09
Azdavay	09	4500	18
Çiğlene	15	1000	08
Eflâni	21	2000	10
Zarî	20	2750	10
Cide	17	5000	17
Hoşalay	18	6000	18
İnebolu	17	3300	17
Ginolu	26	5500	26

Ayandon	14	2500	07
Akkaya	09	1300	04
İstefan	10	3100	10
Gökçeagaç	12	1600	06
	238	4550	175

Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazalardan ikiyüz nefer amelenin beher mâh münavebeten maden-i hümâyun hizmetinde istihdamı hususu mukteza-i irade-i seniyyeden idüğünden ol vecihle bazı kazanın iki divanından bir mâhta bir nefer ve bazısının bir divandan iki nefer ve bazısının beher divandan birer nefer amele tertibi bâlâ-yi mazbatada muharrer cetvel mucibince meclisçe müzakere ve tensip olunmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/22

61

Azdavay Kazası'na tâbi Akçay Divânı sakinlerinden Karaibrahimoğlu ve oğlu Salih ve Mehmet nâmûn kimesneler yine divân-ı mezkûr sakinlerinden Delibeyoğlu Zeynelabidin nam kimesnenin seyyibe kızını leylen varıp cebren hanesinden kaldırıp kendi evlerine götürmüş ve merkûm Zeynelabidin karındaşı Yakup ile beraber bunların ardından varıp evleri önüne yetişince içlerinden merkûm Salih önlerine çıkıp üzerlerine tüfenk boşalttığından maâdâ merkûm Yakup'un başını dahi ağaç ile darb ve şikest etmiş idüğünden merkûm Zeynelabidin ve Yakup gelip kaza-i mezkûrun zabtiye vekili Osman Ağa tarafına keyfiyeti ifade ve iştika ve ağa-yi merkûm dahi merkurumların ahz ve girift için bir nefer onbaşıyla çend nefer asker isra etmiş ise de merkûm Hüseyin ve oğlu Salih ve Mehmet neferât-ı merkûmeye teslim olmamak hususuna teşebbüsle taş ile onbaşının kolunu darb etmiş idüğünden tekrar vekil-i merkûm tarafına haber verilip vekil-i merkûm kendisi dahi varıp merkûm Hüseyib firar ederek oğulları Salih ve Mehmet'i ele getirmiş ve merkurumlar kaza-i mezkûr meclisinde murafaa olunduktan sonra birkıta ilâmıyla Küre Meclisine gönderilmiş

olduklarından merkumlar huzur-i mecliste tekrar şer'an murafaa ve keyfiyet kendilerinden sual ve istintak olundukta merkûm Mehmet vakîâ ben bu işte beraber isem de tüfenk atmak ve darb etmek misillü harekete cesaret etmedim ve pederim sana hakkımı helal (s. 45) etmem yoksa sende bu hususta bulunmalısın deyü bana hak gösterdiğinden bu vecihle kerhen bulundum deyü cevap vermiş ve merkûm Salih dahi ketm etmeyerek tüfenk atmış ve onbaşının kolunu taş ile ve merkûm Yakup'un başını ağaç ile darb etmiş idüğünü ikrar eylemiş olmağla merkumlara mukteza-i şer'i şerif yetmişbeşer değnek darbıyla tekdir olunduktan sonra merkûm Mehmet zâbite itaat etmemiş olduğu ecilden kırk gün ve babası ve karındaşına bir nevi muavenet etmek üzere hatun-i merkûmenin leylen ve cebren hanesinden kaldırılmak hususunda bulunduğundan onun için dahi yirmi gün ki cem2an altmış gün ve merkûm Salih zÂbıtaya karşı koymuş ve merkumun başını ağaç ve onbaşının kolunu taş ile darb etmiş olduğundan başka tüfenk dahi boşaltmış idüğünden Kanunnâme-i Ceza mantukunca iki sene müddet için vaz'ı kürek olarak maden-i hümayun taşlığında işgâl olunması hususu müzakere olunmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

62

Azdavay Kazası'na tâbi Akçaçam Karyesi sakinlerinden Furuncuoğlu Hasan nam kimesne yine karye-i mezbûr sakinlerinden Kadioğlu Ahmet nam kimesnenin anbarından zahiresini ve Karacalar Karyesi'nde Berberoğlu Ahmet nam kimesnenin gece ile bir re's bargirini sirkat ederek Kastamonu sakinlerinden Tüysüzoğlu Mehmet'e doksan kuruşa bey' etmiş olup merkumlar zahire ve bargirin kendi hanelerinden sirkat olunmuş idüğünü ve sârik-ı merkûm Hasan'da şüpheleri olduğunu kaza-i mezburun zâbiti Çavuş Osman Ağa tarafına haber vermişler ve çavuş merkûm sârik-ı merkûmu kaza-i mezkûr meclisine celb ile terafu olunarak merkûm sârik zahireyi inkâr ve bargiri sirkatle bey' etmiş idüğünü ikrar etmiş idüğünden bargir bahası sârik-ı merkûma tazmin ettirildikten sonra iktiza eden meclis ilâmıyla meclis-i mezkûr tarafından merkûmu Küre Meclis-i Kebirine ihzar eylemişler ve meclis-i mezkûrda dahi merkûm bila ketm ve ihfa bargiri sirkat etmiş idüğünü ikrar etmekle ber muceb-i Kanunnâme-i Ceza üç sene müddet için vaz'ı kürek olarak olmak üzere

karar verilmiş ve merkumun Dersaadet'e gönderilmesine irade-i seniyye sudûr ednceye değin sârik-ı merkûm hapse ilga olunmuştur.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/2

63

İnebolu tarafından Dersaadet'e irsâl olunmak üzere bu defa Kastamonu tarafından vürûd etmiş olan iki nefer asker-i mansure ile üç nefer husumetli tezkeresiz adamların yedlerine verilen mürûr tezkeresinde bundan akdem yine tezkeresiz olarak Kastamonu'da tutulmuş ve Küre-i Nühas'ta işğâl olunmak üzere gönderilmiş olan Moldovan Kazaklarından orta boylu sarı bıyıklı Ahmet'in dahi ismi işaret olunarak merkumun dahi mârûzzikir tezkeresiz adamlara terfikan Dersaadet'e gönderilmesi Kastamonu sancağı Zabtiye vekili devletlü Halim Paşa Hazretleri tarafından iş'ar olunmuş ise de (s. 46) merkumun bu tarafa irsâlinde tezkeresiz ahz ve girift olduğundan diğer bir sabıkası olmadığına mebni ol tarafta bir kefil bulamıyorsa sebilinin tahliyesini paşa-i mumâileyh yazmış olup halbuki merkûm gulâm olarak tâ Ahnaha tarafından doğru gelir olduğu cihetle kefile dair adam bulamamış ise de madenci olmak üzere taşçı yazılıp Küre'de tehhül etmek ve ol vecihle maden hizmetinde istihdam olunmak istid'asında olduğundan maden müdürünün inhâsıyla merkûm meclisçe istintak olunmuş ve filvaki madenciliğe havâhiş olduğu anlaşılarak taşçılık sanatı maden-i hümâyunun en mutena masâlihından olup gayet usretli bir hizmet idüğünden çok adam istek etmez oşduğuna ve bir kimezne hevâhiş etse hevâhişi semeresi kendisine ziyade bahşış verilmek usulden idüğüne binaen merkûma bahşış olmak üzere fakat mahbesten ıtlakıyla taşçı yazılması meclisçe münasip görülerek ol vecihle icra kılınmış ve merkûm bir müddet hizmet ederek ba'dehü savuşmuş olduğundan bu surette gelmiş olan iki nefer asker-i mansure ile zikr olunan tezkeresiz samsunlu üç neferin paşa-yi mumâileyhin iş'arı veçhile İnebolu İskelesinden Dersaadet'e gönderilip keyfiyetin bu vecihle bâ mazbata Dersaadet'e inhâsı hususuna karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/2

64

Devletlü Hüseyin Paşa Hazretlerinin Kastamonu Sancağı Zabtiye Vekili Devletlü Halim Paşa Hazretlerine olarak şeref-vürûd edip bir kıta sureti Küre Meclisine vürûd eden emirnâmelerinde bundan böyle küreğe vaz' olunmasına hükmolunacak mücrimler Küre-i Nühas veyahut vesair mahalde vaz'ı pranga olunmayıp kürek demek Tersane-i Âmire olacağından o misillü mücrimlerin muhakemesinden sonra meclis mazbatasının irsâliyle kendileri mahbeste ibka ve mazbatanın cevabı vürûdunda Dersaadet'e irsâl olunmaları irade-i seniyye iktizasından olduğu emir ve inhâ buyurulmuş olmağla keyfiyet malum olmuş olup ancak Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunu Devlet-i Aliyye'nin vâridât-ı mahsusasından olup avni inayeti bâriyle derdest i'mal olan nühas gün be gün teksir etmekte ve keremit i'mâli hususu daima meclisten icra kılınmakta olup hasılât-ı sene-i sâbıkı bu sene-i mübarekede mehmâ emken tecavüz ettirilirse nizamât-ı lâzimesi bu sene yoluna vaz' olunmuş olup bimennihi Teâlâ ileri senelerde külliyetli nühas husûlü eltâf-ı Rabbâniyeden müsted'a olduğundan bu cihetle külliyetli amelenin şiddet-i lüzumu derkâr ve muhassıllık dâhilinde olan onüç kazadan ikiyüz nefer amelenin tertibi irade buyurularak bu vecihle sâye-i kudretvâye-i mülûkanede teksir-i amele emr-i ehemî dahi husulpezîr olduğu aşikâr ise de mücrimânın taşlıkta işgâli dahi faideden hâlî olmayacağı vâzıh idüğünden öteden berü bu misillü mücrimler vilayet taraflarından Küre'de taşlıkta istihdam olunup Tanzimat-ı Hayriye usûl-i adalet-şümûlü iktizasınca öyle rastgelen adama cürüm isnâdıyla habse veyahut taşlığa vaz' olunmayarak tahkikat-ı lâzıme ve tetkikât-ı mukteziye icra olunduktan sonra cürmü sahihan tebeyyün ederek ol vecihle muhakeme olunmakta ve mazbatasının Dersaadet'e irsâliyle haberi vürûduna kadar bu misillü mücrimlerin taşlıkta işgâline meclisçe karar verilmekte olup muahheren dahi (boş) rakamıyla mukayyed olan meclis mazbatası mucibince bundan böyle Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazalardan cürmü zuhur eden mücrimlerin küreğe vaz'ı hükm olunduktan sonra Küre-i Nühas taşlığı Tersane-i Âmire misillü bir nevi

kürek demek idüğünden fakat mazbatasının Dersaadet'e irsâliyle kendisinin Küre-i Nühas taşlığında işgâl ettirilmesi istizan olunmuştu işbu şerf-sunûh eden irade-i seniyye şimdiye kadar takdim olunan mazbataların ve zikrolunan istizannâmenin cevabı demek mi olacak ve Kanunnâme-i Ceza mantukunca bazı kalil elemenden hapsi iktiza eden mücrimlerin dahi beyhûde hapiste ikamet ettirilmekten ise (s. 47) taşlıkta işgâl olunmasına karar verilmekte olduğuna ve bu keyfiyet gerekmasârif ve gerek maden-i Hümâyunun keremit i'mâli emrinde tev'amen menâfii cihetiyle faideyi mucib olacağından başka işgâl olunmakta olan mücrimleri eşhâs-ı sâire daima muayene ederek herkes mütenebbih olup ibadullahın dahi bir nevi tehlikeden içtinablarına bâis olacağına mebni bunların dahi bundan böyle maden hizmetinde işgâl olumalarından ictinab olunsun demekten mi ibaret olacak bu babta iştibah vâki olduğundan keyfiyetin Dersaadet'ten istizanı hususuna karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/2

65

Küre-i Nühas Muhassıllığının hâvi olduğu kazalardan Devrekâni ve Azdavay ve İnebolu ve Ginolu kazaları büyük meclisten idare olunarak küsurlarına dört meclis tesisiyle idare olunması 17 rakamıyla mukayyed olan mazbata-i meclis mucibince suret verilmiş ve muahheren meclis-i kebirin masâlih-i mahsusası teksir ettiğinden fazla zikr olunan kazalar cesimce idüğünden Ginolu ve Devrekâni ve Azdavay kazalarına dahi birer meclis tesisiyle fakat İnebolu Kazası meclis-i kebirden idare kılınmasına 18 rakamıyla mukayyed olan meclis mazbatası mucibince karar verilip ba'dehü kaza-i mezbûrun nefsi-i kasabası oldukça cesimce olup sâhil-i bahrde vâki olduğuna ve mahal-i ticaret bir mahal idüğüne binaen İnebolu Kazası'nda dahi bir meclis bulunması ve kaza-i mezkûrun umûr-i vâkıası meclis-i mezburda rü'yet kılınması tensib olunmuş ise de büyük meclisin kaza-i mezbûreye naklinde bazı sühûlet ve menafî müşahadesiyle nakli hususu istizan kılınmış olduğundan istizânın cevab-ı sâmişi şeref-vürûd edinceye değin umûr-i kaza-i mezkûr meclis-i kebirden rü'yet olunmakta bulunmuştu. Küre-i Nühasta maden olmak mûlabesesiyle meclis-i

kebirin şimdilik nakil olunmayacağı akdemce Maliye Nezareti tarafından emir ve iş'ar buyurulmuş olmağla kaza-i mezkûra ol vecihle şimdilik bir meclis tesisi lazım gelmiş ve Kastamonu sakinlerinden Karakadızâde Mustafa Efendi mezlis-i mezkûra nâib tayin olunmuş olup ancak ahalisinden muhassıl vekâletine kabiliyetli münasip kimesne olmadığı bitteemmül Sinop sakinlerinden olup kaza-i mezburun emr-i tahrîrine kâtip olarak memur olunmuş ve kabiliyet ve ehliyeti tecrübe kılınmış olan Mehmet Efendi muhassıl vekili ve büyük meclis zâbitân-ı askeriyesinden Mülazım Arif Ağa zâbit vekili ve dokuz nefer piyade asâkir nasb ve tayin kılınmasına ve ahali-i kasabadan muteber ve dirayetli bir adamın aza ve Rum milleti reâyâsı tarafından dahi bir kocabaşı intihâb ettirilmesine karar verildiğinden memurât-ı mumaileyhimin memuriyetleri icra kılınmış ve memleketliden Hacı Ali Ağa aza olarak bâfer'a-i şer'îye ahali-i kurânın ashâb-ı emlâkine intihâb ettirilmiş ve reâyâ kocabaşlarından dahi Yâni Zimmî reâyânın intihâbıyla memur kılınmış olduğundan nâib ve muhassıl vekili yerliden olmayıp kaza-i âherden idüğünden nâib efendinin mâhiyesi beşyüz ve muhassıl vekilinin dahi dörtyüz ve aza-i mumaileyhin yüzelli ve kocabaşının yüz kuruş olmak üzere mâhiyelerine dahi karar verilmiş olduğundan iktiza eden suretlerinin tanzim ve irsâli iltimasıyla işbu meclis suret-i mazbatası maliye hazinesine takdim olunmak lazım gelmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/2

66

Küre-i Nühas bakayâsından Ortaca ve Göynükviran ve Çiğilerik divanlarının ahalisinden Dersaadet'te olan kimesnelerin hisse-i tekâliflerinin bu tarafta hanelerinde olan ıyâllerinden tesviye ettirilmesi hayız-ı imkanda olmayıp merkurmlar Dersaadet'te eda etmek üzere divanlısını inhâ ve istirhamlarıyla iktiza eden mümzi defteri ve i'lâmları akdemce Dersaadet'e irsâl olunmuş ve tekâlif-i mezkûru merkurmlar kabul etmediklerinden zikr olunan i'lâm ve mümzi defterler def'aten Devletlü Hüseyin Paşa Hazretlerinin taraf-ı aliyyelerinden iade kılınmış olup ancak mümzilerde beyan olunduğu vechile meblağ-i mezkûr yirmiki bin beşyüz otuziki kuruş resmî polîçe adâdından ma'dûd olmayıp merkurmların ellidört senesi hisse-i tekalifi olduğundan

hisse-i tekalifini edada imtina ve muhalefet edenlere cebir Kanun-i Ceza hükm-i münifinden olduğuna ve bunlar bu keyfiyeti inkar ederler ise cümlesi birden bu taraf gelerek divanlılarıyla murafaa olmaları lazım geleceğine ve şefinin adem-i icrasıyla meblağ-i mezkûr bu tarafta olan hanelerinden alınması irade buyurulur ise ıyallerine kemaliyle cebir olunmadıkça ve eşyalarını fûruht ettirmedikçe husul-pezîr olamayacağına ve bundan dahi sarfınazar buyurulup meblağ-i mezkûrun tekrar sâir divanlısına tevzi ve tahsili dahi usûl-i hayriye şümûle adl ve zâkate muğâyir idüğüne binaen mûmzîler ve İ'lâmlar maliye hazine-i Celilesine takdim ile ya merkumlardan tahsili yahut liecli'l-murafaa merkumların bu tarafa gönderilmesi veyahut bil'icbar ıyallerinden bu tarafta tahsil olunmasına ruhsat talep kılınması hususuna karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

Meclis: 56/3

67

Bazı medyûn kimesnelere Küre-i Nühas Meclisi memurlarından ve zabtiye neferâtından ekseriya bir vade ibrazıyla kefil olup medyûn-i merkûma ruhsat verilmekte ise de bu hususta tehvîn-i vadede uygunsuzluk görüldüğünden bundan böyle gerek meclis tarafından ve gerek zabtiye neferâtından o misillü medyunlara kafil olunmak hususu bittezekkür uygunsuzluğu mucib olmağla meclisçe merfu kılınmış olduğundan ol vecihle bundan böyle memurân ve neferât taraflarından kefalete tasaddi edenlerin kefaleti tutulmamak üzere karar verilmiştir.

Aza Kâtib-i Emlâk Kâtib-i Mâl Müfti Hâkim Zabtiye Muhassıl Aza Aza Aza
M ü h ü r l e r

III. BÖLÜM

3. 104 NUMARALI KASTAMONU ŞER'İYYE SİCİLİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Çalışmanın bu bölümünde Sicil içerisindeki belgeler değerlendirmeye tabi tutularak defterin kapsadığı tarihte Küre Muhassıl Meclis'nin çalışma sistemi, dönem olaylarının önemli aktörleri ve olaylara damgasını vuran önemli kişiler, Küre bakır madeninde çalışan usta ve ameli maaşları ile maaşlara yapılan zamlar, halk arasındaki anlaşmazlıklar ve asayiş olayları; köy, kaza, mahalle gibi idarî yapılar ile muhtar maaşları konularına temas edilmiştir.

3.1. Meclis-i Küre-i Nühas'ın Çalışma Sistemi ve Meclise Seçilen Reis ve Azalar

Muhassıl seçim sisteminde atama ve halk arasından saygın bir kimsenin seçilmesi usulü vardır. Bu sistemde de kendi adamının seçilmemesi üzerine bir takım olaylar yaşanmıştır. Suçlular tespit edilip suçları kanıtlandığında uygun görülen cezaya çarptırılmıştır ki bu olaylara çok sık rastlanmaktadır.

Tanzimat-ı Hayriye gereğince Küre-i Nühas Muhassıllığı'na atanan muhassıl, onbeş Mart günü (1840) kazaya gelip görevine başlamıştır. Ondokuz Mart Perşembe günü (1840) göreve atanma fermanı ile talimatnâmenin okunup halka ilan edilmesi için yapılacak törene memurlar, halkın temsilcileri ve halk davet edilmiştir. Büyük Cami'de icra edilen törende Küre ilçe müftüsü tarafından "*devletin bekası ve padişahın için yapılan duadan*" sonra, ferman ve talimatnâme okunmuştur. Bu törenden sonra halkın seçtiği dört aza ve diğer görevlilerden oluşan grup, meclis görevine başlamış ve ilk toplantı yapılmıştır.¹³⁴

Meclisleri oluşturulmasından sonra başkan seçimi ve Meclisin çalışma sisteminin belirlenmesi sorunu ortaya çıkmıştır. Kastamonu Muhassılı tarafından en kısa zamanda Küre Meclisine bir başkan seçilmesi talimatının gelmesinden sonra seçim konusu, 21 Numaralı Toplantı'da ele alınmıştır. Müftü, ağalar, malkâtibi, emlak kâtibi, hakim, zabtiye müdürü ve miralaydan oluşan meclis üyelerinin başkan seçimi konusundaki görüşleri genelde önem taşımaktaydı. Nitekim başkan seçimi konusunun

¹³⁴ 104 Numaralı KŞS, s. 2.

ele alındığı 21 Numaralı Toplantı'da Müftü Efendi, Meclis başkanlığına seçilecek kişinin güzel ahlâk sahibi ve bölgedeki fakirlerin durumuna aşına olması gerektiğinden bahsetmiş, Meclis üyelerinden Mehmet Bey, Numan, Mahmut ve Ali Ağalar, Mal Kâtibi Akif Bey, Emlâk Katibi Nüfusî Yaver Bey, Hâkim Bey ve Zabtiye Müdürü ve Miralay Reşit Bey de Müftü Efendinin görüşüne katılmışlardır.¹³⁵

Muhassıllıkta oluşturulan meclislerin işlerini haftada iki üç gün içinde görmeleri usulden olmakla birlikte, Küre-i Nühas Muhassıllığına bağlı kazaların fazla ve işlerin yoğunluğundan dolayı ihtiyaç oldukça iki günde bir, hatta yerine göre her gün meclis toplanmıştır. Daha sonra ise iş yükünün hafiflenmesine binaen alınan karar gereğince Meclisin Çarşamba, Perşembe ve Cumartesi günleri toplanması kararlaştırılmıştır.¹³⁶ Buradan da anlaşıldığı gibi meclisler, şahıs ve kurumlar arasında yaşanan anlaşmazlıkları da gidermeye çalışmıştır.

Muhassıllık sisteminde atamanın yanında seçim usulü de vardı. İşte bu seçim usulünde itirazlar yaşanmış, bazen bu itirazlar huzursuzluklara da yol açmıştır. Genellikle bölge halkı kaza dışından muhassıl istememiştir. Meclis de huzursuzluk yaşanmaması adına kaza ileri gelenlerinden seçim yapmıştır. Bunun bir örneğini Cide Kazası'nda yaşanan bir olayda görmekteyiz. Daha önce Cide Kazası'na kaza dışından muhassıl vekili ve zabtiye vekili tayin olunduğunda kaza ahalisi istemeyiz diyerek bir takım olayların yaşanmasına sebep olmuştur. Hoşalay Kazası'na da dışarıdan muhassıl tayin edilirse aynı şekilde itiraz edileceği tahmin edildiğinden kaza ileri gelenlerinden birinin muhassıl vekili ve yine içlerinden zabtiye vekili ve meclis üyesi seçilmesi meclisçe uygun görülmüştür.¹³⁷

Cide Kazası A'yânı Hasançelebioğlu Hasan Bey'in ahali ile aralarında olan muhasebelerinin görülmesinden sonra ahali içlerinden kimseyi istemeyip meclis tarafından başkasının atanmasını istemiştir. 19 rakamıyla kayıtlı olan meclis görüşmesi gereğince Hoşalaylı Abdi Ağa muhassıl ve Eflânili Mehmet Ağa zabıt vekili ve Cideli Sarıkadzâde Hasan Ağa da aza olarak hesap defterleriyle kazaya gönderilmiştir. Kaza ileri gelenlerinden Hocaoglu Mehmet, Arslanoğlu Ahmet, eski

¹³⁵ 104 Numaralı KŞS, B. 21. s. 14 .

¹³⁶ 104 Numaralı KŞS, B. 30 .s. 24

¹³⁷ 104 Numaralı KŞS, B. 32. s. 27.

nâib, Karabacak Yusuf, Kalaycı ve Kalyoncu isimli kişiler meclisin memurlarını istemeyip kargaşa çıkarmış ve Cide Nahiyesi ahalisini kışkırtmışlardır. Kazanın diğer nahiyelerine adamlar gönderdikleri gibi meclisin olduğu mahalle başında bir alay kişi ile gelip zabtiye vekili ve azalarına ayrılan konak camını kırarak, bunları görevi bırakmaya zorlamışlardır. Bunun üzerine meclis memurları görevi bırakıp Küre-i Nühas'a dönmüşlerdir. Bunları yakalama görevi müzakere sonucunda Hasançelebizâde Hasan Bey'e verilmiş ve destek olarak da onbaşı komutasında bir takım asker gönderilmiştir. Ancak bu şahıslar yaptıklarının farkında olup, yakalandıklarında padişahın gazabına uğrayacakları korkusuyla Hasançelebizâde Hasan Bey'in geleceğini duyunca dağlara kaçmışlardır. Bölgedeki halktan bu şahıslar hakkında bilgi almak istendiğinde doğru cevap vermeyip Hasançelebizâde'de olan alacaklarından bahsetmişlerdir.. Ertesi gün adı geçen Ormanoğlu Ahmet ve eski nâib hapis cezası için Küre-i Nühas'a gönderilmek üzere iken içlerinden gizli silahlı adamlar çıkmış ve onbeş kadar silahlı adamın bulunduğu tespit edilince bunlar sessizce tutuklanarak hepsi birden Küre-i Nühas'a gönderilmiştir. Beşyüzden fazla fukara ve işçi bundan böyle Hocaoglu ve iş birlikçilerine fırsat vermemeye, kanun dışı toplanmamaya yemin etmiştir. Hasan Bey'in muhassıl vekili olması meclisten uygun görülürse kabul eder misiniz diye sorulduğunda *“bunlar bizimkilerimizdir bizler hâlâ açlıktan kırlmak derecesinde iken böyle vakitte bile bizden zahire talebiyle gelenleri boş gönderdiği yoktur, böyle adamı niçin kabul etmeyelim? Hocaoglu bizi baştan çıkardı az kaldı ki açlıktan helak olacak idik. Hele siz Hızır gibi yetiştiniz”* diye hepsi bir ağızdan ifade ettikleri için ahali evlerine gönderilmiştir. Hasan Bey'e de hesap defterleri verilerek Küre-i Nühas'a dönülmüştür. Eski naib ve Ormanoğlu Ahmet ile gelmiş olan onsekiz kişi de Küre-i Nühas'a ulaştığında asıl suçlu eski naib ile Ormanoğlu Ahmet'in hakkında ayrı ve silahlı olarak topluluk ile beraber olanların haklarında ayrı olmak üzere Ceza Kanunnâmesi gereğince cezalarının görüşülmesi gerektiği söylenmiştir.

Cide Kazası'nda yaşanan bu olayda Hocaoglu Mehmet ve eski nâibin suçları defalarca sabit olmuş ve soruşturma yapıldığında şüpheler ortadan kalkmıştır. Hocaoglu Mehmet firar etmiş ise de eski naib ele getirilmiş ve Ormanoğlu Ahmet'in de bunların ortağı olduğu belgelenmiştir. Eski nâib ile Ahmet'in silahla yakalananların Ceza Kanunnâmesinin ilgili maddesi gereğince ayrı ayrı cezalandırılmaları, eski nâib ve Ahmet'in silah verdikleri kanıtlanamadığı ve tahrik-ayartma suçları ortaya çıktığı için

bunların meclis mazbatası ve şahitleri ile İstanbul'a götürülmesine, delillerin tamamlanmasına kadar Küre-i Nühas hapisanesinde tutulmalarına ve diğer silahlı olanların da zabıtaya her ne kadar silah çekmemişler ise de toplantıya silahla gelmeleri suçlamalarıyla terbiye amacıyla kırkbeş gün Küre-i Nühas taşlığında çalıştırılmalarına meclisçe karar verilmiştir.¹³⁸

Bu dönemde borçluların, devlet memuru görevindeki şahısları kefil gösterme durumu da söz konusu olmuştur. Küre-i Nühas Meclisi memurları ve zabtiye askerlerinden çoğu kez bazı borçlulara kefil olup ruhsat verilmiştir. Fakat bu konuda görülen uygunsuzluklardan sonra gerek meclis tarafından gerekse zabtiye askerlerinden borçlulara kefil olmak yasaklanmış ve bundan sonra memur ve askerlerin kefilliklerinin kabul edilmemesi kararı verilmiştir.¹³⁹

3.2. Büyük Meclisin Dışında Bir Kısım Kazalarda Meclis Kurulması

Büyük meclisler dışında nüfusu kalabalık olan bazı kazalarda ihtiyaç durumuna göre küçük meclisler kurulması kararları alınmıştır.

Azdavay, İnebolu ve Devrekâni kazalarının büyük meclisten idare olunması daha önce kararlaştırılmış ancak sonradan bazı gerekçelerle Ginolu ve Devrekâni kazalarına birer meclis kurulmuştu. Şimdi de Azdavay kazasının genişliğine ve halkına zorluk olmaması gereğine binaen burada da küçük meclis kurulmasına karar verilmiştir.¹⁴⁰

Ayandon Meclisine bağlanan Gökçe ağaç Kazası, Ayandon ve İstefan kazalarına uzak mesafede olması sebebiyle kaza işleri zamanında görüşülememiş ve buraya bir meclis kurulması gündeme gelmiştir. Bunun üzerine kazaya bir muhassıl ile beraber birkaç rütbesiz ve atlı asker, bir imam ve bir muhtar tayiniyle Ayandon Meclisi'nden bölünerek bir küçük meclis oluşturulması, gerektiğinde yine Ayandon Meclisi'ne müracaat olunması, uygun görülürse kuruluş işlemleri için görüşülmesi istenmiştir.

Önerge görüşülmüş ve şu karara varılmıştır:

¹³⁸ 104 Numaralı KŞS, B. 44. s. 33- 34

¹³⁹ 104 Numaralı KŞS, B. 67. s. 47.

¹⁴⁰ 104 Numaralı KŞS, B. 18. s. 12.

Gökçeada Kazası'na bağlı olan Boyabat ufak bir mahalledir. Fakat uzak olması sebebiyle işler vaktinde görüşülememiştir. Kazaya ayrı bir meclis kurulması büyük masraf olacağı için Ayandon Meclisi'ne Çorbacızâde Ali Bey, üç dört yüz kuruş maaş ile aza tayin edilmiştir. Azanın yanında memur, dört nefer süvari asker ve yüzer kuruş aylık ile bir muhtar, bir de imam tayin edilmiştir. Önemli işlerini Ayandon Meclisi'nde görüşülmesi şartı ile Ayandon Meclisi'nden ayrı küçük bir meclis oluşturulmuştur. Ayandon Meclisi'nin boş olan azalığına da Akkaya hanedânından Emiroğlu Mustafa Ağa'nın tayin olunması uygun görülmüştür.¹⁴¹

17 numaralı meclis görüşmesinde Küre-i Nühas Muhassıllığını kapsayan kazalardan Devrekâni, Azdavay, İnebolu ve Ginolu kazaları büyük meclisten idare olunacak, diğerlerine dört meclis oluşturulmasına karar verilmiştir. Sonradan büyük meclisin işleri yoğunlaştığı için Ginolu, Devrekâni ve Azdavay kazalarında da birer meclis oluşturulması, İnebolu Kazası'nın da büyük meclisten idare olunmasına 18 numaralı meclis tutanakları gereğince karar verilmiştir. Daha sonra ise İnebolu Kasabası'nın büyüklüğü, sahilde bulunması ve ticaret yeri olması gibi sebeplerle büyük meclisin İnebolu Kazası'na nakli için izin istenmiş ve cevap gelene kadar işlerin büyük mecliste görülmeye devam edilmesi kararı verilmiştir.

Küre-i Nühastan madene yakın olması sebebiyle büyük meclisin şimdilik taşınamayacağı Maliye Nezareti tarafından emir ve yazıyla bildirilmiştir. İnebolu Kazası'nda bir meclis oluşturulması gerekmektedir. Kastamonu sakinlerinden Karakadıza Mustafa Efendi kazaya nâib olarak atanmış ancak ahalisinden muhassıl vekâletine uygun kimse olmadığı anlaşıncı Sinop sakinlerinden olup İnebolu Kazası'nın emlak ve nüfus yazımında kâtip olarak memurluk yapmış, kabiliyetli bir şahıs olan Mehmet Efendi muhassıl olarak atanmış, Mülazım Arif Ağa zâbit vekili ve dokuz asker tayin olmuştur. Kasaba ahalisinden saygın, yetenekli bir kişinin aza ve Rum halkı tarafından da bir kocabaşı seçtirilmesine karar verilmiştir. Memleketten Hacı Ali Ağa aza olarak ve hristiyan halkın seçimiyle memur kılınmış olduğundan nâib ve muhassıl vekili yerliden olmayıp başka yerden olduğundan nâib efendinin aylığı beşyüz, muhassıl vekilinin dört yüz, azanın yüzelli ve kocabaşının yüz kuruş

¹⁴¹ 104 Numaralı KŞS, B. 42. s. 31-32.

olmak üzere aylıklarına karar verilmiş, gereken dosyaların kopyaları düzenlenip bu tutanakların kopyası maliye hazinesine sunulması gerekmektedir.¹⁴²

3.3. Meclis Kararlarında Adı Geçen Önemli Kişiler

Meclis kararlarında şahitliğinin arandığı ya da bazı olaylarda görevlendirilmiş önemli kişiler listelenmiştir.

- 1- Ankara Eyaleti Müşîr-i Sâbık Devletlü İzzet Paşa
- 2- Kastamonu Muhassılı daha sonra ise Sinop Muhafızı ve Kalyon Reisi Hüseyin Paşa
- 3- Kastamonu Muhassılı Vekili Atufetlü Âkil Beyefendi
- 4- Küreli Abdülbâkizâde İbrahim Bey
- 5- Redif Sağkol Ağası İdriszâde Ahmet Ağa
- 6- İnebolu Sâbık Â'yânı Altıkulaçzâde Bey
- 7- Sâbık Küre Emîni Abdülbâkizâde Mehmet Bey
- 8- Hoşalay Hânedanından Abdi Ağa
- 9- Eflânili Mehmet Ağa
- 10- Sarıkadzâde ve Velibeyoğlu Hasan Ağalar
- 11- Küre Memur-i Umûr-i Zabtiyesi Miralay Reşid Beyefendi
- 12- Kastamonu Sancağı Umûr-i Zabtiyesine vekâleten atanan Mirliya Abdülhalim Paşa Hazretleri
- 13- Cide Kazası A'yânı Hasançelebioğlu Hasan Bey

3.4. Osmanlı'da Madencilik

Madencilik tarihi insanoğlunun bakırı işlemesiyle başlamıştır. Eski Türk devletlerinde de madencilğe önem verilmiş, hatta Türk fetihlerinde rol oynayan iki temel unsurdan biri at yetiştiriciliği iken diğeri madencilik olmuştur. Altay Dağları'nın bir çok yerinde bulunan maden ocakları ve izabe (eritme) fırınları, Türklerin madenleri topraktan çıkarıp, çıkardıkları ürünü eriterek işlenecek hale getirdiklerinin, yine bu madenlerden her türlü madeni eşya yaptıklarının göstergesidir. Türklerin yaşadığı bölgelerde eski dönemlerde işletilip de bırakılmış bol miktarda maden ocağı kalıntısının bulunması,

¹⁴² 104 Numaralı KŞS, B. 65. s. 47.

Türklerin madenleri sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak için değil, diğer milletlere satmak için ürettiklerinin göstermektedir.¹⁴³

Bozkır Türk topluluğunun başlıca mesleklerinden biri de demircilik-madenciliktir. Bu sebeple onların ürettikleri madeni eşyalar, savaş aletleri ve heykeller birer sanat eseri değerinde yapılmıştır.¹⁴⁴

İdaresi altındaki topraklarda çeşitli maden yataklarını işletmiş olan Selçuklu ve Osmanlı'nın en çok önem verdikleri madenler altın ve gümüş olmuştur. Bu madenlere önem verilmesinin sebebi, o dönemde banknot kullanımının olmaması ve tedavülde bulunan paraların altın ve gümüşten darp edilmesidir.¹⁴⁵

Osmanlı'da maden ocakları Darphâne Nezareti'ne bağlıydı. Merkeze bağlı maden ocaklarında, bütün işlerden sorumlu tutulan ve devlet tarafından atanan resmî görevliler bulunmaktaydı. Bu görevliler aracılığıyla devlet, adı geçen bölgelerde yapılan davranışlardan haberdar olmakta ve geliştirdiği stratejileri uygulayabilmekte, denetimi sağlayabilmekteydi. Görevlilerden en rütbelisi maden eminiydi ve emrinde çeşitli memurlar vardı. Maden ocağının büyüklüğü ve cevherin zenginliği memur sayılarının değişmesinde etkili olmuştur. Devletin toprak üzerinde mülkiyet ve denetim hakkına sahip olmasıyla toprak devletin malı sayılmaktadır. Maden ocakları direk hazine için ayrılmış en önemli gelir kaynaklarındandı. Örneğin Küre Bakır Madeni'nin geliri padişah hassına dâhildi.¹⁴⁶

Maden işletme tarzlarından en yaygın olan emanet usulüyken, ikincisi iltizam ve uzantısı olan malikâne usulüydü. Emanet usulünde, işletmenin başında devlet tarafından atanan ve belirli ücret karşılığında görevlendirilen emin bulunmaktaydı. Eminin görevi çalışanların huzurunu sağlamak, madende gelir giderlerin ve harcamaların kontrol edilmesidir. İşletme tarzlarından iltizam sisteminde işletmelerin maliye tarafından tesbit edilen yıllık gelirinin asgarî ve azamî değerleri de düşünülerek açık arttırma usulüyle ve peşin olarak alınan belli bir meblağ karşılığı mültezimlere devredilmesiydi. Maden işletmelerinin sonuncusu ihale sistemiydi. Ruhsat sahipleri

¹⁴³ Fahrettin Tızlak, “Osmanlılardan Önce Türklerde Madencilik”, *Türkler*, C. 7, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 620.

¹⁴⁴ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Yayınları, Ankara, 2005, s. 321.

¹⁴⁵ Ahmet Öğreten, “Ereğli Kömür Madeni Havzasında İlk Üretim”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 31, 2006, s. 136.

¹⁴⁶ Ümrân Gül, Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Küre-i Nühâs Madeni, *Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu, 2013, s. 4-5.

veya maden şirketlerinin maden araştırmaları için devlet topraklarının uzun dönemlik ayrıcalıkla kiraya verilmesidir. Devlet, bu sistemle bir anlamda kırsal alandaki topraklarda madenleri araştırmayı teşvik etmiştir.¹⁴⁷

3.4.1. Küre Madenleri

Kastamonu’da en yaygın sanatlardan biri madencilik sanatıydı. Şehirde madencilik alanında özellikle bakırcılık sanatı hayli ileri olup her ne kadar eskisi gibi çok çıkmasa da güzel kap kacak yapılmaktadır.¹⁴⁸

Külçe halinde çıkarılan bakır, değişik tekniklerle işlenmekteydi. Bunlardan biri ve en eski yapım tekniği olan dövme tekniğidir. Bu teknikte bakır külçeleri eritilerek hazırlanan kalıplara dökülmekte ve ağır çekiçlerle dövülerek levha haline getirilmektedir. Çökertme ve yükseltme usulleri dövme tekniğinde kullanılan usullerdendir. XX. Yüzyılda dövme tekniği terk edilmiş, bakır silindirlerle istenen kalınlığa getirilmekte ve kullanılmaktadır.¹⁴⁹

Küre’nin en gelişmiş olduğu dönem Fatih Sultan Mehmet dönemi 1300-1500 tarihleri arasındadır. Fatih’in İstanbul’u fethettiği toprakların bakırları Küre’den getirilmiştir ve bugün hala toprakların üzerinde “Küre-i Nühâs” adı okunmaktadır. İstanbul’daki Tophane-i Amire ülke üretiminin büyük bir kısmını karşılamaktaydı ve buraya yönelik tedarik her dönem büyük boyutlarda gerçekleştirilmekteydi. Tophane-i Amire’nin demir ve bakır ihtiyacı Küre, Keban, Gümüşhane, Ergani ve Samakow Madenleri’nden karşılanmaktaydı. Küre madeninin naklinde kullanılan istikamet Küre-İnebolu İskelesiydi.¹⁵⁰

XVI. yüzyılın sonundan itibaren Küre’de yüzeye yakın bakır madenini zamanla azalmasıyla bakır verimi giderek düşmeye başlamıştır. Çalışma şartlarının ağırlaşması ve burada çalışacak bulunamamasına bağlı olarak düzensizlik baş göstermiş, verim azalmıştır. Küre Kasabası’nın varlığı bakır madenine bağlıydı, bakır üretiminin azalmasıyla eski canlılığını kaybetmiş ve zamanla dışarıya göç vermiştir.¹⁵¹

¹⁴⁷ Mustafa Altunbay, “Klasik Dönemde Osmanlı’da Madencilik”, *Türkler*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 1465-1467.

¹⁴⁸ Müjgan Cumbur, “Kastamonu Tarihinde Ahiler ve Esnâf Kuruluşları”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu Tebliğler 19-21 Ekim 1998*, Ankara, 1989, s. 7-8.

¹⁴⁹ Gül, *a.g.m.*, s. 11.

¹⁵⁰ Altunbay, *a.g.m.*, s. 1473.

¹⁵¹ Kaya, *a.g.m.*, s. 16.

3.4.2. Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunundaki Usta ve Amelelerin Yevmiyeleri ve Yapılan Zamlar

Küre-i Nühas bakır işletmesine ait nizamnâmede işletme usul ve esasları ile alınan kararlar gereğince çalışanların ücretleri ve maaşlarına yapılan zamlar belirlenmiştir. Örneğin madene kömür taşıyan 28 divanın nüfusları zamanla azaldıkları için tayin edilen miktarı karşılamakta zorluk çektiklerinden, ocaklık sisteminden vazgeçilerek her divanın tahammülüne göre yeniden bir takım düzenlemeler yapılmıştır.¹⁵²

Kazıklı diye anılan yer top denilen ham bakırın yeniden eritilerek saf bakır haline getirildiği fırınlar uzakta bulunduğundan kömür nakli zorlaşmakta olduğundan, bu sebeple Zenbürek denilen fırınların İnebolu yolu üzerinde bir yere taşınması uygun görülmüştür. Kermiye (fırında pişirilerek taştan ve topraktan üretilen kiremit ve benzeri şeyler) üretilmesi ise köylerden imece usulüyle amele toplanmasıyla mümkün olabileceği kanaatine varılmıştır. Fakat bütün bunların yapılabilmesi için devletin izni gerekmektedir.¹⁵³

Diğer taraftan darbhanenin ihtiyaçları açısından diğer madenlere nazaran bakır madeni daha fazla önem arzettiğinden, bakır üretiminin artırılması için daha fazla çalışılması gerekmektedir. Bununla birlikte ocağın bakımsız kalması ve kuyuların suyla dolmuş olmasından dolayı, maden üretimi ancak birkaç asırdan bu yana daha önceden çıkarılan madenlerin curuf denilen posalarından üretilmektedir. Kuyunun temizlenip yeniden açılması bir hayli masraf gerektirdiğinden, bu durumun devlete yazılması gerekmektedir.¹⁵⁴

Küre bakır işletmesinde çalışan usta ve amelelerin yevmiye ve aylıkları ise fazlasıyla düşük olduğundan alınan karar gereğince çalışanlar maaş ve yevmiyelerine zamlar yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda 1840 yılına ait madende çalışanların ünvanı, çalışanların miktarı ile eski ve zamdan sonraki yeni ücretleri gösterilmiştir:

¹⁵² 104 Numaralı KŞS, B. 3. s. 7.

¹⁵³ 104 Numaralı KŞS, s. 7.

¹⁵⁴ 104 Numaralı KŞS, s. 8.

Madende Çalışanların Ünvanları	Sayıları	Eski Ücretleri	Yeni Ücretleri
Usta	7 Kişi	11 Para	25 Para
Sayacı	6 Kişi	9 Para	15 Para
Kürekçi	12 Kişi	8 Para	10 Para
Taşçı	24 Kişi	45 Para	80 Para
Cevherci	6 Kişi	44 Para	80 Para
Ocak Kethüdası	8 Kişi	16,5 Para	40 Para
Taşlık Memuru	1 Kişi	36 Para	60 Para
Zembürek Bekçisi	1 Kişi	36 Para	50 Para
Sürücü	6 Kişi	9 Para	40 Para
Katırcı	14 Kişi	45 Para	50 Para
Öküzcü	6 Kişi	40 Para	60 Para
Kenke ve Sandık Tamircisi	1 Kişi	11,5 Para	15 Para
Maden Katibi	1 Kişi	48 Kuruş	100 Kuruş
Zembürek Katibi	1 Kişi	12 Kuruş	20 Kuruş

Taşlık Katibi	1 Kişi	100 Para	200 Para
Kömür beher kalburu	1 Kişi	9 Para	20 Para
Kömür Ağası	1 Kişi	12 Kuruş	37,5 Kuruş
Zenbürek Neccarı	1 Kişi	100 Para	200 Para

Yukarıda dökümü yapılan ücretler memleketin ekonomik durumuna göre öncekinin üçte ikisini geçmemek üzere belirlenmiştir. Aradaki farkın madenin daha fazla çıkarılmasıyla kapatılacağı düşünülmüştür.¹⁵⁵ Ayrıca tabloda belirtilmeyen Kömür Vezzanı (maden tartma işinde çalışan) daha önce sözleşmeli çalışırken, meclis kararı ile 60 para yevmiye ile kendisine bir kadro ihdas edilmiştir.¹⁵⁶

3.5. Yerleşim Birimleri (Kaza ve Divanlar)

3.5.1. Kastamonu Vilâyetinin İdarî Yapısı

Kastamonu şehrinin adının nereden geldiği ve ne zaman kurulduğu bilinmemektedir. Kastamonu'nun sınırları XI. yüzyıl sonlarından itibaren Selçuklular döneminde oluşmaya başladı. Türklerin Malazgirt Savaşı'ndan sonra hızla Anadolu'ya ilerlemeleriyle Bizans'ın elinde bulunan Kastamonu, Selçuklu komutanı Emir Kara Tegin tarafından Selçuklu idaresine geçmiştir. Daha sonra bu kent XII. yüzyıl boyunca Selçuklu-Bizans arasında birkaç kez el değiştirmiştir.¹⁵⁷

XIII. yüzyılda Türkiye Selçuklularına bağlı olarak varlığını devam ettiren Çobanoğulları Beyliği yönetiminde olan Kastamonu hızla gelişmiş ve şehir kültürünün türlü örneklerinin sergilendiği bir Anadolu kenti kimliğini kazanmıştır. Kastamonu, Candaroğulları Beyliği yönetiminde de bu özelliğini devam ettirmiştir.

¹⁵⁵ 104 Numaralı KŞS, B. 3. s. 7.

¹⁵⁶ 104 Numaralı KŞS, B. 3. s. 4.

¹⁵⁷ Gülşah Kaya, "Küre Bakır Madeni (1800-1821)", *Alınları Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 2, 2019, s. 123.

Anadolu'daki sancak merkezleri arasında olan Kastamonu, XV. yüzyılda Osmanlı egemenliğine girdikten sonra da sosyal ve kültürel gelişimini sürdürmüştür.¹⁵⁸

Şehir halkı dokumacılık ve bakırcılıkla geçinmiştir. Bölge genel olarak dağlık ve engebeli olduğundan küçük sanayi dalı olarak marangozluk ve dülgerlik gelişmiştir. XIX. Yüzyılın sonuna doğru sanayi, eğitim, ticaret ve idare binalarının sayısı artmıştır. Yirmiye yakın medrese ile on kütüphane, iki matbaa ayrıca bir de sanayi mektebi vardı.¹⁵⁹

Kastamonu XIX.'a yüzyıla kadar Anadolu eyaletine bağlı sancak durumundayken, Tanzimat'ın ilanıyla birlikte başlayan idarî reformlar çerçevesinde 1841'de Bolu müşirliği adı altında teşkil edilen vilâyetin içinde yer almıştır.¹⁶⁰ 1914 yılında Kastamonu vilâyeti merkez Kastamonu sancağı ile Sinop ve Çankırı sancaklarına sahipti. Bu dönemde Kastamonu Safranbolu, Taşköprü, Cide, Araç, Tosya, Daday, İnebolu olmak üzere sekiz kazaya sahipti. Kastamonu, Cumhuriyet döneminde il merkezi olmuştur.¹⁶¹

Sicilde döneme ait kaza ve köyler tespit edilebilmiştir. Bu kaza ve köyler Kastamonu'nun mülkî ve idarî yapısının belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir.

Sicilde döneme ait kaza ve köyler tespit edilebilmiştir. Bu kaza ve köyler Kastamonu'nun mülkî ve idarî yapısının belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir.

3.5.2. Azdavay Kazasına Bağlı Köyler

- İftere	- Valay
- Çaldibi	- Saray
- Viranyaka	- Biteler
- Şeyhemre	- Turnalı

¹⁵⁸ Cevdet Yakupoğlu, "Selçuklular, Beylikler ve Osmanlılar Döneminde Kastamonu Çevresinde Ahiler", *Erdem*, S. 55, 2009, s. 158-159.

¹⁵⁹ İlhan Şahin, "Kastamonu", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, 2001, s. 587.

¹⁶⁰ Şahin, *a.g.m.*, s. 588.

¹⁶¹ Şahin, *a.g.m.*, s. 588.

3.5.3. Zarı (Pınarbaşı) Kazasına Bağlı Köyler

- Pınarbaşı	- Ilıca
- Horma	- Öztemür
- Karafasıl	-
- Yanarı	- Arva
- Günberi	- Ilgazlar
- Erkemle	- Dere
- Körşiş	- Hacıyaka
- Başköy	- Kasaba
-	- Çeme
- Emle	

3.5.4. Çiğlene (Selalmaz/Daday) Kazasına Bağlı Köyler

- Kapaklı	- Fasıllar
- Kozcuğaz	- Karaağaç
- Göynükviran	- Köseler
- Kayı	- Karaçalı
- Gürne	- Bozemrud
- Karacaviran	- Boyalcı
- Alpı	- Gömegöz
- Çarşı	

3.5.5. Eflâni (Karabük) Kazasına Bağlı Köyler

- Çavuş	-
- Meyre	- Yarış
- Alpağut	- Belviran
- Kılvar	- Abakulu
- Savaş	- Karacapınar
- Örencik	- Aktaş

- Karlı	- Tekke-i Esfel
- Tasmana	- Akviran
- Aday	- Halkaevli
- Terke	- Mülâyim
- Gelicek	

3.5.6. Cide Kazasına Bağlı Köyler

- Osmanlı	- Soğuka
- Kurtlu	- Vakıf
- Ece	- Kaya
- Ergören	- Üregil
- Irmak	- Kayadibi
- Hisarcık	- Derbucak
- Oba	- Pelidovası
- Altuntaş	- Ortaca
- Bedi	

3.5.7. Hoşalay (Doğanyurt) Kazasına Bağlı Köyler

- Kayran	- Dere
-Aşağızarbana	- Uğla
- Kayı	-
- Yukarızarbana	- Yanarı
- Kavra	- Korkutla
- Meset	- Timne
- Takur	- Artı
- Gürmüdü	- Somaday

3.5.8. İnebolu Kazasına Bağlı Köyler

- Kasaba-i İnebolu	- Çerçilye
- Batriyoz	- Telye
-	- Adar

- Aşağışeyhömer	-
- İbras	- Erkek
- Yukarıgermi	- Göçgün
- Orta	- Kayalar
- Soğukpınar	- Başköy
- Yukarışeyhömer	- Reâyâ-i Kocabaş
- Arilye	

3.5.9. Ginolu (Çatalzeytin) Kazasına Bağlı Köyler

- Evrenye	- Göynükler
- İlişi	- Sökü
- Kavaklı	- Ginolu
- Keşlik	- Sinciros
- Geriş	- Firisday
- Zırma	- Çatalzeytün
- Zaviye	- Yemeni
- Oday	- Mamlay
- Kızılcaelma	- İnanya
- Hisarbaşı	-
- Bayramgazi	- Kaymazlar
- Şeyhçoban	- Elmaçukuru
- Dağ	- Kürt

3.5.10. Ayandon (Türkeli) Kazasına Bağlı Köyler

- Nefs-i Ayandon	- Debride
- Barna	- Torve
- Dayeste	- Somay
- Migan	- Farya
- Helaldı	- Karacakaya
- Reyfes	- Güneyçatak
- Makril	- Reâyâ-i Kocabaşı

3.5.11. Akkaya Kazasına Bağlı Köyler

- Çaybaşı	- Bakırlı
- Sulusökö	- Lefken
- Yenice	- Hacı
- Karzı	- Çay
- Elekne	

3.5.12. İstefan (Sinop) Kazasına Bağlı Köyler

- Zerze	- Ortalık
- Yukarı	- Eynan
- Sakara	- Alagüneş
- Kuzsökö	- Zaviye
- Seki	- Reâyâ-i Kocabaşı

3.5.13. Gökçeagaç (Hanönü) Kazasına Bağlı Köyler

- Sarıalan	- Geymene
- Çamdaz (Cimdaz)	- Uzunçay
- Çakırçay	- İnaltı
- Yağun	- Küreçayı
- Eğmeagaç	- Kayabaşı
- Erikli	- Kavak

3.6. Muhtar Maaşları

Osmanlı'da muhtarlık kurumu kurulmadan önce köylerde idari anlamda “ köy kethüdası”, “köy imamı” ve “ihtiyar” denilen şahıslar bulunurdu. Bu şahıslar köydeki görevlerinin yanında, köylü ile devlet arasındaki irtibatı da sağlamaktaydı. Muhtarlık kurumuna baktığımızda günümüzde ufak değişiklikler görülse de varlığını devam

ettirmektedir.¹⁶² Muhtarların göreve nasıl geldiği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Prof. Dr. Osman Nuri Ergin ve Lütü Paşa, muhtarların seçimle iş başına geldiğini savunurken, Prof. Dr. Musa Çadırcı ise muhtarların atandıklarını söylemiştir.¹⁶³

İstanbul'un kolluk hizmetlerini gören Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılması, burada güvenlik sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu durum da Türkiye'de muhtarlık teşkilatının ilk defa İstanbul'da 1829'da kurulmasına neden olmuştur. Anadolu'da ilk muhtarlık teşkilatı da Kastamonu'da kurulmuştur. Yine burada da Taşköprü âyânı Hacı Ömer'in halktan usulsüz olarak vergi toplaması üzerine Kastamonu mütesellimi, âyânın zulmüne son vererek, İstanbul mahallelerinde uygulanan muhtarlık sistemini Kastamonu sancağında uygulamaya başlamıştır. Muhtar seçimlerinde 30 yaş ve 100 kuruş yıllık vergi verme şartı aranmakta ve seçim yılda bir yapılmaktadır. 1831 nüfus sayımından sonra muhtarlar, Defter Nazırlarına, Defter Nazırları da Ceride Nezareti'ne bağlıydılar. Fakat muhtarlar, mütesellimler tarafından denetlenirdi.¹⁶⁴

Muhtarların maaşları padişahın iradesine bağlıydı. Her muhtar ve kocabaşılara beşyüz kuruştan bin kuruşa kadar köyünün büyüklüğüne ve işinin ağırlığına göre maaşlarının tertibi hususundaki fermanın içeriği, Küre-i Nühas meclisinde müzakere olunmuştur. Bu havali köyleri ekseri dağınık ve iki üç haneden ibaret olduğundan, durumua göre iki üç köy birleştirilerek birer divan oluşturulduğundan ve bu divanlardan da kalabalık olanları nadir olduğundan, beşyüz kuruş ilâ bin kuruş raddelerinde maaş tahsisi durumunda Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazalara senelik ikiyüzbin kuruşa yakın bir meblağ ortaya çıkardığından, hazinenin zararını önlemek maksadıyla her bir divanın durumuna ve büyüklüğüne ve her divanda bulunan ikişer muhtardan hangisi seçilirse ona senevi yüzyirmi kuruştan bin kuruşa kadar maaş tertibi hususunda bir karar alınmıştır.¹⁶⁵

¹⁶² İsmail Aslan, "XIX. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda İmamlar, Muhtarlar ve Köylüler: Balıkesir Örneği", *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 13, 2007/2, s. 238.

¹⁶³ Yaşar Güneş, "Mahalle Yönetimi", *Türk İdare Dergisi*, S. 465, Aralık 2009, s. 117.

¹⁶⁴ Selma Turhan Sarıköse, "Sultan II. Mahmut Dönemi'nde Safranbolu'da Muhtarlık Teşkilatı'nın Kurulması", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 3, Haziran 2017, s. 340-341.

¹⁶⁵ 104 Numaralı KŞS, B. 28. s. 22.

Aşağıdaki tabloda muhtarlara tahsis edilen maaşlar kazalara bağlı köylere göre listelenmiştir.¹⁶⁶

Tablo 1. Küre Kazası'na ait muhtar maaşları ve toplam miktarı

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Küre-i Nühas	Nefs-Kasaba-i Küre	1000 Kr.	12410 Kr.
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Erikbahaeddin	100 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı İncesu	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Sarnıç	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Kepez	750 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Çiğilerik	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Yağlıca	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Virancık	180Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Kırlar	500 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Nefs-i Ağlı	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Alınca	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Mancılık	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Öğürmek	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Dikmen	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Gölcüğez	500 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Turplar	800 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Göynükviran	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Sarılar	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Şalgam	200 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Çırdak	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Bozemrut	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Cürümviran	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Üyük	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Arslanlı	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Emreler	180 Kr.	

¹⁶⁶ 104 Numaralı KŞS, B. 27. s. 18 .

Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Ortaca	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Demirciözü	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Karacaviran	300 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Geriş-i Ağlı	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Bürümce	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Nefs-i Elmalı	360 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Dere	300 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Mudrub	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Osmansöküsü	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Akdoğan	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Afraşabad	240 kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Turnacık	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Karandı	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Ersizler	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 İkizciler	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Sarpun	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Uzunöz	120 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Salur	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Zence	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Belviran	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Giberu	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Aşağıelmaderesi	150 Kr.	2890 Kr.
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Kösreli	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Bürüm	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Kuz	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Kilisepınar	240 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Yukarıelmaderesi	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Ağrıs	140 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Kuzluk	140 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Çatak	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 İğdir	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-1 Deresökü	150 Kr.	

Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Kuru	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Gemedere	180 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Gedefi	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Tikniz	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Deliktaş	150 Kr.	
Kaza-i Küre-i Nühas	Divan-ı Kazla	120 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Devrekani	Nefs Kasaba-i Devrekani	1000 Kr.	5870 Kr.
Kaza-i Devrekani	Kasaplar	240 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Çayırık	750 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Bozkoca	500 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Kanlıabad	240 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Küpler	180 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Kırvaç	240 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Sincaözü	120 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Çavuşgeçeni	180 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Akpınar lale	750 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Başakpınar	180 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Emirsun	180 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Salimüddin	650 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Dikanözü	180 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Ulamış	240 Kr.	
Kaza-i Devrekani	Çatak	240 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Azdavay	İftere	750 Kr.	4900 Kr.
Kaza-i Azdavay	Çaldibi	500 Kr.	
Kaza-i Azdavay	Viranyaka	600 Kr.	
Kaza-i Azdavay	Şeyhemre	800 Kr.	
Kaza-i Azdavay	Valay	1000 Kr.	

Kaza-i Azdavay	Saray	750 Kr.	
Kaza-i Azdavay	Biteler	500 Kr.	
Kaza-i Azdavay	Turnalı	750 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Zarı	Pınarbaşı	180 Kr.	3860 Kr.
Kaza-i Zarı	Horma	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Karafasıl	120 Kr.	
Kaza-i Zarı	Yanarı	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Günberi	120 Kr.	
Kaza-i Zarı	Erkemle	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Körşiş	240 Kr.	
Kaza-i Zarı	Başköy	120 Kr.	
Kaza-i Zarı		120 Kr.	
Kaza-i Zarı	Emle	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Ilıca	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Öztemür	240 Kr.	
Kaza-i Zarı		300 Kr.	
Kaza-i Zarı	Arva	120 Kr.	
Kaza-i Zarı	İlgazlar	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Dere	240 Kr.	
Kaza-i Zarı	Hacıyaka	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Kasaba	180 Kr.	
Kaza-i Zarı	Çeme	500 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Çiğlene	Kapaklı	120 Kr.	2040 Kr.
Kaza-i Çiğlene	Kozcuğaz	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Göynükviran	180 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Kayı	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Gürne	120 Kr.	

Kaza-i Çiğlene	Karacaviran	180 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Alpı	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Gömegöz	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Çarşı	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Fasıllar	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Karaağaç	180 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Köseler	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Karaçallı	120 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Bozemrud	180 Kr.	
Kaza-i Çiğlene	Boyalcı	120 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Eflani	Çavuş	180 Kr.	2900 Kr.
Kaza-i Eflani	Meyre	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Alpağut	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Kılvar	180 Kr.	
Kaza-i Eflani	Savaş	240 Kr.	
Kaza-i Eflani	Örencik	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Karlı	180 Kr.	
Kaza-i Eflani	Tasmana	180 Kr.	
Kaza-i Eflani	Aday	240 Kr.	
Kaza-i Eflani	Terke	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Gelicek	180 Kr.	
Kaza-i Eflani		180 Kr.	
Kaza-i Eflani	Yarış	240 Kr.	
Kaza-i Eflani	Belviran	180 Kr.	
Kaza-i Eflani	Abakulu	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Karacapınar	240 Kr.	
Kaza-i Eflani	Aktaş	420 Kr.	
Kaza-i Eflani	Tekke-i Esfel	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Akviran	120 Kr.	
Kaza-i Eflani	Halkaevli	240 Kr.	

Kaza-i Eflani	Mülayim	180 Kr.	
---------------	---------	---------	--

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Cide	Osmanlu	300 Kr.	8590 Kr.
Kaza-i Cide	Kurtlu	750 Kr.	
Kaza-i Cide	Ece	240 Kr.	
Kaza-i Cide	Ergören	300 Kr.	
Kaza-i Cide	Irmak	300 Kr.	
Kaza-i Cide	Hisarcık	240 Kr.	
Kaza-i Cide	Oba	500 Kr.	
Kaza-i Cide	Altuntaş	240 Kr.	
Kaza-i Cide	Bedi	410 Kr.	
Kaza-i Cide	Soğuka	500 Kr.	
Kaza-i Cide	Vakıf	600 Kr.	
Kaza-i Cide	Kaya	600 Kr.	
Kaza-i Cide	Üregil	600 Kr.	
Kaza-i Cide	Kayadibi	700 Kr.	
Kaza-i Cide	Derbucak	800 Kr.	
Kaza-i Cide	Pelidovası	1000 Kr.	
Kaza-i Cide	Ortaca	500 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Hoşalay	Kayran	750 Kr.	6230 Kr.
Kaza-i Hoşalay	Aşağızarbana	300 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Kayı	240 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Yukarızarbana	500 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Kavra	240 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Meset	500 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Fakaz	300 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Takur	420 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Gürmüdü	180 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Dere	240 Kr.	

Kaza-i Hoşalay	Uğla	240 Kr.	
Kaza-i Hoşalay		180 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Yanarı	420 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Korkutla	300 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Timne	420 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Terme	500 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Artı	420 Kr.	
Kaza-i Hoşalay	Somaday	180 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i İnebolu	Kasaba-i İnebolu	1000 Kr.	5700 Kr.
Kaza-i İnebolu	Batriyoz	240 Kr.	
Kaza-i İnebolu		300 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Aşağışeyhümer	300 Kr.	
Kaza-i İnebolu	İbras	180 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Yukarıgermi	240 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Orta	240 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Soğukpınar	180 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Yukarışeyhümer	300 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Ariyle	180 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Çerçiyle	300 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Telye	240 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Adar	300 Kr.	
Kaza-i İnebolu		300 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Erkek	180 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Göçgün	240 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Kayalar	420 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Başköy	240 Kr.	
Kaza-i İnebolu	Reaya-i Kocabaş	300 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
-------------	------------------------	-------------	--------------

Kaza-i Ginolu	Evrenye	750 Kr.	7870 Kr.
Kaza-i Ginolu	İlişi	420 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Kavaklı	240 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Keşlik	420 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Geriş	300 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Zırma	500 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Zaviye	600 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Oday	240 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Kızılcaelma	300 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Hisarbaşı	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Bayramgazi	300 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Şeyhçoban	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Dağ	500 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Göynükler	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Sökü	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Ginolu	240 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Sinciros	300 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Firisday	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Çatalzeytün	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Yemeni	240 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Mamlay	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	İnanya	240 Kr.	
Kaza-i Ginolu		180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Kaymazlar	180 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Elmaçukuru	420 Kr.	
Kaza-i Ginolu	Kürt	240 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Ayandon	Nefs-i Ayandon	500 Kr.	5400 Kr.
Kaza-i Ayandon	Barna	500 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Dayeste	500 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Migan	300 Kr.	

Kaza-i Ayandon	Helaldı	300 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Reyfes	500 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Makril	500 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Debride	300 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Torve	180 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Somay	400 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Farya	300 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Karacakaya	400 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Güneyçatak	500 Kr.	
Kaza-i Ayandon	Reaya-i Kocabaşı	400 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Akkaya	Çaybaşı	240 Kr.	2340 Kr.
Kaza-i Akkaya	Sulusökü	300 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Yenice	120 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Karzı	240 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Elekne	300 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Bakırlı	240 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Lefken	180 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Hacılı	300 Kr.	
Kaza-i Akkaya	Çay	420 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i İstefan	Zerze	400 Kr.	3860 Kr.
Kaza-i İstefan	Yukarı	300 Kr.	
Kaza-i İstefan	Sakara	500 Kr.	
Kaza-i İstefan	Kuzsökü	400 Kr.	
Kaza-i İstefan	Seki	420 Kr.	
Kaza-i İstefan	Ortalık	420 Kr.	
Kaza-i İstefan	Eynan	300 Kr.	
Kaza-i İstefan	Alagüneş	240 Kr.	

Kaza-i İstefan	Zaviye	300 Kr.	
Kaza-i İstefan	Reaya-i Kocabaşı	180 Kr.	

KAZA	MUHTARLIK (KÖY)	MAAŞ	YEKÜN
Kaza-i Gökçe ağaç	Sarıalan	300 Kr.	3040 Kr.
Kaza-i Gökçe ağaç	Çamdar (cimdar)	180 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Çakırçay	240 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Yağun	300 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Eğme ağaç	240 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Erikli	240 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Geymene	240 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Uzuncay	180 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	İnatlı	240 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Küreçayı	400 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Kayabaşı	240 Kr.	
Kaza-i Gökçe ağaç	Kavak	240 Kr.	

3.7. Mecliste Görüşülen Sorunlar

Küre-i Nühas Muhassıl Meclisi'nde bir kısım konular görüşülmüş ve karara bağlanmıştır. Aşağıda Meclis tarafından müzakere edilen sorunlar ve soruna ilişkin alınan kararlar ve çözümler yollarına yer verilmiştir.

3.7.1. Asayiş Olayları

Küre-i Nühas Muhassıllığına bağlı kazalardan Eflâni'de Meclise üye seçimi işleminden sonra, Hasan Ali Oğlu Hasan ve kardeşi Ömer halkı da kışkırtarak huzursuzluk çıkarmıştır. Adı geçen kişiler Küre'ye getirilmişler ve yapılan duruşmada kendilerinin üye olarak seçilmemelerinden dolayı huzursuzluk çıkardıkları anlaşılmıştır.¹⁶⁷ Muhassıllık sisteminde üye seçiminde fikir ayrılıklarından

¹⁶⁷ 104 Numaralı KŞS, B. 5. s. 8

kaynaklanan bu tür olaylara çok sık rastlanmakta ve ortaya çıkan olayların genelde mahkemeye taşındığı ve bir karara varıldığı anlaşılmaktadır.

Hoşalay (Doğanyurt) Nahiyesi'nden Bilal ve Ali adındaki şahısların kazalarında kendi menfaatları için fesat çıkardıkları anlaşılmış olduğundan kazanın güvenliği için adı geçenlerin sürgün edilmesine karar verilmiştir.¹⁶⁸

Ginolu kazasından olan iki kişinin ise kimliksiz olarak gezmelerinden dolayı tutuklandıkları görülmektedir. Yedi sekiz gün hapiste tutulan bu iki kişi hakkında kazalarından iyi insan olduklarına dair gelen bilgi üzerine, bundan sonra kimliksiz gezmemeleri nasihat edilerek serbest bırakılmasına karar verilmiştir.¹⁶⁹ Bu tür önlemlerin güvenlik nedeniyle alındıkları anlaşılmaktadır. Alınan kararlarda ise halkın şahitlikleri ile suçluların iyi hallerinin etkili olduğu görülmektedir.

Meclise taşınan olaylardan diğeri ise eşkiyalık olaylarıdır. Örneğin Azdavay kazasında yaşanan bir eşkiyalık olayında hadiseye sebebiyet veren kişilerin tutuklanması için Küre-i Nühas Büyük Meclisi çavuşlarından Mehmet Çavuş görevlendirilmiş, yine destek amacıyla Azdavay Meclisi'nin zabtiyeleri görevlendirilmiştir.¹⁷⁰ Görüldüğü üzere Meclis asayiş olaylarıyla da ilgilenmiş, bu tarz asayiş olaylarının sonlandırılmasında askerlerde muhassıllara yardımcı olmuştur.

Meclise yansıyan asayiş olaylarından diğeri darp olaylarıdır. Nitekim Küre-i Nühas kazasına bağlı Kozluk Divânı sakinlerinden Mühüroğlu Mehmet adlı şahıs aynı köyden Çontakoğlu Mustafa adlı çocuğu darb etmiş, Çontakoğlu Mustafa daha sonra Küre-i Nühas Meclisine gelip şikâyetçi olmuştur. Suçlunun yakalanması için asker sevk edilmiş iken zanlının kardeşi ve aynı zamanda asker olan Hüseyin “*ben kardeşimin yerine gideyim bakalım ne yapacaklar*” diyerek Küre-i Nühas Meclisine gelmiş ve kendisine nasihat edilerek, kardeşini göndermek üzere serbest bırakılmıştır. Köyüne gelen Hüseyin kardeşinin firar etmesine yardımcı olduğu gibi bir daha da Meclis’e gelmemiştir. Daha sonra Hüseyin’in yakalanması için üzerine asker gönderilmiş, yakalanarak Meclis’e getirilmiş ve kardeşi yakalanıncaya kadar hapiste tutulmuştur.

¹⁶⁸ 104 Numaralı KŞS, B.14. s. 10.

¹⁶⁹ 104 Numaralı KŞS, B. 37. s. 29.

¹⁷⁰ 104 Numaralı KŞS, B. 36. s. 29.

Meclis kararına karşı gelen Hüseyin'e meclis tarafından sırtına altmış değnek vurulması kararı alınmıştır. Daha sonra kardeşi Mehmet de ele geçirilerek ona da değnek vurulma cezası verilmiştir.¹⁷¹

Yine Ginolu kazası sakinlerinden Kalaycıoğlu olarak tanınan Mehmet isimli şahıs, sınır iddiasıyla kardeşi Salih'i darb etmiştir. Daha sonra Ginolu Meclisi Mehmet'in hapsedilmesine karar vermişse de Mehmet firar etmiştir. Yaralı bulunan kardeşi Salih ise vefat etmiştir. Daha sonra yakalanan Mehmet, Küre-i Nühas'ta hapse atılarak, kendisine nasıl muamele edileceği konusu İstanbul'a sorularak gelen cevaba göre hareket edilmesine karar verilmiştir.¹⁷²

Küre-i Nühas Muhassıllığına çevre kazalarda yaşanan çeşitli olaylar taşınmış, muhassıllar zaman zaman bölge güvenliği için de kararlar vermişlerdir.

Asayiş olaylarından bir diğeri rüşvet olaylarıdır. Nitekim Küre-i Nühas Maden-i Hümâyunu hizmetinde görevli piyade askerlerinden Bursalı Hacı Mehmet, Küre-i Nühas hapishanesinde maden taşığında çalıştırılmakta olan mahkumlardan zorla rüşvet almaya teşebbüstür. Tarafların hazır bulunduğu sorgulamada mahkumlar kendilerinden zorla rüşvet alındığını ifade etmişler, rüşveti alan alan asker Bursalı Hacı Mehmet'de suçunu kabul etmiştir. Daha sonra Meclis tarafından adı geçen sanığa üç sene kürek cezası verilmesi karar verilmiştir.¹⁷³

Diğer rüşvet hadisesi ise Cide'de yaşanmıştır. Cide Kazası hapishanesinde mahkum olarak bulunan eski Cide Nâibi Ahmet, Tomruk Memuru Hüseyin Ağa benden elli kuruş rüşvet aldı diyerek zabtiye memuruna şikayette bulunmuştur. Tomruk Memuru Hüseyin ile eski Nâiplerden Ahmet muhakeme olunmak üzere Meclis'e davet edilmiştir. Duruşmada Nâip'e "Hüseyin'e kaç kuruş verdin" diye sual olunmuş, Naib ise kesin ifadeler kullanmayıp şahit olarak verdiği isimler de "bizim böyle şeyden haberimiz ve bununla alıp vereceğimiz yoktur" demeleri üzerine Tomruk Memuru Hüseyin Ağa'ya iftira attığı anlaşılmıştır. Daha sonra Meclis tarafından Naib'in

¹⁷¹ 104 Numaralı KŞS, B. 27. s. 17-18.

¹⁷² 104 Numaralı KŞS, B. 29. s. 23-24.

¹⁷³ 104 Numaralı KŞS, B. 52. s. 39.

mevcut ikibuçuk sene hapis cezasına üç sene daha ilave olunmasına karar verilmiştir.¹⁷⁴

Meclis'e taşınan hadiselerden biri namus olaylarıdır. Örneğin Azdavay Kazası'ndan İbrahim adlı kişi, Kezban ismindeki bir kadına laf atmış ve bu olay Azdavay Meclisi'ne taşınmıştır. İfadesi alınan İbrahim Küre'ye gönderilmiş ve burada da suçu sabit görülen İbrahim'e bir süre maden taşlığında çalıştırılma cezası verilmiştir.¹⁷⁵ Bu olaydan anlaşıldığına göre zaman zaman bu türden namus meseleleri de Meclis'e taşınabilmiştir. Suçu sabit görülen şahıslar da cezalandırılmıştır.

Irza geçme ve namus olayları da Meclis'e yansıyan hadiselerdendir. Örneğin Azdavay kazasına bağlı Akçay Divânı sakinlerinden Karaibrahimoğlu, oğlu Salih ve Mehmet adlı kişiler, yine aynı divandan Delibeyoğlu Zeynelabidin'in dul kızını gece zorla evinden kaçırmışlardır. Zeynelabidin, kardeşi Yakup ile beraber bunların ardından gidip evleri önünde yetişince içlerinden Salih önlerine çıkıp üzerlerine tüfekle ateş açmış, Yakup'u da başından ağaç ile vurarak yaralamıştır. Zeynelabidin ve Yakup olay karşısında kaza Zabtiye Vekili Osman Ağa'ya şikâyetle bulunmuşlardır. Osman Ağa da zanlıların tutuklanması için bir nefer onbaşıyla birkaç nefer asker göndermişse de adı geçen Hüseyin, oğlu Salih ve Mehmet askerlere teslim olmamak için direnmişlerdir. Bunun üzerine Zaptiye Vekili Osman Ağa bizzat olay mahalline gitmiş, zanlılardan Hüseyin firar ederken oğulları Salih ve Mehmet tutuklanarak Küre Meclisi'ne gönderilmiştir. Sanıklardan Mehmet olayı kabullenirken, silahla karşılık vermediği ve darb olayına karışmadığını, olaya da babasının zorlamasıyla karıştığını söylemiştir. Salih de tüfekle ateş ettiğini ve onbaşının kolunu taş ile Yakup'un başını ise ağaç ile yaraladığını kabul etmiştir. Adı geçen kişilere yetmiş beşer değnek cezası uygulanmış ve aynı zamanda bu tür hadiselerle karışmamaları yönünde azarlanmışlardır. Daha sonra Mehmet'e zâbite itaat etmediği için kırk gün, babası ve kardeşine kadının evinden zorla kaçırılması hususunda yardımda bulunduğu için yirmi gün, toplamda ise altmış gün; kardeşi Salih'e ise zaptiyeye karşı koymuş olması, onbaşının kolunu taş ile Yakup'u ise başından ağaç ile darb etmiş olmasından dolayı

¹⁷⁴ 104 Numaralı KŞS, B. 56. s. 42.

¹⁷⁵ 104 Numaralı KŞS, B. 25. s. 17.

iki sene müddetle kürek cezasına karşılık olmak üzere maden taşlığında çalıştırılması kararlaştırılmıştır.¹⁷⁶

Gerek a'yanlar gerekse bazı muhassıllar tarafından zaman zaman haksız yere para toplanması ya da daha önceki borçlar gibi konular meclise taşınmıştır. Meclis bu durumda her iki tarafı da dinler, onlardan kanıt ispat isterdi. İspatı yapılamayan durumlarda karar vermekten çekinirdi. Son olarak karar alırken orta yolu bulmaya çalışır, her iki tarafa da haksızlık yapılmaması için uğraşırdı. Cide'de de benzer bir olay yaşanmıştır. Cide Kazası dört nahiyeden oluşmaktadır. Her nahiyeden beşer altışar kişi ahalî adına önceden gemi inşaatı için kereste ücreti olarak alınan iki bin kese akçe kadar tutarın iadesini istemişlerdir. Talep edilen tutar ispat edilmedikçe ve paranın kime ne kadar olduğu belli olmadıkça, talep reddedilirdi. Bu durumda ahaliden her birinin talebi kaçır kuruştur belirlenmesi ve miktarı belirlendiğinde de bunun şahit ve delil ile ispatı istenmiştir.

Davalının ve babasının üzerlerinde ahalinin pek çok taşınır taşınmaz malları olduğu tahmin edildeğinden şahıslara karşılıklı anlaşma teklif edilmiştir. Barış teklifinin kabul edilmesi üzerine sorun çözüme kavuşmuş ve meclise havale edilmiştir.¹⁷⁷

Görüşme tutanağına göre: Gideros İskeleyi'nde bir gemi inşaatı için görevli bulunan davalı Hasan Bey ve babası, gemi inşaatı için Cide halkından pek çok kereste elde etmiştir. Fakat ücretlerini ödeyip ödemediği belli değildir. Cide halkının iddia ettiği ikibin kese akçe kadar kereste ücretidir ve halk alacakları olduğunu ispat edememiştir. Aralarındaki bu meselede hiçbir tarafı haksızlığa uğratmak istemeyen meclis tarafından davalıdan dört nahiyeye ellışer bin kuruş alınmasına karar verilmiş ve bu karara her iki taraf da razı olmuştur. Davacıların daha önceden Hasan Bey'in a'yanlığı zamanından kalan yüz yirmidokuz bin bu kadar kuruş borçlarının düşülmesi teklif edilmiştir. Davacılar, bunu kabul etmemiş ve borcu gerek nakden ve gerek mal olarak ödeyebileceğine meclisçe karar verilmiştir. Tarafların karardan memnun olarak ve meclise teşekkür ederek anlaşmaları sağlanmıştır.¹⁷⁸

¹⁷⁶ 104 Numaralı KŞS, B. 61. s. 44-45.

¹⁷⁷ 104 Numaralı KŞS, B. 19. s. 12.

¹⁷⁸ 104 Numaralı KŞS, B.19. s. 13.

Asayiş olaylarından diğeri ise hırsızlıktır. Örneğin Zarı Kazası'nın Dere Divânı sakinlerinden Kapancıoğlu Ali ve iki oğlu kazanın Ilgazi Divânı sakinlerinden İsabeyoğlu Süleyman, Mustafa ve Musabeyoğlu İsmail isimli kimselerin anbarlarından zahire çalmışlardır. Bu durumun araştırılması için hırsızların Eflânî Meclisi'nde yapılan sorgulamalarında zanlılar suçlarını kabul etmiştir. Hadise daha sonra Küre Büyük Meclisi'ne intikal ettirilmiş, hırsızlardan Ali serbest bırakılırken oğullarının bir müddet maden taşlığında çalıştırılmasına karar verilmiştir.¹⁷⁹

Yine İnebolu Kazası'nın Germi Divânı'ndan Köleoğlu Mehmet, aynı divân sakinlerinden Tüfekçioğlu Mustafa'nın bir baş katırını çaldıktan sonra satmak için başka bir yere götürürken, katır sahibi durumu anlamıştır. Kaza zabtiye memuru, hırsız Mehmet'i Küre-i Nühas Meclisi'ne göndermiştir. Zanlı Mehmet burada suçunu itiraf etmiş olduğundan, kendisinin üç sene müddetle küreğe konulmasına karar verilmiştir.¹⁸⁰ Bu hadiselerden anlaşıldığına göre genelde zahire ve hayvan hırsızlığının öne çıktığı görülmektedir. Hırsızlık hadiseleri karşısında ise kürek cezası verilmiştir.¹⁸¹

Hırsızlık olaylarından bir diğeri Azdavay'da cereyan etmiştir. Azdavay kazasına bağlı Akçaçam karyesi sakinlerinden Furuncuoğlu Hasan, yine aynı köy sakinlerinden Kadioğlu Ahmet'in anbarından zahiresini ve Karacalar karyesinde Berberoğlu Ahmet'in gece bir baş beygirini çalarak Kastamonu sakinlerinden Tüysüzoğlu Mehmet'e doksan kuruşa satmıştır. Mülk sahipleri şikayetçi olurken zahire ve beygirin kendi hanelerinden çalınmış olduğunu ve Furuncu Hasan'dan şüphelendiklerini Azdavay zâbiti Çavuş Osman Ağa'ya haber vermişlerdir. Çavuş Osman Ağa, Hasan'ı Azdavay Meclisi'ne çağırarak sorgulamış; Hasan zahireyi çaldığını inkâr ederken beygiri çalarak sattığını kabul etmiştir. Beygirin ücreti Hasan'a karşılatırıldıktan

¹⁷⁹ 104 Numaralı KŞS, B. 24. s. 16.

¹⁸⁰ 104 Numaralı KŞS, B. 57. s. 43.

¹⁸¹ Kürek cezası Osmanlı hukukunun temelleri olan İslam hukuku ve Örfî kanunlarda bulunmayan bir ceza türü olup, örnekleri XVI. yüzyıl ortalarına ait arşiv kaynaklarında bulunmaktadır. Bu dönemde varlığı artan Osmanlı donanmalarında kürekçi ihtiyacının karşılanması adına düşünülmüş bir ceza türü olarak ortaya çıkmıştır. Öncelikle esir düşenlerden veya vergi muafiyeti karşılığı kürekçi ihtiyacı sağlanırken, daha sonra buna hükümlüler de eklenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet İpşirli, "Kürek Cezası", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2019, s. 112.

sonra Hasan Küre Büyük Meclisi'ne getirilmiş ve burada yapılan sorgulamada da Hasan suçunu kabul etmiştir. Kendisine üç sene kürek cezası verilmiştir.¹⁸²

Yukarıda asayiş olayları olarak ele aldığımız konular hırsızlık, namus meselesi, kız kaçırma, alacakların temini, halkın kışkırtılması gibi konulardır. Bunların içinde en çok yaşanan olay hırsızlık olayıdır. Davalarda genellikle konular bir sonuca bağlanır ve suçlular gerekli görülen cezaya çarptırılırdı.

Aşağıda kazalara göre vuku bulan hırsızlık olaylarının miktarı verilmiştir:

KAZA	DİVAN	NÜFUS	TERTİP OLUNAN NEFERAT
Küre-i Nühas	32	4000	16
Devrekâni	18	3000	09
Azdavay	09	4500	18
Çiğlene	15	1000	08
Eflâni	21	2000	10
Zarı	20	2750	10
Cide	17	5000	17
Hoşalay	18	6000	18
İnebolu	17	3300	17
Ginolu	26	5500	26
Ayandon	14	2500	07
Akkaya	09	1300	04
İstefan	10	3100	10
Gökçeagaç	12	1600	06
	238	4550	175

¹⁸²104 Numaralı KŞS, B. 62. s. 45.

3.7.2. Askerî Olaylar

Askerlikle ilgili hususlardan birincisi Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kaza meclislerinin güvenliği ve alınan kararlarının uygulanabilmesi için ne kadar asker istihdam edileceği ve ne kadar maaş verileceği hususudur. Nitekim bu durumun Meclis tarafından görüşülerek bir karara varılması konusunda Kastamonu Sancağı Zabtiye Müdürü Mirliya Abdülhalim Paşa tarafından Meclise bir yazı çıkarılmıştır. Muhassıllık dört nahiyeden meydana geldiğinden Küre Büyük Meclisi'nde kırk nefer süvari ve otuz nefer piyade ve diğer kazalardan Ayandon Meclisi'ne dört nefer süvari ve oniki nefer piyade ve Ginolu Meclisi'ne on nefer piyade ve Hoşalay Meclisi'ne iki nefer süvari ve sekiz nefer piyade ve Cide Meclisi'ne üç nefer süvari ve oniki nefer piyade ve Eflâni Meclisi'ne dört nefer süvari ve sekiz nefer piyade ve Azdavay Meclisi'ne iki nefer süvari altı nefer piyade ve Devrekâni Meclisi'ne altı nefer süvari iki nefer piyade olmak üzere toplam altmışbir nefer süvari ve yetmişsekiz nefer piyade askerinin görevlendirilmesi ve Büyük Meclisin süvarisi için 80, piyadesi için 50; diğer meclislerin süvarisi 40, piyadesi için 30 kuruş aylık verilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁸³

Daha sonra Kastamonu Zabtiye Müdürü Halim Paşa tarafından askerlere ait Künye Defteri'nin ivedi olarak gönderilmesi istenilmişse de asker yazma işlemi henüz tamamlanmadığından defter gönderilememiştir. Bu sırada Küre Muhassıllığı a'yân ile idare olduğundan ve a'yanın da istihdam ettiği kolluk kuvvetleri kendi hizmetkârıyla bazı çiftçilerden olduklarından ve a'yanlık lağv olduğundan, askerler şuraya buraya dağılmış ve Küre-i Nühas Kazası'nda da yerli askerlerden kimse kalmamıştır. Bu sebeple Büyük Meclis'in askeri tamamlanmadığı gibi diğer meclislerin de halen üçer dörder nefer noksanları bulunmaktaydı.¹⁸⁴

Muhassıllık Meclisinin çalışma alanına bakıldığında Tophane-i Âmire'ye gönderilmesi gereken top tahtalarının kesilip gönderilmesi konusunun mecliste görüşülmesi kararı meclisin dışındadır. Fakat konunun mecliste görüşülme kararı alınmıştır. Muhassıllık Meclisi, mali konularla sınırlı kalmamıştır.

¹⁸³ 104 Numaralı KŞS, B. 23. s. 15-16.

¹⁸⁴ 104 Numaralı KŞS, B. 33. s. 27-28.

Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazalardan ellibeş senesine mahsuben Tophane-i Âmireye gönderilmesi gereken top tahtalarının bir an önce gönderilmesi hususunda Kastamonu Sancağı'nın zabtiye vekili Devletlü Halim Paşa Hazretleri acele edilmesini istemiş ve muhassıllığa bağlı olan sâhil kazaları iskelelerinde bulunan levhalar hakkında yapılan araştırma sonucunda her bir kazada ellibeş senesine mahsuben hazırlanmış olan top tahtalarının tamam fakat elli üç senesine ait olan levhalardan Ayandon İskelesinde yirmi dört parça levha mevcut ise de bunların affedildiği ancak kızaklık olmayıp normal levha olduğuna binaen onun da izinsiz olarak gönderilmesi yersiz olacağından bu surette demek oluyor ki tertip olan dörtyüzelli kıta top kundaklıktan kesilmemiş olan birtanesinin düzenlenmesi lazım gelir ise açıklanıp müzakere olunmak icap etmiştir.

Muhassıllığa bağlı sahil kazalarından ellibeş senesine mahsuben Tophane-i Âmireye ait olan dörtyüz elli kıta top tahtası kesilip iskelelerine indirilmiş olduğu halde Halim Paşa'nın emir ve iradeleri vechiyle levhaların halihazırda İstanbul'a gönderilmesi gerekmektedir. Levhaların kesilme zamanı kış aylarında olup başka mevsimde kesilmesi usule aykırı olduğundan Tophane-i Âmirede kabul edilmeyip geri gönderilecektir. Ancak Tophane-i Âmireye sorularak, ne zaman olursa olsun kesip gönderilsin denilirse mecliste tekrar görüşülerek gerekenin yapılması kararlaştırılmıştır.¹⁸⁵

Askerî olaylardan Meclis'e intikal eden konulardan biri, askerlikten muafiyet hususudur. Örneğin Deresökö köyünden bir genç ailesinin kendisinden başka kimsesi olmamasından dolayı askerlikten muaf tutulmasını talep etmiş, fakat kendisine Meclis'in bu konuda karar verme yetkisinin olmadığı bildirilmiştir.¹⁸⁶ Yine Arslanlı köyünden bir şahıs, ihtiyar ve zayıf olduğu için askerde olan iki oğlundan birisinin askerlikten muaf tutulmasını talep etmiş, Meclis yine aynı şekilde böyle bir yetkisinin olmadığını bildirilmiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁵ 104 Numaralı KŞS, B. 41. s. 31.

¹⁸⁶ 104 Numaralı KŞS, B. 13. s. 10.

¹⁸⁷ 104 Numaralı KŞS, B. 15 s. 11.

3.7.3. Vergi İle İlgili Konular

Küre Büyük Meclisi'nin vergi konusunda ele aldığı ilk konulardan birisi Küre-i Nühas Muhassıllığına bağlı Ayandon, Akkaya, İstefan ve Gökçe ağaç kazalarının birleştirilmesi ve bu kazaların ahalisinin verecekleri vergilerin hesaplanması üzerine olmuştur. Meclisce düzenlenen genel hesap defterleri bir üst yazı ile Ayandon Meclisi'ne gönderilmiştir. Defter, Meclis'de okunarak mükelleflere taksim edilmiştir. Bu arada İstefan Kazası sakinlerinden olup Ayandon Meclisi'ne zabtiye vekili seçilmiş olan Osman ve kaza ahalisinden Hüseyin ve Kahveci Mehmet adlı kimseler kendi menfaatleri için hesap maddesini sadece İstefan ahalisine yüklemek istemişlerdir. Bu kişiler Küre'de hapiste gözetim altında bulundurulurken hakkında ne hüküm verileceği konusu İstanbul'a yazılmıştır.¹⁸⁸

Muhassıllık dahilindeki kazalardaki ekili araziden alınacak vergiler belirlenmeye çalışılmıştır. Muhassıllık dâhilinde bulunan ekili araziden onda bir öşür muhassıllar tarafından toplanması ve hazineye intikali için iskeleye yakın olan mahallelerin mahsulâtlarının anbara konulması, iskeleye uzak olanların ya da naklinde fazladan masraf gereken mahallelerdeki mahsulat için ise malın satış değeri bedelinden satın alınması kararlaştırılmıştır. Ancak Küre-i Nühas Muhassıllığı dâhilinde olan kazaların tamamı dağlık olduğundan, Gökçe ağaç ve Devrekâni kazalarından başka mahsulâtı bol kaza bulunmamaktaydı. Böylece kazalarda biçilen ekinlerin demetlerinin birbirinden çok farklı olması sebebiyle bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Daha sonra meclis ve muhassıl vekillerine öşür toplama görevi verilmiştir. Her divâna tayin olunan muhtarlar da yıllık maaş karşılığında bu hizmette bulunmuşlardır. Yine her bir divânın imamı ve yahut okur yazar bir kişi de muhtarın gözetimine verilerek ona da uygun bir ücretin verilmesi, hâsılâtın önceden yazılarak öşrünün sonradan alınması, köy köy defterlerin tutulması, öşür hangi mukataa ve tımara ve yahut vakfa bağlı ise onun da işaretlenmesi, muhassıl bulunan kişinin bizzat kazaları dolaşması ve idaresi altında olan köy ve çiftlikler dâhilinde bulunan harmanları gezip kimsenin gizlemeye, saklamaya, çalmaya veya telef etmeye cesaret etmemesi gibi konular müzakere edilmiş ve karara bağlanmıştır.¹⁸⁹

¹⁸⁸ 104 Numaralı KŞS, B. 22. s. 15.

¹⁸⁹ 104 Numaralı KŞS, B. 53. s. 40-41 .

Düzenlenen hesap cetveline göre toplanan vergi miktarı yaklaşık altı milyon beşyüzbin kuruşa ulaşmışsa da Küre-i Nühas Muhassıllığı'nın masrafı olarak üç milyon kuruşun muhassıllıkta tutulması gerisinin hazineye gönderilmesi gerekmekteydi.¹⁹⁰

Küre-i Nühas Muhassıllığına bağlı olan kazalardan tahsis edilen vergi ayrıntılı olarak hesaplanıp defterlere işlenerek gerekli yerlere gönderilmiştir. Masrafların nerelerde ne kadar olduğu belirtilerek ve ödemede kolaylık sağlanarak toplanmasına karar verilmiştir. Muhassılların asıl görevi de vergilerin belirlenmesi ve ilgili yerlerden toplanmasıydı.

¹⁹⁰ 104 Numaralı KŞS, B. 54. s. 41 .

SONUÇ

104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicilimize baktığımızda Küre-i Nühas Muhassıllığı Meclisi karar defterini içermektedir. Sicil içinde geçen konu ve olaylar ayrılarak tasnif edilmeye ve bunlara göre bir değerlendirme yapılmaya çalışıldı. Hicri 1256 (Miladi 1840) tarihini kapsayan bu sicilde Kastamonu'nun köyleri, kazaları ve mahallelerinde kurulmuş olan muhassıllık meclislerinde birçok konunun görüşüldüğü görülmektedir. Mahkemelerde görülen davalar arasında hırsızlık, ırz meselesi, arsa meselesi, muhassıllık atamaları ve halkın kışkırtılması, haksız yere vergi toplanması, askerlik meselesi gibi konular yer almaktadır. Davalarda genel olarak her iki tarafa da söz hakkı tanınmış, davacı ve davalı tarafların idda, delil ve ifadeleri mahkeme kayıtlarına yazılmıştır. Ayrıca tutulan kayıtlarda, mahkemede bulunan şahitlerin isim ve unvanlarına da yer verilmiştir. Bu belgelerden bazılarında hacı, ağa, bey, efendi, sofı, hafız, molla gibi saygın unvanı bulunan kimselerin bulunduğu da görülmüştür.

Görüşülen konu veya adı geçen şahıs hakkında azaların fikirlerine de belgenin altında yer verilmiştir. Buradan mahkemelerde şahit olarak ya hazırda bulunan mahkeme görevlileri ya da halktan seçkin kimselerin şahit olarak gösterildiği anlaşılabılır.

Sicilde geçen konu ve olaylar genel olarak Küre maden bölgesinde geçmiş ve verilen cezalarda maden taşlıklarında belli sürelerde çalıştırılmak ve hapis cezası şeklinde olmuştur. Kararlar sebepleriyle beraber açıklamalar yapılarak verilmiştir. Küçük kaza ve köylerde kurulan meclislerde konular görüşülse de kara hep büyük meclise ait olmuştur. Meclislerde Osmanlı ülkesinde görev yapan ve meclislerin güvenliği, kararların rahat alınması için asker alım ve maaşları da belirtilmiştir. Sicilde geçen köylerdeki muhtarlara verilen maaşlar da tablo halinde değerlendirme kısmında verilmiştir.

Mahkemede sadece olay ve şikayetler değil isteklere de yer verilmiştir. Bunlara örnek olarak; halkın ihtiyacı için yeni fırınlar açılması konusu ve yine kermiye (fırında pişirilerek taştan ve topraktan üretilen kiremitve enzeri şeyler) üretilmesi için köylerden imeci usulü amele toplanması için izin istenmiştir. Bir gencin ailesinin kendinden başka kimsesi olmadığı gerekçesiyle askerlikten muaf tutulmak istemesi de meclise taşınmış fakat bu konuda yetkilerinin olmadığı söylenmiştir. Maden

bölgesinde bulunan kuyunun temizliğinin çok masraflı olması ve yeni yataklara duyulan ihtiyaç sebebiyle devletten destek istenmiştir. Misafirhaneye gelecek yolcuların hâl ve itibarına göre münasip bir odaya yerleştirilmesi, beygir ücretleri belirlenmiştir. Meclisin haftada kaç gün ve hangi günlerde toplanacağı mecliste görüşülmüş ve haftanın cumartesi, çarşamba, perşembe günleri meclis toplanarak vuku bulan olayların görüşülmesi, ihtiyaç halinde arada bir yine toplanılmasına kara verilmiştir.

Sicilde sayfaların başında 1256/3, 1256/22 gibi ifadeler yer almaktadır. Bu, o yılda muhassıl meclislerindeki mahkeme sayısını ifade etmektedir. Fakat bu belli bir sıralamaya göre verilmemiştir. Mecliste madende çalışanların unvanları, sayıları, eski ve yeni maaşları da verilmiştir. Madende çalışan görevlilerden bazıları şunlardır: usta, sayacı, kürekçi, taşçı, cevherci, ocak kethüdası, kömür vezzânı, taşlık memuru, öküzcü, katırcı ... vb. Bu görevlilerin yaptıkları işler de açıklamalarıyla verilmiştir. Bunların yanında sicilde geçen meslek çeşitleri ise zaptiye amiri, âyan, malkâtibi, emlâk Kâtibi, hâkim, miralay (albay), müftü ve imamdır. Soğukpınar ve Büyük Camii sicilde geçen cami isimlerindendir.

Sicilde Küre, Devrekani, Azdavay, Zarı (Pınarbaşı), Çiğlene (Daday), Eflani, Cide, Hoşalay (Doğanyurt), İnebolu, Ginolu (Çatalzeytin), Ayandon (Türkeli), Akkaya, İstefan, Gökçe ağaç (Hanönü) olmak üzere toplam 14 tane kaza ismi yer almaktadır. bunlardan büyük çoğunluğu Kastamonu'ya bağlıyken, bugün Eflani Karabük, Ayandon (Türkeli) ve İstefan Sinop'a bağlıdır. Bu saydığımız kazalara ait sicilde adı geçen toplam 255 köy ismi geçmektedir. İsmi geçen bu isimlerin birçoğu hala günümüzde de kullanılmaktadır.

Sicilde geçen bilgilere göre sahil kesiminin dağlık ve engebeli bir bölge olduğu araçlarla ulaşımın mümkün olmadığı, ulaşımın katırlarla sağlandığı bilinmektedir. Hatta bu sebeplerle nakiller de yapılmıştır.

Çalışılan sicilden yola çıkılarak o döneme ait halkın sorunları, bakır madeni ve çalışanların yevmiyeleri, Kastamonu kaza ve köyleri, buralardaki muhtar ve maaşları, halktan toplanan vergilere ulaşılmaktadır.

104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili'nin diğer sicillere göre daha düzenli ve özenli tutulduğu görülmektedir. Mahkemelerde daha çok yerel davalara bakılmış, halka hizmet edilmiştir. H. 1256 (M. 1840) tarihinin bir hatırası niteliği taşıyan bu çalışmayla birlikte, artık bu amaca hizmet eden sicil çalışmaları arasındaki yerini almıştır.

KAYNAKÇA

104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili

Akgündüz, A. (1999). Osmanlı Hukuku'nda Şer'i Hukuk-Örfi Hukuk İkilemi ve Yasama Organı'nın Yetkileri. *İslam Araştırma Dergisi*, 12 (2), 117.

Akgündüz, A. (2009). İslam Hukukunun Osmanlı Devleti'nde Tatbiki: Şer'iyye Mahkemeleri ve Şer'iyye Sicili. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (14), 14.

Akgündüz, A. (2002). *Osmanlı Kanunnâmeleri*. Ankara: Türkler, Yeni Türkiye Yayınları.

Akgündüz, A. (2000). *İ'lâm*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.

Akın, C. (1971). Türkiye'de Yerel Yönetim Geleneğinin Oluşmasında Muhassıllık Meclislerinin Önemi. *Türk İdare Dergisi*, (425), 15-25.

Anbarlı, Ş., Konur, B. & Demir A. (2014). Osmanlı Adli ve İdari Sistemde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (10), 75.

Arık, F. Ş. (1997). Osmanlılarda Kadılık Müessesesi. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (OTAM) Dergisi*, (8), 7.

Arslan, İ. (2007). XIX. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda İmamlar, Muhtarlar ve Köylüler: Balıkesir Örneği. *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 238.

Arslandaş, H. A. (2009). Tarihsel Sosyoloji Araştırmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Şer'iyye Sicilleri. *Hikmet Yurdu*, S. 3.

Atalar, M. (1980). Şer'iyye Mahkemelerine Dâir Kısa Bir Tarihçe. *Ankara İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 305.

Atar, F. (2001). *Kadı*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.

Aydın, M. A. (2003). *Mahkeme*. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi.

Barkan, Ö. L. (1999). *Kanunname*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Çadırcı, M. (1985). *Osmanlı İmparatorluğunda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması (1840-1864)*. Yusuf Hikmet Bayur Armağanı.

Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe Lügât*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Durhan, İ. (1999). Osmanlı Hukukunun Yapısı Üzerine Bir Etüd. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 218-219.

- Efe, A. (2009). Tanzimatın Eyalet Reformları 1840-64: Silistre Örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, 6 (22), 91.
- Efe, A. (2010). Osmanlı Devleti'nde Mali Sistem Arayışının Getirdiği Yerel Yönetim Uygulamaları: Muhassıllık Örneği. *Tarih Dergisi*, (49), 70-71.
- Ekinci, E. B. (2001). Osmanlı Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü (Klasik Devir). *Türk Tarih Kurumu Vakfı Belleten Dergisi*, 65(244), 962-963.
- Ekinci, E. B. (2005). Osmanlı Devleti'nde Mahkemeler ve Kadılık Müessesesi Litaratürü. *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, 3(5), 418.
- Erçin, A. (2015). Osmanlı Devleti'nde Kadı ve Şer'i Mahkemeler. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E- Dergisi*, 2 (1), 20.
- Ersoy, O. (1963). Şer'iyeye Sicilleri'nin Toplu Katoloğuna Doğru. *A.Ü.D.T.C.F Dergisi*, (21), 55-56.
- Eryiğit, B. H., Kalafat, C. (2009). Osmanlı Devleti'nde 1840-1858 Yılları Arasında Taşra Yönetimini Düzenleyen Nizamnameler Üzerine Bir Değerlendirme. *Strategic Public Management Journal*, 5(10), 54-62.
- Gedikli, F. (2005). Osmanlı Hukuk Tarihi Olarak Şer'iyeye Sicilleri. *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, 3 (5), 191.
- Gedikli, F. (2002). *Osmanlı Devleti'nde Kaza*. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Gedikli, F. (2005). Osmanlı Hukuk Tarihi Olarak Şer'iyeye Sicilleri. *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, 3 (5), 190.
- Güneş, M. (2016). Tanzimat Dönemindeki İdare Düzenlemelerin Kocaeli'ye Yansımaları. *Uluslararası Kara Mürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu II*.
- Güneş, Y. (2009). Mahalle Yönetimi. *Türk İdare Dergisi*, (465), 117.
- Halaçoğlu, Y. (1988). *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*. Ankara: TTK.
- İnalcık, H. (1966). *Kutadgu Bilig'de Türk ve İran Siyaset Nazariye ve Gelenekleri*. Türk Kültürü Araştırmaları.
- İnalcık, H. (2004). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İpşirli, M. (2002). *Kazasker*. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi.
- İpşirli, M. (2019). *Kürek Cezası*. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi.

- Koç, Y., Tuğluca, M. (2006).Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Yargılama ve Toplumsal Yapı. İstanbul: *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, (2), 7-24.
- Kütükoğlu, M. (1992). *Buyruldu*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Kütükoğlu, M. (1992). *Berât*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Kütükoğlu, M. (1995). *Ferman*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Kütükoğlu, M. (2004). *Mektûp*. Ankara: DİA.
- Kütükoğlu, M. (2011). *Temessük*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Ortaylı, İ. (2001). *Osmanlı Devleti'nde Kadı*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Ortaylı, İ. (1975). Osmanlı Kadısı: Tarihi Temeli ve Yargı Görevi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30 (1).
- Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını.
- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. Ankara: Hil Yayını.
- Özkaya, Y. & Akyıldız, A. (2006). *Muhassıl*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Muhassıl*. İstanbul: Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Pakalın, M. Z. (1983). *Mürâsele*. İstanbul: Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Sarıköse, S. T. (2017). Sultan II. Mahmut Dönemi'nde Safranbolu'da Muhtarlık Teşkilatı'nın Kurulması. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), 340-341.
- Sencer, M. (1986). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Sezgin, M. (2008). *Türkiye'de Belediyeleşme Süreci (1854-1997)*.Konya: Tablet Yayınları.
- Şahin, A. Y. (1993). *Osmanlı'da Kadılık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uçar, A. (2014). Tanzimat Reformları Sürecinde Uygulamaya Konulan Vergi Reformlarının Modern Yerel Yönetimlere Etkileri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2).
- Uğur, Y. (2010). *Şer'iyye Sicilleri*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

Uzunçarşılı, İ. H. (1979). *Berât*. İstanbul: MEB İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi.

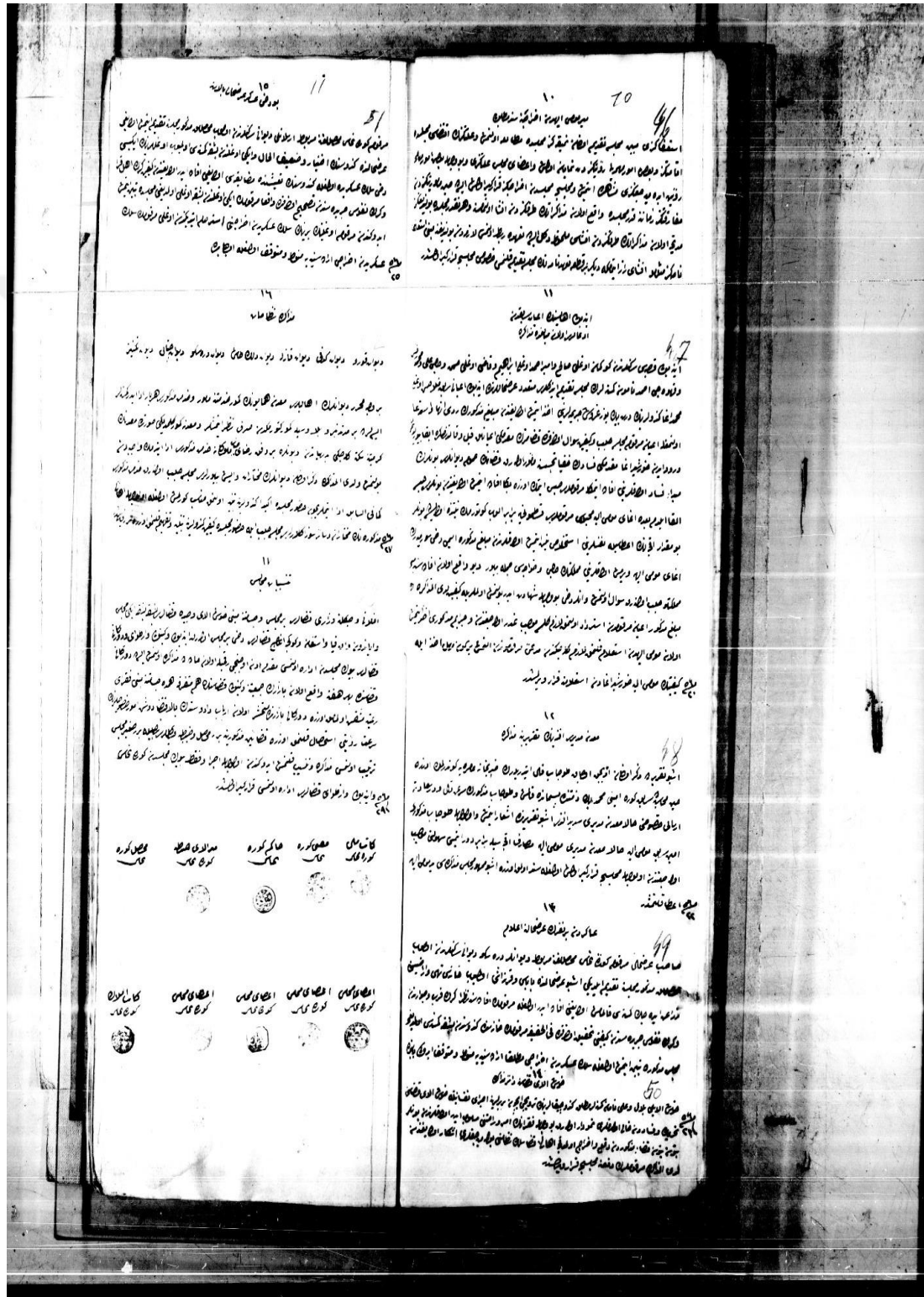
Uzunçarşılı, İ.H. (1979). *Ferman*. İstanbul: MEB Yayınları.

Yıldızoğlu, N. (2019). *21 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicilinin (104-222) Sayfaları Arası Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1128-1129/M. 1716-1717)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

EKLER

1. 104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili'nden Örnekler

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

سوی	۱۵۰
دو	۵۸۷
ای	۵۶۵
نیک	۷۱۹
کل	۹۰۹
اف	۷۴۷
ص	۶۸۰
ص	۱۵۴
نیک	۶۱۱
نیک	۵۷۰
کل	۵۴۱
نیک	۷۱۷
نیک	۵۴۰
نیک	۶۸۴
نیک	۱۱۶
نیک	۱۰۶
کل	۷۱۷۵

[illegible][illegible][illegible]